

Dziennik Zarządu Miejskiego w Łodzi

WYCHODZI 15 KAŻDEGO MIESIĄCA

WYDAWCA: ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

REDAKCJA i ADMINISTRACJA:

ŁÓDŹ, PLAC WOLNOŚCI NR 14, POKÓJ NR 3, TELEFON 218-03

PRENUMERATA:

kwartalnie	Zł 3,—
półrocznie	„ 6,—
rocznie	„ 12,—
pojedynczy zeszyt	„ 1,—

CENY OGŁOSZEŃ:

1 strona przed tekstem	Zł 150,—
$\frac{1}{2}$ „ „ „ „	„ 80,—
1 „ za tekstem	„ 100,—
$\frac{1}{2}$ „ „ „ „	„ 60,—

drobne po 10 groszy za wyraz.

Treść zeszytu 10-go z dnia 15 października 1938 roku.

	Str.
1. Dr Stanisław Stańczak — Szpitalnictwo łódzkie jako podstawa tworzenia Wydziału Lekarskiego w Łodzi	953
2. Dr Franciszek Mikićka — Zagadnienie walki ze śmiertelnością niemowląt w Łodzi	962
3. Naczelnik Stefan Rogowicz—Łódź na V Zjeździe Ogrodników Miejskich w Warszawie	973
4. Inspektorka Janina Pawłowska — I Ogólnopolski Kongres Dziecka w Warszawie	975
5. Redaktor Stanisław Rachalewski — Campo Santo Łodzi. Wczoraj a dziś łódzkich cmentarzy chrześcijańskich — (Ciąg dalszy)	978
6. Protokół 18 posiedzenia Rady Przybocznej przy Tymczasowym Prezydencie Miasta Łodzi odbytego dnia 20 września 1938 roku	1005
7. Protokół 19 specjalnego posiedzenia Rady Przybocznej przy Tymczasowym Prezydencie Miasta Łodzi, odbytego w dniu 29 września 1938 roku w sprawie wyboru delegatów do zgromadzeń okręgowych w 15, 16 i 17 okręgach wyborczych	1017
8. Przegląd ustawodawstwa	1025
9. Statut Funduszu Amortyzacyjnego przedsiębiorstw Gminy Miejskiej Łódź	1026
10. Instrukcja o zakresie czynności i odpowiedzialności pracowników przedsiębiorstwa miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi“	1030
11. Przepisy o przydzielaniu mieszkań służbowych pracownikom Przedsiębiorstwa Miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi“ oraz o opłatach za mieszkania zajmowane przez tych pracowników w budynkach miejskich administrowanych przez Przedsiębiorstwo	1038
12. Obwieszczenie Zarządu Miejskiego w Łodzi z dnia 28 września 1938 roku o wprowadzeniu w życie Regulaminu Targowego targów małych (zwykłych, tygodniowych) w m. Łodzi	1041
13. Sprawozdanie finansowe Zarządu Miejskiego w Łodzi za czas od dnia 1 kwietnia do 30 września 1938 roku	1051
14. Wykonanie z budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi za czas od 1 kwietnia do 30 września 1938 roku	1052
15. Wybory do Sejmu i Senatu	1054
16. Wybory do Rady Miejskiej	1061
17. Kronika: I Ogólna, II Z życia Samorządu Miejskiego	1065
18. Nekrologi	1072
19. Ruch służbowy pracowników etatowych Zarządu Miejskiego w Łodzi za miesiąc wrzesień 1938 roku	1075
10. Okólniki i pisma okólne	1076
21. Ogłoszenia	1080

Dr med. STANISŁAW STAŃCZAK

Inspektor
Szpitalnictwa Miejskiego
w Łodzi.

Szpitalnictwo łódzkie jako podstawa tworzenia Wydziału Lekarskiego w Łodzi.

(Referat wygłoszony na I Ogólnopolskim Zjeździe w sprawach szpitalnictwa w dniach 2—4 października 1938 roku w Warszawie).

W polskim świecie lekarskim od dawna nurtowała świadomość, że ogólna liczba lekarzy w Polsce nie jest wystarczająca do zapewnienia pomocy całej ludności w czasie pokoju, a tym bardziej na wypadek wojny, skutki której zadaniem lekarza będzie łagodzić i swoją działalnością do jej wygrania się przyczyniać. Przeświadczenie to w hierarchii różnorodnych potrzeb kraju nie znajdowało dotychczas dostatecznego wyrazu. W ciągu ostatnich dwóch lat, a zwłaszcza ostatnich niemal miesięcy, bije się na alarm, sygnalizuje się nieustannie fakty zaniedbania pod względem opieki lekarskiej ogromnego odłamu społeczeństwa polskiego i doraźne stosuje się środki zaradcze.

W tym stanie rzeczy dojrzewa zagadnienie zwiększenia liczby miejsc dla młodzieży na wydziałach lekarskich i reformy studiów w kierunku nadania im charakteru więcej praktycznego, zaprawiającego zawczasu do samodzielnej pracy. Szczupłość klinik na istniejących wydziałach lekarskich, utrudniony dostęp studenta do łóżka chorego, skierowały myśl czynników miarodajnych na stworzenie nowego ośrodka kształcenia przyszłych lekarzy. Wśród kilku miast, które zadanie to spełnić by miały wymienia się robotniczą Łódź — jedyne w świecie 700-tysięczne miasto, nie posiadające wyższego zakładu naukowego.

Nie względy patriotyzmu lokalnego, lecz gotowość wzięcia udziału w pracy i na tym polu każe zobrazować zasób własnych sił i możliwości.

Miasto Łódź posiada obecnie 3745 łóżek szpitalnych w 24 zakładach leczniczych, co stanowi 54 łóżka na 10.000 mieszkańców. Stosunek ten nie jest duży, jednak bezwzględna liczba łóżek szpitalnych stawia Łódź na drugim miejscu po Warszawie w szeregu miast Polski. Obecny stan posiadania szpitalnictwa łódzkiego jest wynikiem dużych wysiłków miasta i społeczeństwa w tej dziedzinie. Miarą tych wysiłków i żywego tempa rozwoju szpitalnictwa są fakty z niedawnej historii tego miasta. Ludność Łodzi, licząca w 1828 roku 3.000 mieszkańców, wzrasta w roku 1886 do 150.000 i posiada trzy szpitale łącznie 118 łóżek, obsługiwanych przez 7 lekarzy. Na

początku roku 1914 liczy Łódź 650 łóżek w szpitalach ogólnych prócz tego było jeszcze około 300 miejsc dla umysłowo-chorych w „Kochanówce“. Wybuch wojny światowej, zamknięcie fabryk, powoduje likwidację szpitali fabrycznych, szpitale społeczne zmniejszają swoją działalność i wówczas to w obliczu panujących epidemij powstaje szpitalnictwo miejskie, które już w roku 1915 liczy 1360 łóżek. Zakończenie zawieruchy wojennej pozwala na dalsze wysiłki w dziedzinie szpitalnictwa. W roku 1925 rozporządza Łódź 1388 łózkami w szpitalach ogólnych, nie licząc łóżek dla umysłowo chorych. Fakt, że w okresie niespełna ostatnich 25 lat Łódź zwiększyła 5-krotnie stan łóżek szpitalnych daje nam prawo przypuszczać, że tempo pracy w tej dziedzinie nie tylko nie ustanie, lecz przeciwnie, ulegnie nasileniu, tym bardziej, że potrzeby są nadal duże.

Pod względem administracyjnym wśród 24 zakładów leczniczych 8 zakładów o 1075 łózkach należy do Zarządu Miejskiego, 2 zakłady o 764 łózkach należą do Ubezpieczalni Społecznej, 12 zakładów, liczących 1773 łóżka jest w posiadaniu instytucyj społecznych. 3 zakłady o 20 łózkach są własnością osób prywatnych. Do grupy największych szpitali zaliczyć należy: szpital Anny-Marii dla dzieci 280 łóżek, szpital miejski w Radogoszczu 340 łóżek, szpital Ubezpieczalni Społecznej 634 łóżka, szpital w Kochanówce 628 łóżek, oraz nie objęty statystyką, wspaniale wyposażony, nowy szpital wojskowy.

Rzut oka na szpitalnictwo łódzkie wskazuje na duże różniczkowanie oddziałów szpitalnych, a szczegółowsza analiza porównawcza pozwala nie tylko stanąć Łodzi pod względem stanu szpitalnictwa w szeregu miast uniwersyteckich, lecz nawet w niektórych wypadkach górować nad nimi.

Dla ilustracji omówię poszczególne działy szpitalnictwa łódzkiego.

Chlubą i unikatem w Polsce jest szpitalnictwo dziecięce w Łodzi, wykazujące 475 łóżek, na które składa się 280 łóżek w szpitalu Anny-Marii, 45 w sanatorium w Sokolnikach oraz 150 w miejskim sanatorium i prewentorium w Łagiewnikach. Porównania z Łodzią nie wytrzymuje żadne z miast uniwersyteckich, szpital bowiem Anny-Marii jest największym szpitalem w Polsce, a liczba posiadanych przezeń łóżek przewyższa sumę łóżek wszystkich klinik uniwersyteckich. Klinika bowiem dziecięca w Warszawie liczy 100 łóżek, poznańska 33, wileńska 40, lwowska 23, a krakowska korzystająca — ze szpitala św. Ludwika 40 łóżek. Jeśli uwzględnimy nadto, że żadna z klinik dziecięcej prócz Warszawy nie posiada oddziału zakaźnego, a szpital ma 100 łóżek na oddziale zakaźnym, w specjalnym pawilonie izolacyjnym i obserwacyjnym, to szpital ten w sposób zdeklarowany może być pierwszorzędną kliniką dziecięcą. I jest nią w praktyce bez tytułu! Szereg pokoleń lekarzy kończących studia, w czasie których przez cały czas pobytu mogli nie widzieć choroby wysypkowej, w szpitalu tym kształci się

uzupełniając braki studiów. Tradycja działalności naukowej, zapoczątkowanej przez rektora dra Brudzińskiego, a prowadzona przez jego następców: profesora Szenajcha, dr Mogilnickiego i innych pozwala wykorzystać olbrzymi i wszechstronny materiał chorych, ku chwale rodzimej wiedzy lekarskiej i pożytkowi chorej dziatwy. O rozmiarach działalności szpitala i rodzaju chorych świadczy zestawienie ruchu chorych w roku ubiegłym, wykazujące 4.700 leczonych dzieci, w tym między innymi blisko 800 przypadków chorób zakaźnych. 222 przypadki duru brzuszego, 317 — płonicy, 254 — błonicy, liczne przypadki zapalenia opon mózgowych stanowią pouczający materiał, którym nie może się wykazać nie tylko żaden szpital w Polsce. Jeśli obraz działalności szpitala uzupełnimy pracą ambulatorium szpitalnego i zakładu gimnastyki ortopedycznej, to najbardziej uprzedzeni przyznać muszą, że Łódź posiada wspaniałą warsztat pracy, w którym szkolić się mogą i powinni ci, którzy walkę wydać mają olbrzymiej śmiertelności dziatwy polskiej czy to na zaniedbanym odcinku wsi, czy miasta.

Oddziały wewnętrzne dla dorosłych liczą 606 łóżek. Wśród 9 szpitali, posiadających oddziały wewnętrzne, najliczniejsze są oddziały w szpitalu im. Prez. Mościckiego 172 łóżka i w szpitalu miejskim 135 łóżek. Pozostałe liczą od 24 do 55 łóżek każdy, przy czym 3 szpitale miejskie mają 225, Ubezpieczalnia Społeczna 172, a szpitale społeczne 209 łóżek dla wewnętrznie chorych. Jeżeli przewidzieć, że jeden z dwóch wspomnianych dużych oddziałów zostanie przekształcony na klinikę, to jej stan posiadania był by większy aniżeli kliniki każdego wydziałów lekarskich prócz warszawskiego. Jeśli nadto uwzględnimy możliwość wyzyskania części pozostałych oddziałów wewnętrznych dla praktyki studentów, to możliwości zetknięcia studenta z chorymi były by przy posiadanym materiale duże, rokujące należyte praktyczne wykształcenie młodzieży lekarskiej. Oddziały chirurgiczne w szpitalach miejskich liczą 546 łóżek, w szpitalach ogólnych w tej liczbie Zarząd Miejski w dwóch szpitalach ma 120 łóżek, Ubezpieczalnia Społeczna 210 łóżek, najmniejszy oddział chirurgiczny liczy 35, największy 210 łóżek. Do wspomnianego stanu łóżek chirurgicznych dodać należy 58 łóżek dziecięcych w szpitalu Anny-Marii oraz 30 łóżek dla gruźlicy kostnej w szpitalu miejskim. Wyrazem działalności oddziałów chirurgicznych jest 13.700 chorych, leczonych w roku ubiegłym, w tym 8 i pół tysiąca zabiegów chirurgicznych. Na całokształt wreszcie możliwości chirurgicznych szpitali łódzkich składa się przychodnia chirurgiczna i oddział chirurgii urazowej inortopedii szpitala im. Prez. Mościckiego. Przychodnia chirurgiczna załatwia dziennie około 150 chorych (rocznie ponad 50.000). Przychodnia jest ściśle związana z oddziałem chirurgii urazowej i ortopedii. Na 73 łóżka oddziału połowę przeznaczają się na chorych urazowych. Urządzenie oddziału jest w szpitalu nowoczesne (sale operacyjne, opatrun-

kowe, gipsowe, dwa małe aparaty roentgenowskie). Olbrzymi materiał urazowy, który chyba poza województwem śląskim i Warszawą, posiada tylko przemysłowa Łódź oraz dobrze do tego celu zorganizowany warsztat pracy stwarzają wyjątkowe warunki do kształcenia przyszłych lekarzy. Wśród istniejących wydziałów lekarskich jedynie Poznań posiada klinikę ortopedyczną, liczącą 90 łóżek.

Oddziały ginekologiczno-położnicze w Łodzi liczą 441 łóżek, przy czym Ubezpieczalnia Społeczna posiada 160 we wspaniałym specjalnym budynku kliniki. Miarą materiału chorych jest 12.000 leczonych w roku ubiegłym w tym 4 i pół tysiąca porodów. Etatowy stan łóżek dla chorych zakaźnych wynosi 95 miejsc. Stan faktyczny jest znacznie wyższy, w szpitalu bowiem miejskim w Radogoszczu, posiadającym stale 2 oddziały o 80 łóżkach w miarę nasilenia chorych zakaźnych uruchamia się dodatkowe oddziały, a w chwili obecnej obłożonych jest około 160 łóżek. Wreszcie uwzględnić należy wspomniane 100 łóżek zakaźnych w szpitalu dziecięcym. Dla dorosłych chorych na gruźlicę Łódź posiada 438 miejsc w szpitalach i sanatoriach. Dla dzieci istnieje ponadto 264 łóżek w szpitalu, sanatorium i preventorium. Zarząd Miejski posiada gotowe plany budowy sanatorium gruźliczego w Skotnikach. Lecznictwo szpitalne i sanatoryjne gruźlicy stanowi tylko jedno z ogniw zwalczania gruźlicy w Łodzi. Znana wzorowa organizacja walki z gruźlicą w Łodzi ujęta w Sekcji do Walki z Gruźlicą święciła w roku bieżącym 20-lecie swej działalności. Jubileuszowy ten rok przyniósł jeszcze jedną zdobycz w tej dziedzinie w postaci całkowitej koordynacji działalności Zarządu Miejskiego i Ubezpieczalni Społecznej, dzięki której walka z gruźlicą obejmuje całe miasto. Dość skromnie się przedstawia stan oddziału dla chorych ocznych, wynosi bowiem 50 łóżek, w tym Ubezpieczalnia posiada 22, a szpital miejski 12. Nikłe oddziały laryngologiczne, liczące 38 łóżek już w najbliższym miesiącu zostaną powiększone przez stworzenie nowego oddziału w szpitalu miejskim pod kierunkiem docenta. Na odcinku neurologii szpitalnictwo nasze wykazuje 124 łóżek, w tym szpitalu oddział 50-łóżkowy, a w Ubezpieczalni 64-łóżkowy. Oddalony o kilka kilometrów od komunikacji tramwajowej szpital psychiatryczny w „Kochanówce“ liczy 628 łóżek. Chlubna tradycja pracy naukowej szpitala, w którym pracowali wybitni klinicyści i działacze społeczni, jak minister dr Chodźko, prof. Mazurkiewicz, prof. Grzywo-Dąbrowski, prof. Mikulski, czyni ten zakład i obecnie warsztatem nauki i pozwala szkolić w nim przyszłych lekarzy.

Dla leczenia chorób skórnych służą 44 łóżka w szpitalu miejskim i Ubezpieczalni, przy czym ten ostatni przeznaczony jest specjalnie dla schorzeń skórnych związanych z pracą zawodową. Przemysł łódzki dostarcza bogatego materiału chorych. Lecznictwo chorób wenerycznych jest domeną szpitalnictwa miejskiego, które liczy 130 łóżek.

O poziomie działalności szpitala współczesnego decyduje w znacznej mierze wyposażenie szpitali w pracownie pomocnicze, konieczne do rozpoznawania chorób i umożliwiające pracę naukowo-badawczą lekarzy. Podręcznymi laboratoriami szpitalnymi posiada się 10 mniejszych zakładów, korzystając nadto z miejskiej pracowni bakteriologicznej, połączonej z Państwowym Zakładem Higieny. Do warsztatów o poziomie klinicznym, ze względu na wyposażenie i personel kierowniczy zaliczyć należy pracownię miejską, szpitala Ubezpieczalni Społecznej, szpitala Anny-Marii, szpitala wojskowego oraz szpitala im. Poznańskich. Na terenie szpitali istnieją 4 aparaty do badania podstawowych przemiany materii. Aparaty do badania prądów czynnościowych serca posiada 7 szpitali miejscowych. Drugim niezmiernej wagi warsztatem szpitalnym są pracownie roentgenowskie. Wszystkie szpitale ogólne w Łodzi są wyposażone w aparaty roentgenowskie, podobnie i dwa sanatoria gruźlicze. O bogactwie tego działu świadczy istnienie w szpitalach i przychodniach 22 aparatów diagnostycznych stałych, 8 przenośnych i 1 aparat do zdjęć dentystycznych. Większość wspomnianych aparatów została zainstalowana w ostatnim 10-leciu. Są to aparaty nowoczesne. Spośród tych aparatów 23 znajduje się w posiadaniu Zarządu Miejskiego, Ubezpieczalni Społecznej i Szpitala Wojskowego. Nadto istnieją 4 aparaty uniwersalne do diagnostyki i terapii. Do celów wyłącznie terapeutycznych służy 6 aparatów, w tym jeden o dwóch miejscach pracy. Nie sposób wyliczać wszystkich urzędzeń, służących dla celów leczniczych, zaznaczę tylko, że Towarzystwo Zwalczenia Raka i szpital „Betleem“ posiadają zaczątki Instytutu Radowego. Istnienie wspaniałego zakładu fizykalnej terapii w specjalnym budynku Ubezpieczalni Społecznej, liczącego 140 różnego typu aparatów daje możliwość zapoznania się z tym ważnym działem lecznictwa.

Łódź jako miasto wielkiej i uciążliwej pracy nie jest ośrodkiem nauki, nie posiada bowiem dotychczas prócz filii Wolnej Wszechnicy Wyższego Zakładu Naukowego. Brak urządzonych pracowni i sił profesorskich prawie. Pracownie bakteriologiczno-chemiczne posiada 12 zakładów leczniczych, co uniemożliwia wykonywanie prac doświadczalnych teoretycznych i ścisłych. To też działalność naukowa lekarzy łódzkich z konieczności ogranicza się do kliniki. Olbrzymi i różnorodny materiał chorych, rozrost szpitalnictwa i coraz lepsze jego uposażenie przy usilnej pracy jednostek i organizacji naukowych lekarskich, sprawiły, że łódzki świat lekarski pogłębiając na własnym terenie prace kliniczne, dorzuca przyczynki do ogniska wiedzy lekarskiej, uczestnicząc i organizując zjazdy lekarskie i zasilając piśmiennictwo. O usiłowaniach w tym kierunku świadczy wydawane w Łodzi od roku 1899 do 1908 „Czasopismo Lekarskie“ pod redakcją dr Seweryna Sterlinga, jako organ lekarzy prowincjonalnych. Pozbawiony odtąd własnego organu świat lekarski łódzki zabiera głos na ła-

mach istniejących czasopism polskich i obcych. Jeżeli Łódź nie wniosła wiele do budowy gmachu wiedzy lekarskiej, tem niemniej przyczyniła się do przysporzenia dorobku rodzimej literatury lekarskiej, a na własnym terenie siała i kultywowała ziarna nauki lekarskiej.

Łódź, licząca 600 lekarzy, pozbawiona wydziału lekarskiego pełni przez swe szpitale działalność dydaktyczną. O rozmiarach jej dowodnie świadczy fakt, że połowa lekarzy łódzkich pracuje w szpitalach. Rozrost szpitalnictwa w ostatnim 10-leciu sprawił, że na stanowiskach kierowniczych obok wytrawnych ordynatorów i kierowników starszych szkół klinicznych pracuje w Łodzi 10 ordynatorów i kierowników pracowni, którzy wyszli z polskich klinik uniwersyteckich, gdzie pełnili obowiązki starszych asystentów. Nadto pracują tu 2 siły habilitowane oraz dwóch byłych kierowników klinik uniwersyteckich obcych. Liczne rzesze wolontariuszy, to nie tylko młodzi lekarze, lecz wielu długoletnich samodzielnych pracowników szpitalnych. Rolę kształcącą w ścisłych słowa tego znaczeniu spełniają szpitale w odniesieniu do lekarzy, odbywających roczną obowiązkową praktykę. W roku ubiegłym pracowało w szpitalach 30 stażystów. Ponadto na prawach studentów praktykuje w szpitalach 23 lekarzy z dyplomami zagranicznymi, przygotowując się do nostryfikacji. Znany ogólnie ograniczony dostęp do chorego w klinikach uniwersyteckich sprawia, że odłam młodzieży studiującej, która pragnie jak najlepiej przygotować się do zawodu, uzupełnia swe braki, spędzając ferie w szpitalach. Ankieta przeprowadzona przeze mnie w Łodzi wykazuje iż rocznie 100 studentów medycyny starszych semestrów pracuje w szpitalach miejscowych w czasie długotrwałych wakacji letnich i świątecznych. Sprawę kształcenia studentów przez szpitale łódzkie poruszył przed 5 laty dr Mogilnicki w ankiecie do wydziałów lekarskich uniwersytetów. Wspomniana ankieta poruszała dwie sprawy:

- 1) udostępnienia materiału szpitali większych miast w Polsce dla słuchaczy medycyny, przebywających w tych miastach podczas ferii,
- 2) nadania większym i dobrze prowadzonym szpitalom prawa klinicznego nauczania studentów.

Wydziały lekarskie uznały dodatkowe doksztalcanie studentów w szpitalach nieklinicznych za wysoce pożądane, jednak stanęły na stanowisku, że nie mogą uznać praktyki studentów szpitala za równoważnik obowiązkowej praktyki w klinikach. Ostatnio sprawę udziału szpitali w kształceniu studentów poruszył również prof. dr S. Różycki na łamach „Lekarza Polskiego“. W artykule pod tytułem „Mało znana broszura“ przytacza on opinię profesora dra Romualda Węglowskiego tej treści: „Przekazanie części nauczania klinicznego szpitalom przyniesie korzyść nie tylko studentom, lecz i szpitalom, stwarzając bodźce do żywszej pracy naukowej i do

udoskonalenia urządzeń szpitala. Szpitale zresztą już od dawna są wolnymi szkołami do kształcenia młodych lekarzy i spełniają ten swój dobrowolny obowiązek niekiedy daleko lepiej niż szkoły urzędowe". Jest to zagadnienie do sfinalizowania trudne, pisze prof. Różycki, gdyż zahacza ono o wiele stron życia, stykając się i ze sprawą zorganizowania w Państwie powszechnej opieki zdrowotnej. W ostatnich latach spotykamy się jednak coraz częściej w tym względzie ze zdaniem takim samym jak to, które wypowiedział w roku 1919 prof. Węglowski. Nie pora i miejsce na rozważania na temat reformy studiów. Jeżeli jednak Naczelna Izba Lekarska wysuwa postulat reformy studiów lekarskich w kierunku nadania im charakteru więcej praktycznego, to wydaje się, że już dziś przy istniejącym programie studiów można by pewne rzeczy zrealizować, sądzę, że nie obniżając dotychczasowego poziomu teoretycznego można skrócić pięćmiesięczne ferie studenckie, przeznaczając dwa miesiące na obowiązkową praktykę w szpitalach, początkowo pielęgniarską, niezajomością której grzeszy bardzo wielu lekarzy, a później kliniczną. Jeśli z myślą powstania wydziału lekarskiego w Łodzi łączy się dążenie do praktycznego nastawienia studiów, to głównie w tym kierunku miały by pójść usiłowania organizatorów, tym bardziej, że szpitalnictwo łódzkie odpowiednie ku temu przedstawia warunki, a nawet i tradycje.

Przedstawiony opis szpitalnictwa łódzkiego zmierza do zobrazowania jego możliwości i potrzeb przy tworzeniu wydziału lekarskiego w Łodzi. Nie wdając się w dyskusję na temat konieczności powstania nowego wydziału lekarskiego, nie sposób pominąć choć pokrótce genezy tego projektu wysuniętego przez czynniki miarodajne. W ostatnich czasach stwierdza się niedostateczną liczbę lekarzy w Polsce, brak pomocy lekarskiej dla olbrzymiego odłamu społeczeństwa łódzkiego i zapotrzebowanie lekarzy w związku z obronnością państwa.

Polska liczy obecnie 12.660 lekarzy i 1950 felczerów.

Ogólnie znane są wyliczenia, że na 10.000 mieszkańców wypada 3,7 lekarzy w Polsce. Analogiczne zestawienia, dotyczące innych państw, pozwalają Urzędowi Statystycznemu postawić nas na 16 miejscu wśród szeregu krajów.

Spotykamy się z twierdzeniem, że miernikiem liczebności lekarzy w kraju nie może być stosunek do liczby ludności w ogóle, lecz do liczby leczących się i wobec tego u nas na 10.000 ludności nie wypadnie 3,7 lekarzy, lecz 7,4, a więc tak jak w Niemczech.

Porównanie tylko z Niemcami nie jest zupełnie miarodajne, gdyż jesteśmy przecież w tyle nawet za państwami o niższej od nas kulturze materialnej i mniejszej stosunkowo liczbie leczących się jak: Bułgaria, Sowiety, Łotwa, Węgry. Ponadto mimo, że Niemcy mają nadprodukcję inteligencji i liczba studiujących na uniwersytetach obecnie gwałtownie się

kurczy, np. na prawie wynosi o 4.000 mniej niż w Polsce, to liczba studiujących medycynę spadła w Niemczech zaledwie z 28 tysięcy na 27 tysięcy, a wynosi prawie czterokrotnie więcej niż u nas. Dane te sygnalizuje Komisja Studiów, Towarzystwa Młodzieży Akademickiej w pracy Adama Piaseckiego „O zatrudnieniu młodzieży kończącej studia“ wydanej w roku 1936. Wysuwana obawa pauperyzacji przez zwiększenie liczby lekarzy nie jest nadzwyczajnie groźna, gdyż przy ocenie możliwości zatrudnienia musimy brać też pod uwagę zjawisko przyrostu ludności, który przy zawodzie lekarskim stanowi czynnik stały, stwarzający warunki dla podnoszenia stanu zatrudnienia. W zawodzie lekarskim dziś słyszy się utyskiwania na brak zarobków i bezrobocia. Nie można jednak z tego stanu rzeczy wyciągać wniosku o nadmiarze lekarzy, jeżeli przyjmuje się, że poziom kultury w Polsce będzie się podnosił, a przynajmniej podciągał do poziomu dzielnic najbardziej kulturalnych. O słuszności tych przewidywań przekonywujemy się już dzisiaj, stale bowiem zwiększa się zapotrzebowanie lekarzy w Ubezpieczalni Społecznej, samorządowej i państwowej służbie zdrowia i dziś nawet w wielkich miastach jak Warszawa i Łódź, napotyka się na trudności w obsadzie stanowisk lekarzy miejscowych w szpitalach. Hasło „frontem do wsi“ z pewnością znajdzie wyraz w realizacji małomiasteczkowych i wiejskich ośrodków zdrowia i wzmoże popyt na lekarzy.

Nie wymaga wreszcie motywacji, potrzeba zwiększenia liczby lekarzy w związku z obronnością kraju. Sprawa ta nabiera właściwej barwy i zrozumienia w dniach ostatnich. W tym stanie rzeczy obecny przyrost roczny, wynoszący około 600 lekarzy, wystarczy zaledwie na pokrycie normalnego ubytku, a wszak nadto liczyć się trzeba z zastąpieniem przez lekarzy około 2 tysięcy felczerów, z których najmłodszy liczy dziś przeszło 50 lat.

Uwzględnienie choćby tych tylko momentów wskazuje na potrzebę zwiększenia liczby studiujących, a fakt ten nie budzi również większych obaw z punktu widzenia rynku pracy. Zwiększenie liczby studentów medycyny mogło by pójść drogą:

- a) zwiększenia liczby miejsc na istniejących uniwersytetach, bądź też
- b) przez stworzenie nowego wydziału lekarskiego.

Wyrażono opinię, że uniwersytety obecne przy zwiększonej pomocy materialnej mogą zwiększyć liczby studentów o 20—30 proc. W roku ubiegłym na 1573 zgłoszeń kandydatów na 4 wydziały lekarskie (Lwów odpowiedzi na moje zapytania nie nadesłał) przyjęto 663 studentów.

Z pewnością lepsze materialne uposażenia uniwersytetu dla pogłębienia ich pracy jest konieczne, wszak Uniwersytet Jagielloński posiada tylko 5 własnych klinik o 486 łózkach, poznański 6 klinik o 301 łózkach, wileński 10 klinik z 787 łózkami, a warszawski 9 klinik, liczących 1143 łózka. Czy jednak zwiększenie liczby studentów nie utrudni jeszcze bardziej dostępu

im do klinik i nie obniży poziomu praktycznego przygotowania młodzieży, zwłaszcza, że materiał chorych w tych miastach uniwersyteckich jest dość ograniczony w porównaniu ze środowiskiem łódzkim. Te i szereg innych momentów sprawiły, że wysunięto Łódź, jako jedno z miast, w którym mógł by powstać Wydział Lekarski.

W krótkim tym referacie starałem się odpowiedzieć na pytania co szpitalnictwo łódzkie dać może pod przyszły Wydział Lekarski? Wydaje się, że skupienie znacznej liczby łóżek szpitalnych i dobrze wyposażonych pracowników w rękach Zarządu Miejskiego, Ubezpieczalni Społecznej i instytucyj społecznych pozwoliło by po pewnych koniecznych adaptacjach, nawet na razie bez rozbudowy, uruchomić w niektórych oddziałach kliniki. Wykorzystując szereg innych szpitali na praktyki studenckie w tym sensie jak tego wymaga wartkie tempo życia doby obecnej.

Niejednokrotnie podkreślany olbrzymi i różnorodny materiał chorych rokuje przy zachowaniu odpowiedniego poziomu teoretycznego gruntowniejsze przygotowanie do zadań nowoczesnego w Polsce lekarza. Jakie trudności następczać może tworzenie Wydziału Lekarskiego w Łodzi? Nie jest moim tematem omawianie projektów organizacji katedr teoretycznych, choć i w tej sprawie są poczynione studia, pomijam również stronę finansową koszt przystosowania szpitala do celów klinicznych wynosi 50.—100.000 złotych, zatrzymam się tylko pokrótce nad kierownictwem naukowym klinik. Słyszy się utyskiwania na brak sił naukowych. Istotnie, smutny to fakt.

Czy jednak stworzenie nowego ośrodka wiedzy wśród dużego skupienia lekarzy, jakim jest Łódź, nie przyczyni się do zwiększenia kadr pracowników naukowych? Chyba tak! Przemawia za tym choćby przytoczony fakt imigracji pracowników klinik uniwersyteckich do Łodzi i przeciwnie obejmowanie katedr uniwersyteckich przez lekarzy, którzy w Łodzi znajdowali pole do pracy.

Rozwojowy charakter organizacji Wydziału pozwolił by w ciągu kilku lat obsadzić szereg katedr, wykorzystając kierowanie czasowo niektórymi przez siły warszawskie, co jest możliwe dzięki niespełna półtorago-dzinnej odległości od stolicy.

Zadanie nie jest łatwe — lecz wykonalne. Do mozolnej pracy organizacyjnej staje Łódź posłuszna wezwaniu do „wyścigu pracy“ w tej dziedzinie.

Dr FRANCISZEK MIKINKA

Referent

Wydziału Zdrowia Publicznego
Zarządu Miejskiego w Łodzi

ZAGADNIENIE WALKI ZE ŚMIERTELNOŚCIĄ NIEMOWLĄT W ŁODZI.

Zagadnieniom ludnościowym poświęca się obecnie we wszystkich krajach cywilizowanych znacznie więcej uwagi, niż do niedawna. W połowie zeszłego stulecia zaczęły się ukazywać pierwsze oznaki spadku przyrostu naturalnego, to też niektóre kraje Europy Zachodniej, stoją dziś przed poważnym problemem powolnego wyludniania się.

Rządy wielu państw zajęły się troskliwie polityką ludnościową, wydając cały szereg ustaw i rozporządzeń — w obawie o przyszłość narodową, a zmierzających do przeciwdziałania powyższemu objawowi.

Problem ludnościowy wchodzi do programu organizacyj ideowo-politycznych i staje się jednym z najpilniejszych, naczelných zagadnień nowoczesnego państwa.

Polska należy do krajów o wysokim przyroście naturalnym, lecz przyrost ten między 1925—1935 obniżył się o 6,4 na 1000 ludności w roku 1925 wynosił 18,5, a w roku 1935 — 12,1.

Współczynnik przyrostu naturalnego jest wielkością bardzo skomplikowaną, gdyż stanowi wynik dwu współczynników: śmiertelności ogólnej i rozrodzości ogólnej.

Śmiertelność ogólna i rozrodzość wykazuje między sobą pewien paralelizm: gdzie liczba urodzeń jest znaczniejsza, tam większa jest śmiertelność i przeciwnie przy małej rozrodzości obserwuje się też małą śmiertelność. Zmniejszenie się śmiertelności dzieci powoduje zwiększenie liczby żyjących dzieci w rodzinach i wskutek tego wywołuje dążenie ku zmniejszeniu nowych urodzin.

Spadek rozrodzości w Polsce rozpoczął się około roku 1903. Stosunkowo niską rozrodzość mamy w zachodnich województwach kraju ($27,30/00$), a wysoką we wschodnich połaciach kraju ($33,0/00$).

Na wysoki stosunkowo jeszcze u nas stan rozrodzości w porównaniu z krajami zachodnimi Europy wpływa rolniczy charakter kraju z dużym odsetkiem ludności wiejskiej. Rozrodzość wsi jest większa od miast, gdzie wielkość rozrodzości spada im większe jest osiedle miejskie; dla wsi współczynnik urodzeń wynosił 33, dla miast wielkich 17,5 (r. 1931/32).

Porównując dane powyższe ze śmiertelnością w Polsce zauważymy, że umieralność na wsi jest wyższa niż w miastach, chociaż różnice nie są tu tak jaskrawe jak w rozrodzności.

Przyrost naturalny jest wyraźnie wyższy na wsi w porównaniu z miastami, w których zależy znów od wielkości osiedla, to znaczy jest mniejszy im większa liczebność miasta. W roku 1935 przy ogólnym przyroście naturalnym dla całego państwa 12,1⁰/₀₀, przyrost naturalny w Łodzi wynosił 0,1⁰/₀₀ w Warszawie 2,1⁰/₀₀, najwyższą cyfrę wykazały miasta na zachodzie kraju — Poznań 6,9⁰/₀₀, Bydgoszcz 7,6⁰/₀₀.

O ile w latach 1931—1935 przeciętna roczna przyrostu naturalnego dla Łodzi dawała cyfrę 1,6⁰/₀₀, w roku 1937 wykazuje ona ubytek w przyroście naturalnym, dając cyfrę — 0,6⁰/₀₀. Zaznaczyć trzeba, że Łódź, w latach 1931—1936 wykazuje najniższy przyrost naturalny spośród dwunastu wielkich miast Polski.

Wraz ze stałym spadkiem rozrodzności idzie powolne obniżanie się śmiertelności. Współczynnik śmiertelności wyniósł w Polsce w latach 1931/32 przeciętnie rocznie 15,4 a w roku 1937 — 14. Wpływ na śmiertelność ma w wysokim stopniu kultura narodu.

Bardzo wysoką śmiertelnością odznaczają się niemowlęta. Umieralność niemowląt w niektórych mało kulturalnych krajach, jeszcze w końcu ubiegłego stulecia wynosiła 50⁰/₀. Obecnie umieralność w krajach cywilizowanych stale spada, przodują pod tym względem kraje skandynawskie, gdzie umieralność spadła do 4—5⁰/₀. W Polsce śmiertelność niemowląt jest stosunkowo duża.

Z czternastu wielkich miast w Polsce największy odsetek zgonów niemowląt w roku 1937 przypada na Łódź.

na 100 urodzeń żywych.

Łódź	19 ⁰ / ₀
Wilno	15,7 ⁰ / ₀
Katowice	14,4 ⁰ / ₀
Białystok	13,1 ⁰ / ₀
Lwów	12,8 ⁰ / ₀
Gdynia	12,6 ⁰ / ₀
Bydgoszcz	12,4 ⁰ / ₀
Sosnowiec	12 ⁰ / ₀
Chorzów	11,7 ⁰ / ₀
Lublin	11,3 ⁰ / ₀
Częstochowa	11 ⁰ / ₀
Poznań	10,1 ⁰ / ₀
Warszawa	10 ⁰ / ₀
Kraków	7,9 ⁰ / ₀

Jak widać z zestawienia urodzeń i zgonów w Łodzi w latach 1930—1937 śmiertelność niemowląt nie wykazuje tendencji do obniżania się.

Urodzenia żywe i zgony niemowląt			Zgony niemowląt w/g wyznań					
Rok	Urodzeń	Zgonów	Rok	Zgony ogółem	Rz.-kat.	Ewang.	Mojze- szowe	Inni
1930	10569	1745	1930	1745	1291	123	300	29
1931	9388	1438	1931	1438	1078	90	260	10
1932	8651	1554	1932	1554	1120	124	293	17
1933	7886	1263	1933	1263	882	80	296	5
1934	7564	1293	1934	1293	902	64	320	7
1935	7347	1202	1935	1202	822	73	297	10
1936	7202	1320	1936	1320	939	72	303	6
1937	7361	1397	1937	1397	992	75	327	3

Z grup wyznaniowych największy odsetek śmiertelności w roku 1937 przypada na wyznanie rzymsko-katolickie, drugie miejsce zajmują Żydzi, skolei ewangelicy.

**Śmiertelność niemowląt według wyznań
na 100 urodzeń żywych przypada zgonów w 1 roku życia**

Rok	Ogółem	Rz.-kat.	Ewang.	Mojze- szowe
1930	16,5	17,3	13,8	14,4
1931	15,3	16,5	10,4	18,5
1932	18,0	19,0	15,8	15,6
1933	16,0	16,7	11,8	15,6
1934	17,8	17,5	9,4	19,0
1935	16,4	16,5	11,1	18,1
1936	18,3	19,1	11,4	18,9
1937	19,0	20,7	12,1	17,1

Chłopców umiera więcej niż dziewcząt we wszystkich trzech największych grupach wyznaniowych.

Do liczb zmarłych niemowląt w ciągu pierwszego roku życia nie wliczono urodzeń martwych, stanowią one dość dużą cyfrę jak np. w roku 1935 — 389 urodzeń martwych, a w roku 1936 — 349.

Z pór roku największa ilość zgonów niemowląt przypada na lato i jesień. Na okres letni przypada najczęściej zgonów w każdym kraju, a jako powód wymienia się błędy w odżywianiu niemowląt.

Oczywiście spadek śmiertelności niemowląt na Zachodzie nie nastąpił od razu. Trzeba było czekać cały szereg lat, aby drogą szeregu ustaw i zarządzeń higieniczno-sanitarnych i opiekuńczo-społecznych osiągnąć powyższe wyniki.

Wyniki spadku śmiertelności wśród niemowląt w krajach zachodnich w pierwszym rządzie należy przypisać stacjom opieki nad matką i dzieckiem, przez roztoczenie racjonalnej opieki nad kobietą ciężarną a następnie propagowanie właściwych zasad karmienia i pielęgnowania dziecka.

Do walki ze śmiertelnością niemowląt powstały i powstają w Polsce, wzorem krajów zachodnich, specjalne instytucje i stosuje się cały szereg środków zapobiegawczych, to jednak mimo olbrzymich wysiłków organizacji pracujących w Łodzi na tym polu, jak wynika z zestawień spadku śmiertelności od roku 1930—1937 nie otrzymaliśmy. W roku 1930 w Łodzi śmiertelność wynosiła 16,5‰ a w roku 1937 podniosła się do 19‰ i tylko w roku 1931 był spadek do 15,3‰.

Dane liczbowe odnośnie urodzeń i zgonów podaje rocznik statystyczny m. Łodzi. Podane są tam dwa źródła, na których oparte zostały odpowiednie zestawienia. Jedne dane pochodzą z biur meldunkowych Wydziału Ewidencji Ludności, drugie zestawienie oparte jest na wykazach parafialnych i Urzędu Stanu Cywilnego. Dwa te źródła dają zestawienie różne tak co do liczby zgonów jak i urodzeń.

Pierwsze źródło daje cyfry raczej optymistyczne, gdyż według tych danych liczba urodzeń jest większa, liczba zgonów mniejsza, co w rezultacie daje nam stopniowy wzrost przyrostu naturalnego. Przyrost naturalny według tego źródła w latach 1932 — 1936 stale stopniowo się podnosi: w roku 1932 wynosi 2,3‰, w roku 1935 — 4,7‰, w roku 1936 — 4,2‰.

W rozważaniach moich oparłem się na danych pochodzących z drugiego źródła, na podstawie których liczba urodzeń jest mniejsza, a liczba zgonów większa, czyli odwrotnie do tamtych danych, co w rezultacie daje minimalny przyrost naturalny.

Różnice wynikają z trudności w zbieraniu materiału statystycznego i wskazują na jego niedokładność. Znany jest fakt np. późniejszych meldo-

wań urodzeń, co już daje duże błędy. Stąd też liczby urodzeń obu źródeł wykazują większą różnicę, podczas gdy liczby zgonów mają niewielkie odchylenia, zwłaszcza w ostatnich latach. Można się spodziewać po ostatnim, że materiał statystyczny będzie coraz dokładniejszy, tak co do liczby urodzeń, jak i zgonów.

Gdyby przyjąć możliwość pewnych błędów w zbieraniu naszego materiału statystycznego, szczególnie odnośnie liczby urodzeń, to w każdym bądź razie liczby powyższe mają swoją wielką wymowę. Wskazują one, że ginie duża liczba istnień, na których urodzenie i wychowanie trzeba wielkiego kapitału, a przedwczesna śmierć tych stanowi poważny uszczerbek w ogólnym kapitale narodowym.

Z przyczyn śmiertelności w życiu płodowym i w pierwszych dwóch tygodniach po urodzeniu wymienia się zatrucia i zakażenia przewlekłe rodziców — syfilis i alkoholizm. Zwiększa również śmiertelność niemowląt tzw. wydalność porodowa matek, dalej gruźlica, choroby zakaźne, warunki mieszkaniowe, higieniczne, rodzaj i warunki pracy matki. Ma wpływ na śmiertelność stopień fachowej pomocy lekarskiej i akuszeryjnej. Tak zwana wążłość wrodzona i poród przedwczesny są najczęściej wynikiem niedostatecznej opieki nad ciężarną. W dużym stopniu przyczyniają się do zgonów niemowląt zaburzenia w odżywianiu, choroby żołądkowo-kiszkowe spowodowane niemożnością karmienia dziecka przez matkę.

Są to więc przyczyny w zasadzie znane dobrze nauce.

W odniesieniu do poszczególnych krajów, miejscowości, różnorodność tych przyczyn wymaga w tym kierunku specjalnych poszukiwań i badań, które pozwolą dopiero na wysuwanie konkretnych wniosków a te na opracowanie jak najwłaściwszych metod walki ze śmiertelnością, czy to przez wynalezienie nowych sposobów względnie rozbudowę już istniejących.

W tym kierunku potoczyły by się prace w nowoutworzonym referacie do walki ze śmiertelnością niemowląt, powołanym do życia z inicjatywy p. St. Kempnera — naczelnika Wydziału Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Prace referatu składały by się z dwóch działów:

- 1) studia teoretyczno-badawcze,
- 2) akcja czynna, zmierzająca do złagodzenia tej klęski, mającej znaczenie ogólnopństwowe.

W zakres prac referatu wchodzić będą następujące kwestie:

A) Szczegółowa ewidencja świadectw zgonów niemowląt.

Z oddziału sanitarnego nadsyłane będą do referatu karty zgonów, które napływają od lekarzy i szpitali. Dane ze świadectw zgonów pozwolą na

zestawienia liczbowe ogólne, jak również pozwolą na zorientowanie się w której z dzielnic miasta ilość zgonów jest największa, a to znów wskaże gdzie należy rozbudowywać, czy stwarzać odpowiednie ośrodki akcji profilaktycznej.

B) Badanie indywidualne przyczynowości śmierci niemowląt.

Ścisłych zestawień przyczynowości zgonów niemowląt żywo urodzonych, a szczególnie przyczynowości martwo urodzonych z terenu Łodzi, nie mamy. Nie wiemy więc, w jakiej mierze jako przyczynę na naszym terenie należy obwinąć choroby weneryczne, w jakim stopniu alkoholizm czy ostre zakażenia zarówno tła infekcyjnego jak niemniej ważne, a związane z charakterem miasta, zatrucia wywołane pracą kobiet w przemyśle, względnie wpływem tej pracy na śmiertelność niemowląt.

W tym celu został opracowany plan „wywiadu domowego“, zbieranego każdorazowo w przypadku zgonu niemowlęcia. Materiał, zebrany na zasadzie powyższego wywiadu, ma odpowiedzieć w jakich warunkach dziecko przyszło na świat, czy była opieka lekarska, względnie akuszerska podczas porodu, dalej — jaki jest stan zdrowia rodziców, jakie warunki pracy, materialne, mieszkaniowe, odżywianie niemowlęcia, a wreszcie zdać sprawę z opieki lekarskiej podczas choroby dziecka.

C) Współpraca z Wydziałem Statystycznym na polu statystyki śmiertelności niemowląt.

Do badania naukowego stanu zdrowotności, jako też badań masowych objawów patologicznych zachodzących w społeczeństwach ludzkich, posługujemy się statystyką sanitarną, stanowiącą specjalny dział demologii, czyli statystyki ludności. Jak to często się zdarza na pewne zjawisko np. śmiertelność ma wpływ wielorakości przyczyn. Posługując się materiałem statystycznym, badając go naukowo, dochodzimy związków przyczynowych i prawidłowości, jakie odbywają się między poszczególnymi zjawiskami.

Trzeba dodać, że np. współczynnik śmiertelności ogólnej jest dość czułym wskaźnikiem życia i rozwoju kulturalnego kraju.

Z tego wynika, że do opracowania całokształtu zagadnienia potrzeba wielu danych nie tylko z zakresu dynamiki ludności ale i danych o charakterze socjalnym i dlatego wyłania się konieczność współpracy z Wydziałem Statystycznym.

D) Wnioski w sprawie pogłębiania i rozszerzania istniejącej już w Łodzi opieki nad matką i dzieckiem.

Synteza badań teoretycznych w zakresie statystyki i przyczynowości zgonów niemowląt w Łodzi, będą wnioski, dotyczące organizacji akcji zapobiegawczej, kwestia rozszerzenia już istniejącej w Łodzi opieki nad matką

i dzieckiem. Obecny stan opieki na zasadzie danych dotychczasowego stanu śmiertelności niemowląt trzeba by uznać za niedostateczny.

E) Wnioski w sprawie walki z chorobami społecznymi i zakaźnymi.

Badanie przyczynowości pozwoli na zorientowanie się, w jakiej mierze choroby zakaźne, a szczególnie społeczne wpływają na śmiertelność niemowląt w Łodzi i wysnucie odpowiednich wniosków w sprawie walki z nim.

F) Rozwinięcie akcji higieniczno-propagandowej.

Nie można sobie wyobrazić dziś skutecznej akcji profilaktycznej bez działalności higieniczno-społecznej, czy to przychodni przeciwgruźliczej, czy też stacji opieki nad matką i dzieckiem. Zabiegi, szczepienia ochronne nie mogą zastąpić działalności tych instytucji lecz mają uzupełnić ich działalność higieniczno-społeczną.

Znajomość zasad higieny odnośnie do karmienia i pielęgnowania dziecka, jak również znajomość postępowania podczas ciąży i porodu w dużej mierze chroni przed błędami i przyczynia się do zmniejszenia śmiertelności wśród niemowląt.

Zasadniczo zadanie to spełnić powinna stacja opieki nad matką i dzieckiem.

Niezależnie więc od już prowadzonej propagandy higieny, akcję tę można rozszerzyć na teren organizacyj kobiecych, prowadzących pracę kulturalno-oświatową, a przede wszystkim na tzw. uniwersytety społeczne, na terenie których są możliwości organizowania specjalnych „kursów dla matek“, w czasie których poruszane zostały by najistotniejsze zagadnienia. Program takiego kursu został już opracowany; przewiduje pięć wykładów 45 minutowych, rozłożonych na dwa dni, trzeci dzień poświęcony był by zwiedzaniu stacji opieki ewentualnie dyskusji i odpowiedziom na pytania słuchaczek.

G) Powołanie do życia Miejskiej Komisji Pediatrycznej.

Ponieważ na terenie Łodzi działa szereg instytucji, których celem jest roztoczenie opieki nad matką i dzieckiem, wyłania się potrzeba skoordynowania ich prac. W tym celu projektuje się powołanie do życia, przy Wydziale Zdrowia Publicznego Miejskiej Komisji Pediatrycznej — organu, który by decydował o jednolitym sposobie postępowania i opracowywał wspólny plan działalności, opiniował wszelkie przedstawione mu projekty, dotyczące zapobiegania i rozwoju lecznictwa dziecięcego w Łodzi, jak również sam występował z wnioskami, zmierzającymi do poprawy stanu rzeczy.

H) Współpraca z Inspekcją Pracy.

Troska o zdrowie kobiety datuje się od chwili zainteresowania innymi sprawami przemysłowymi i społecznymi, z którymi jest ono w związku.

W roku 1842 w Anglii zabroniono pracować kobietom w kopalniach, a później nieco zjawiają się pierwsze starania w kierunku unormowania pracy kobiet. Pojawiają się głosy, że matki niemowląt powinny być czasowo zwalniane od pracy, albo zatrudniane tylko przez pół dnia.

Na międzynarodowej konferencji pracy zwołanej w roku 1890 ustalono, że kobiety powinny być zwalniane z pracy przez 4 tygodnie po urodzeniu dziecka.

W naszym ustawodawstwie szczególną opieką otacza Inspekcja Pracy kobiety. W celu ułatwienia karmienia niemowląt matkom pracującym wprowadza się w dużych zakładach „żłobki“, przeznaczone dla dzieci do 1 roku.

Ze istnieje wpływ pracy kobiet na śmiertelność niemowląt o tym się przekonano podczas wojny światowej, gdy liczne rzesze kobiet zostały pociągnięte do pracy w przemyśle.

Badanie przyczynowości zgonów w Łodzi może nam w tym względzie wyjaśnić nieco, jak sprawy się mają na gruncie łódzkim, w związku z czym wyłania się konieczność współpracy w tej kwestii z Inspekcją Pracy.

I) Zagadnienie śmiertelności nieślubnych niemowląt.

Liczba dzieci nieślubnych w grupie urodzeń żywych w latach 1930—1936 wahała się w granicach 5,5—6,1% (mniej więcej co 20 dziecko urodzone żywe było nieślubne), jak to wynika z poniższego zestawienia:

Rok	Urodzeń żywych		% nieślubnych
	Ogółem	nieślubn.	
1930	10.569	590	5,5
1931	9.388	575	6,1
1932	8.651	542	6,2
1933	7.886	468	5,8
1934	7.564	498	6,5
1935	7.347	418	5,6
1936	7.202	443	6,1

Odsetek dzieci nieślubnych w grupie urodzeń martwych jest znacznie większy i waha się w granicach od 25,8% — 34,9%, czyli mniej więcej co 5 dziecko przypada nieślubne.

Rok	Urodzenia martwe		% nie- ślubnych
	Ogółem	Nieślubn.	
1930	506	131	25,8
1931	435	136	31,2
1932	385	120	31,1
1933	411	129	31,3
1934	357	124	34,7
1935	389	136	34,9
1936	349	119	34,0

Wśród ludności chrześcijańskiej ilość dzieci nieślubnych żywo urodzonych jest większa niż wśród starozakonnych.

Chrześcijaństwo (urodzenia żywe)

Rok	ślubnych	nieślubn.	% nie- ślubnych
1930	7.960	521	6,5
1931	6.941	521	7,5
1932	6.279	497	7,9
1933	5.593	425	7,5
1934	5.435	449	8,2
1935	5.349	355	6,6
1936	5.235	370	7,0

Starozakonni (urodzenia żywe)

Rok	Ślubnych	Nieślubn.	% nie- ślubnych
1930	2.019	69	3,4
1931	1.872	54	2,9
1932	1.830	45	2,4
1933	1.825	43	2,3
1934	1.631	49	3,0
1935	1.580	63	3,9
1936	1.524	73	4,7

Odsetek dzieci nieślubnych wśród chrześcijan w latach 1930—1936 wahał się w granicach 6,5‰—8,2‰, a wśród starozakonnych w granicach od 3‰ — 4,7‰.

Ogólnie znane jest, że śmiertelność wśród dzieci nieślubnych jest znacznie większa. Jako przyczynę tego wymienia się przede wszystkim gorsze warunki materialne matki i dziecka nieślubnego.

W Łodzi śmiertelność nieślubnych niemowląt żywo urodzonych jest znaczna, jak widać z poniżej umieszczonego zestawienia:

Rok	Ogółem	rz.-kat.	ewang.	mojżeszowe	inni
1931	331	178	7	140	6
1932	358	198	10	145	5
1933	359	175	9	174	1
1934	422	215	7	195	5
1935	354	161	8	184	1
1936	399	202	2	192	3

Największa śmiertelność niemowląt nieślubnych przypada na grupę katolików, następnie żydów, trzecie miejsce zajmują ewangelicy.

Rok	Ogółem zgonów	Nieślubnych	% zgonów nieślubn. dzieci
1932	1.554	358	23,3
1933	1.263	359	28,0
1934	1.293	422	32,6
1935	1.202	354	29,4
1936	1.320	399	30,2

Odsetek zgonów wśród niemowląt nieślubnych w latach 1932—1936 wahał się w granicach 23,3‰ do 32,2‰.

Bliższych danych co do przyczynowości zgonów wśród nieślubnych niemowląt w Łodzi nie posiadamy i dopiero badania zagadnienia, jakie będą przeprowadzone przez referat, powinny należycie oświetlić powyższą kwestię.

Piśmiennictwo:

- Karaffa-Korbut — „Higiena“.
- Gromski — „Stacja Opieki nad matką i dzieckiem“.
- Adamowiczowa — „Rozrodczość na wsi i w mieście“.
„Nowiny Społ. Lek.“ rok 1938 Nr 9.
- Mały rocznik statystyczny m. Łodzi.
- Zeyland — „Gruźlica płuc u dzieci“.
- Kacprzak — „Fakty i poglądy — „Nowiny Społ. Lek.“ 1937 r. Nr Nr 8 i 9.
- Mały rocznik statystyczny rok 1938.
-

STEFAN ROGOWICZ

Naczelnik
Wydziału Plantacyj

LÓDŹ NA V ZJEŹDZIE OGRODNIKÓW MIEJSKICH W WARSZAWIE.

Z inicjatywy Towarzystwa Popierania Plantacyj Miast Rzeczypospolitej (T. P. P.) i Związku Miast Polskich, został zorganizowany w dniach: 16, 17 i 18 września rb. ogólnopolski V Zjazd Ogrodników Miejskich w Warszawie.

Na zjazd przybyło z około 100 miast ponad 150 przedstawicieli w osobach członków zarządów miast i kierowników plantacyj miejskich.

Zjazd otworzył prezes Rady Naczelnej T. P. M. rektor S. G. G. W., profesor Jan Miklaszewski, który powołał przez aklamację na honorowego prezesa Zjazdu obecnego na otwarciu prezydenta miasta Stefana Starzyńskiego, a na przewodniczącego obrad — profesora dr Mariana Górskiego, który do prezydium Zjazdu zaprosił: dyr. Danielewicza, naczelnika S. Rogowicza, inż. Z. Kunińską i na sekretarza inspektora Kordusa.

Przemówienie powitalne w imieniu pana premiera wygłosił dyrektor departamentu Podwiński, w imieniu miasta — prezydent Starzyński, w imieniu Wydziału Ogrodniczego S.G.G.W., profesor dr Korczewski.

Na mocy jednomyślnej uchwały Zjazdu, wysłano depezę dziękczynną do Pana Premiera gen. Sławoj-Składkowskiego za wybitne stałe popieranie dążeń i wysiłków w akcji zadrzewiania miast.

Na Zjeździe zostały wygłoszone następujące referaty: przez ogrodnika-architekta Z. Hellwiga pt.: „Zieleń w nowych dzielnicach miast“, — inż. ogrodn. Kunińską pt. „Organizacja działu ogrodniczego w miastach“, — dr M. Orłowicza pt. „Tereny turystyczne w okolicach miast“, — inż. Z. Rudolfa pt. „Ochrona zieleni miejskiej i samorządowej“, — dyr. A. Wróblewskiego pt. „Nowe i mało znane drzewa i krzewy do zadrzewiania miast i dróg publicznych“.

Poza tym dyr. Danielewicz złożył sprawozdanie z międzynarodowego kongresu ogrodniczego w Berlinie i Essen w zakresie ogrodnictwa miejskiego i samorządowego.

Na ogół wszystkie referaty były gruntownie opracowane i utrzymane na wysokim poziomie omawianych zagadnień.

Szczególnie duże zainteresowanie uczestników Zjazdu wzbudził referat znanego urbanisty inż. Z. Rudolfa, który dał wiele niezwykle cennych

wskazówek w sprawach zieleni miejskiej, opartych na gruntownych studiach w zakresie urbanistyki i zadrzewiania miast zagranicznych.

Między innymi prelegent wskazał na podejście do problemu zieleni miejskiej urbanistów amerykańskich, którzy w rozbudowie miast zieleń traktują jako zasadniczy niezbędny element rozbudowy miasta, jako podkład, tło, na którym rozbudowuje się miasto; a nie tak, jak u nas, gdzie jeszcze dotychczas w wielu wypadkach, zieleń miejska jest traktowana w zagadnieniach urbanistycznych jako element drugorzędny, li tylko uzupełniający rozbudowę miasta, dla którego w planach regulacyjnych przeznaczają się nie-raz przypadkowe, chaotycznie i nierównomiernie rozrzucone po terenie miasta różne nieużytki budowlane, często nie dające możliwości urządzenia na nich racjonalnie rozplanowanych i odpowiednio funkcjonalnych terenów zieleni. Prelegent zwrócił uwagę na konieczność współpracy urbanistów z ogrodnikami-architektami, którym powierzone są sprawy rozbudowy zieleni miejskiej.

Dr Orłowicz w referacie swym omówił zagadnienie terenów turystycznych w okolicach miast, jako rezerwatów zieleni miejskiej, podkreślając konieczność współpracy ogrodników-architektów w tej dziedzinie.

Dyr. Danielewicz, składając sprawozdanie z międzynarodowego kongresu ogrodniczego w Berlinie i Essen, przytoczył b. ciekawe zestawienia liczbowe z 6 miast niemieckich z zakresu obszarów zieleni w tych miastach w stosunku do ilości mieszkańców, gdzie najwięcej zadrzewionymi miastami są Kolonia i Hannover (ok. 20 m. kw. zieleni na 1 mieszkańca), następnie Frankfurt nad Menem (17 m² na 1 mieszkańca) i Lipsk (12 m² na 1 mieszkańca). Prelegent wskazał również na ogromny rozwój ogrodów działkowych w Niemczech. Berlin np. obecnie posiada już 120.000 działek, Frankfurt nad Menem — 11.628 działek, Kolonia — 16.400 działek.

Wygłoszone w ciągu 3 dni Zjazdu referaty, wywołały ożywione dyskusje, po których uchwalono szereg wniosków. Główne z nich uznały konieczność podjęcia przez Towarzystwo Popierania Plantacji Miast Rzplitej i Związek Miast Polskich starań w celu: 1) unormowania wzajemnej współpracy działów regulacyjnych miast z działami plantacji miejskich, w celu większego i racjonalnego rozwoju terenów plantacyjnych i postawienia tego zagadnienia w polityce terenowej miast w szeregu zagadnień pierwszorzędnej wagi dla miast polskich; 2) ustawowego zabezpieczenia terenów leśnych w okolicach miast od parcelacji i terenów parków prywatnych od niszczenia drzewostanów.

Poza obradami uczestnicy Zjazdu, po złożeniu wieńca na Grobie Nieznanego Żołnierza, zwiedzili plantacje stołeczne, a w ostatnim dniu Zjazdu — historyczne parki w Nieborowie i Arkadii pod Łowiczem.

JANINA PAWŁOWSKA

Inspektorka

Wychowania Przedszkolnego

I OGÓLNOPOLSKI KONGRES DZIECKA W WARSZAWIE.

Z inicjatywy Stowarzyszenia Uczestników Walki o Szkołę Polską, przy współdziałaniu około 100 organizacji społecznych i pod wysokim protektoratem Prezydenta Rzeczypospolitej odbył się w Warszawie w dniach 2, 3 i 4 października 1938 roku I-szy Ogólnopolski Kongres Dziecka.

Kongres miał na celu:

- a) zwiększyć czujność społeczeństwa na los młodego pokolenia, które w Polsce stanowi ponad czwartą część ogółu ludności;
- b) rozwinąć świadomość szerokich warstw ludności co do potrzeb dziecka i sposobów ich racjonalnego zaspakajania;
- c) spopularyzować najwłaściwsze metody wychowywania i współżycia z dzieckiem.

Obrady Kongresu odbywały się pod hasłem:

„Szczęśliwe dzieci — mocna Polska“.

Kongres zgromadził około 2.000 uczestników, reprezentowane były wszystkie sfery i warstwy społeczeństwa polskiego. Obok profesora uniwersytetu przemawiała delegatka Kół Gospodyń Wiejskich. Profesor uniwersytetu, nauczyciel szkoły średniej i powszechnej, lekarz, duchowny, wychowawczyni przedszkola, pielęgniarka, psycholog szkolny, a w pierwszym rzędzie rodzice, zjechali się z całej Polski do stolicy, by 3 dni poświęcić obradom i wymianie myśli o trosce nad pałacą kwestią zaradzenia niedoli dziecięcej.

Obrady cechowała rzeczowość, dobra wola a nade wszystko wiara w społeczeństwo polskie, które zdobędzie się na zrealizowanie w najbliższej przyszłości postulatów Kongresu.

Prace Kongresu odbywały się na plenum, gdzie były wygłoszone referaty bez dyskusji o charakterze ogólnym interesujące wszystkich uczestników Kongresu — oraz w 6 komisjach (Dziecko i człowiek dorosły. Dziecko w rodzinie. Dziecko w polskim prawie rodzinnym. Prawo dziecka do szkoły. Zdrowie dziecka. Wzrosty dziecka), na których wyżej wymienione zagadnienia były szczegółowiej referowane oraz dyskutowane.

Komisje obradowały równocześnie i w różnych nie raz oddalonych punktach miasta, co uniemożliwiało uczestnikom wzięcie udziału w pracach

kilku komisji. Było to pewną trudnością Kongresu, której organizatorom nie udało się ominąć.

Oprócz obrad Kongres przewidywał i udostępnił swym uczestnikom zwiedzanie instytucji poświęconych dziecku.

Grupy instytucji zwiedzanych były dobrane zagadnieniami b. celowo i mądrze. Zwiedzanie każdej poprzedzało krótkie zreferowanie kierowników o celach i zadaniach danej instytucji, zdobyczach i trudnościach w realizowaniu zamierzonych zadań.

Jedną z najliczniejszych Komisji była Komisja, obradująca nad zagadnieniami szkolnictwa, pod przewodnictwem prof. Nawroczyńskiego.

Poruszono na niej i przedyskutowano niemal wszystkie bolączki i trudności, dotyczące przyczyn niepowodzeń szkolnych; omówiono formy pomocy wykonywania obowiązku szkolnego, sprawę koordynacji opieki psychologicznej z opieką społeczną.

Żywą troskę i zainteresowanie zebranych obudził referat p. Koterowej, poruszający zagadnienia szkoły w życiu dziecka wiejskiego. Rzeczowo opracowany referat wizytatora Godeckiego w sprawie możliwości wykorzystania wieku dziecka między 14 i 15-ym rokiem poruszył żywą dyskusję. Wszystkie przemówienia poparły tezy prelegenta, który stwierdził, iż konieczne jest zapełnienie luki (jeden rok przerwy), która istnieje między szkołą powszechną, a możliwością zarobkowania i dalszego kształcenia się zawodowego młodocianych. Dzieci kończą szkołę powszechną w 14 roku życia, jednak w myśl ustawy prawo do pracy zarobkowej otrzymują dopiero po ukończeniu 15 lat życia (na wsi 17 lat). Zatem jeden rok lub dłużej muszą się przewalać, odzwyczajając się od regularnych zajęć. Ośmioletni obowiązek szkolny i nadbudowa programowa po linii przysposobienia do wyboru zawodu (przysposobienie rolne dla młodzieży wiejskiej) może radykalnie rozwiązać to zagadnienie. (Wniosek ten przeszedł na plenum). Zastanawiano się nad załamaniem się obowiązku szkolnego nad drugorocznością i stosunkowo małą ilością absolwentów kończących szkołę powszechną (od 36,5^{0/0} do 57,0^{0/0}) oraz niskim przygotowaniem uczniów szkół powszechnych, zdających do gimnazjum. Stwierdzono, że przyczyna tego zjawiska tkwi w braku dostatecznej ilości szkół w przeprowadzonych klasach oraz przepracowaniu nauczyciela.

Wnioski w tych sprawach będą skierowane do władz szkolnych, samorządowych i instytucji społecznych.

Niejednokrotnie poruszono na Komisji szkolnej zagadnienie wychowania przedszkolnego, stwierdzając, że brak przedszkoli wpływa ujemnie na dojrzałość szkolną dzieci. Dzieci wątłe i słabo rozwinięte, którym odroczone w I oddziale obowiązki szkolne, powinny być kierowane do przed-

szkoli, gdyż jedynie metodyczne wychowanie przedszkolne dopomoże im w wyrównaniu braków.

Przedszkole bowiem czuwa nad zdrowiem dziecka, wpływa na podniesienie się kultury domu rodzinnego, kształcąc umysł dziecka, zmniejsza drugoroczność w niższych klasach szkoły powszechnej.

Wniosek w sprawie uregulowania organizacji wychowania przedszkolnego oraz upowszechnienie przedszkoli przeszedł na plenum Kongresu.

Ilość zagadnień poruszonych na Kongresie nie pozwalała na omówienie ich wszystkich w ramach szczupłego artykułu. Samorząd Łódzki był reprezentowany we wszystkich Komisjach. Delegaci Zarządu Miejskiego brali udział w dyskusjach, zaznajamiając zebranych z działalnością samorządu Łódzkiego w trosce o dobro dziecka robotniczego Łodzi, stawiali wnioski, zmierzające do uregulowania dziedzin zaniedbanych.

Odczyt sędziego Wandy Wójtowicz-Grabińskiej pt. „Dziecko przedmiotem troski świata“, wygłoszony na zakończenie Kongresu, zreasumował dążenia prac wszystkich Komisyj.

Prelegentka poruszała również sprawę stale wzrastającego dążenia społeczników i pedagogów wymiany doświadczeń na terenie ogólnopolskim oraz międzynarodowym. Polska, biorąc udział w międzynarodowych pracach, wnosi do światowego dorobku wyniki swoich doświadczeń, nie poddając się hipnozie obcych wzorów, szuka przede wszystkim własnych rozwiązań rodzimych dla swoich trosk społecznych. Polska myśl społeczna wnosi poważny dorobek do rozwiązań zagadnień społecznych opieki nad dzieckiem, pracując nad dobrem polskich dzieci, przyczynia się jednocześnie do polepszenia bytu i harmonijnego rozwoju dzieci całego świata.

CAMPO SANTO ŁODZI.

WCZORAJ A DZIŚ ŁÓDZKICH CMENTARZY CHRZEŚCIJAŃSKICH.

IV.

(*Ciąg dalszy*).

Jak już wspomniałem na wstępie tej pracy, Stary Cmentarz Katolicki nie posiada specjalnych zabytków sztuki pomnikarskiej, na kamieniach mogiłnych nie spotykamy tekstów, które mogły by świadczyć o duchowym świecie przeszłości. Cmentarz jest stosunkowo nie tak stary, jak cmentarze w tego rodzaju miastach jak: Kraków, Warszawa, czy Wilno. Śmierć, która gasiła życie tutejszych obywateli i mieszkańców Łodzi, była przeważnie cicha, była ona taką, jaką przedstawił w swych „Uwagach o śmierci niechybnej wszystkim pospolitej“ — ks. Baka — Jezuita, który sumptem imć pana Ksawerego Stefaniego, obywatela miasta Wilna przełożone wierszem oddał je do druku i podał na użytek duchowy w roku 1776.

W przedmowie do tego wydania czytamy między innymi, co następuje:

„Śmierć, jak o tym niżej będzie, swoje figle płata wszędzie,
Bogacza zahacza, magnata przygniata,
Młodzika spotyka, na dziada napada,
W rycerzy uderzy i księży zmitręży“.

Nie spotykamy na pomnikach Starego Cmentarza Katolickiego w Łodzi tak charakterystycznych epitafiów, jakie spostrzegamy często na Powązkach lub na Rossie, ale mimo wszystko posiadamy epitafia własne, rodzime, często nieudolnie sklecone, często bardzo prymitywnie oprawne lecz niemniej wiele mówiące. Niektóre z nich zastanawiają swoją lapidarnością, a nieraz prostotą zawartych prawd.

Oto na jednym z pomników czytamy tego rodzaju epitafium:

„Przechodniu miły, westchnij do Boga,
Bo ciebie czeka ta sama droga“.

Na pomniku przy mogile Marcelego Kuźnickiego, magistra farmacji, zmarłego w Botzen w Tyrolu, a pochowanego na Starym Cmentarzu Katolickim w Łodzi, czytamy:

„Nadaremnie wołanie niebios przebija,
Nadaremnie łzy płyną i boleść na duszy,
Niczyje narzekanie i modła niczyja
Praw Bożych nie przełamie, wyroków nie skruszy“.

Dalej ubolewają strapieni rodzice nad mogiłą swego najcenniejszego skarbu, Kaziuchny Tymienieckiej. Boleść rodziców wyraża się w epitafium:

„Jak kwiat, co kiedyś miał być pól ozdoba,
Któremu słońce ledwie się rozśmieję
Zgasłaś przedwcześnie, a z Tobą
Najmilsze nasze nadzieje...“

Stary Cmentarz Katolicki posiada i tę charakterystyczną cechę, że spotyka się na nim szereg mogił tutejszych obywateli pochodzenia obcego. Często czytamy na mogiłach, na ich krzyżach, na tabliczkach i pomnikach napisy w języku niemieckim. Są to nagrobki, przypominające czasy dość

Kamień na mogile ś. p. Emilii Traeger, żony b. prezydenta m. Łodzi.

odległe, pokolenia, których nie wydała ziemia polska. Zmarli bowiem rekrutowali się spośród przybyszów, z jednej strony spośród Niemców i Czechów, z drugiej spośród Saksończyków, Prusaków, Brandenburczyków itd. Ponieważ wszyscy, pochowani na Starym Cmentarzu Katolickim byli wyznania katolickiego, a narodowości niemieckiej, nagrobki ich mogił utrzymane są w języku niemieckim. Byli to tzw. niemieccy katolicy.

I oto czytamy: „Tu spoczywa nasz najdroższy ojciec, August Kasper, urodzony dnia 10 czerwca 1830 roku w Glatzu na Śląsku, a zmarły w dniu 25 października 1892 roku“.

Jak wskazuje napis zmarły obywatel pochodził ze Śląska. Przybył do Łodzi tak, jak przybywali inni osadnicy. Do tych należy między innymi również Seweryn Liesel, urodzony w roku 1812.

Tego rodzaju mogił można naliczyć na Starym Cmentarzu Katolickim poważną ilość.

Kolejno pragnę zająć się mogiłami ofiar obowiązku publicznego, a więc mogiłami tych, którzy oddali swe życie za dobro publiczne.

Do nich należą zachowani w pamięci ogółu mieszkańców Łodzi strażacy, którzy zginęli w czasie ratowania mienia obywateli łódzkich: ś. p. Jan Dajwłowski, Józef Rapczyński, Gustaw Szmidt, Kazimierz Szwegberg, Rajmund Szmich, Jan Kostecki, Antoni Wojciechowski, Ludwik Bogus, Wawrzyniec Kamiński i Klemens Wasserling. Wszyscy zginęli śmiercią bohaterską w czasie pożaru fabryk łódzkich.

Jan Dajwłowski, Józef Rapczyński, Gustaw Szmidt, Kazimierz Szwegberg, Rajmund Szmich, Jan Kostecki i Antoni Wojciechowski zginęli w czasie pożaru jednej z fabryk łódzkich w roku 1904.

Na pomniku ich czytamy:

„Tu spoczywają w Bogu nasi ukochani koledzy, którzy zginęli bohaterską śmiercią dnia 17 sierpnia 1904 roku podczas pożaru“.

Poniżej na kamieniu z czarnego marmuru widnieje wyrzeźbiony hełm strażacki oraz napis: „Ku uczczeniu ich pamięci pomnik ten wystawili koledzy — strażacy“.

W innej kwaterze cmentarza po stronie prawej od alei głównej za kaplicą czerwieni się zdala pomnik, przedstawiający trzy połamane kolumny. Jest on apoteozą przedwcześnie zgasłego życia trzech strażaków, którzy również zginęli śmiercią bohaterską w czasie pożaru jednej z fabryk w Łodzi przy ulicy 6-go Sierpnia, dawniej św. Benedykta, w roku 1924. Na pomniku, wykonanym z czerwonego piaskowca, czytamy:

„Bohaterom obowiązku część! Zginęli podczas pożaru w dniu 9 kwietnia 1924 roku — ś. p. Ludwik Bogus, urodzony 23 lipca 1894 roku, topornik Oddziału V stałego Ł. S. O. O., Wawrzyniec Kamiński, urodzony dnia 29 lipca 1876 roku, naczelnik V Oddziału stałego Ł. S. O. O. i Klemens Wasserling, urodzony dnia 2 lutego 1897 roku — topornik V Oddziału stałego Ł. S. O. O.“

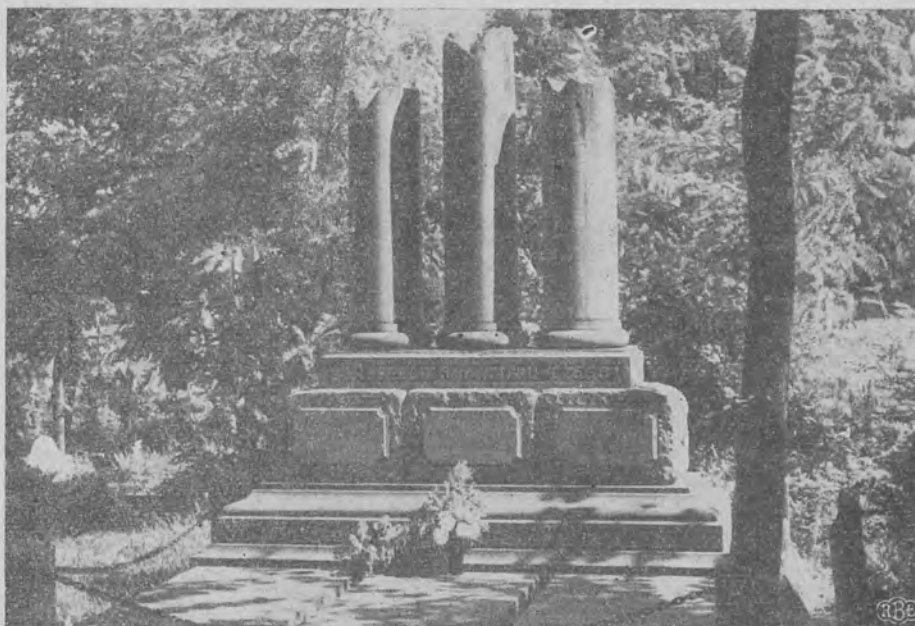
Pomnik na mogile strażaków,
którzy zginęli w czasie pożaru w roku 1904.

Zamieszczone ilustracje przedstawiają pomniki bohaterów obowiązku i ofiarnej służby publicznej.

W bocznej alei pierwszej od wejścia na cmentarz na lewo zwraca uwagę pomnik z czarnego marmuru, wystawiony nad mogiłą Leopolda Zonera, Komendanta Łódzkiej Straży Ogniowej Ochotniczej. Na pomniku napis:

„Swemu Zasłużonemu Komendantowi ś. p. druhowi Leopoldowi Zonero-
wi, urodzonemu dnia 15 listopada 1839 r., a zmarłemu dnia 24 września
1919 roku“.

Pomnik ten wystawiła nad mogiłą w 50 rocznicę swego istnienia Łódzka Straż Ogniowa Ochotnicza.

Pomnik nad mogiłą strażaków, którzy zginęli śmiercią bohaterską w czasie pożaru w roku 1924.

U wejścia na cmentarz po stronie prawej od alei głównej mieści się mogiła Teofila ze Schliesów — Schmidtowej, przełożonej pensji, urodzonej dnia 24 listopada 1835 roku, zmarłej dnia 11 sierpnia 1909 roku. Na pomniku napis:

„Pamięci zacnej i światłej przewodniczki młodzieży — wdzięczne uczenie“.

W pierwszej alei bocznej po stronie lewej od wejścia na cmentarz znajduje się mogiła Andrzeja Jeżewicza, b. radnego, kasjera Kasy Miejskiej, zmarłego w dniu 9 czerwca 1887 roku w wieku lat 80.

W alei, graniczącej z Cmentarzem Prawosławnym, obok muru spoczywa Zygmunt Pelletier — radca honorowy, sekretarz Magistratu Łódzkiego, urodzony dnia 7 kwietnia 1852 roku, zmarły dnia 27 stycznia 1904 roku. Na pomniku czytamy sentencję:

„Opuściła mnie moc moja i światło oczu moich i ono nie jest już ze mną“.

Na płycie grobowej widnieje podobizna zmarłego, dobrze zachowana.

W kolejnej wędrowce wśród mogił Starego Cmentarza Katolickiego trafiamy na mogiłę Józefa Rudniaka. Napis głosi, że żył on lat 46, zmarł dnia 18 grudnia 1919 roku, był wielkim patriotą.

Dalej Wiktoria Głowczyńska z Besiekier, panna, zmarła w Łodzi dnia 15 września 1919 roku, przeżywszy lat 23, padła w kwiecie młodości, zamordowana ręką zbrodniczą bandyty.

W alei trzeciej poprzecznej, od wejścia na cmentarz na lewo, mieści się mogiła Leopolda Tomaszewicza, artysty dramatycznego, zmarłego dnia 12 sierpnia 1898 roku. Następnie mogiła Stefana Wionczka, byłego sekretarza Chóru Sumowego przy kościele św. Józefa, urodzonego 16 sierpnia 1876 roku, zmarłego dnia 13 marca 1911 roku; Franciszka Adamskiego, kapitana Wojsk Polskich, kapelmistrza w stanie spoczynku, zmarłego w roku 1931 w wieku lat 56; Stanisława Adamka, który padł ofiarą z rąk bratobójczych w dniu 3 stycznia 1907 roku w wieku lat 36.

Spośród zgasłych przedstawicieli sztuki pięknej, spośród artystów plastyków, malarzy i rzeźbiarzy mamy na Starym Cmentarzu Katolickim mogiły:

Włodzimierza Czaplńskiego. Był on popularnym w Łodzi artystą-rzeźbiarzem. Żył lat 50, zmarł dnia 7 czerwca 1929 roku. Mogiła znajduje się przy kaplicy na prawo od alei głównej w pobliżu mogiły dyr. Texla, którego córka, dziś staruszka, przebywa w Domu Starców i Kalek przy ulicy Narutowicza w Łodzi.

Ten świat mogił powiększył zmarły dnia 28 sierpnia 1938 r. ś. p. Marceli Sprusiak, artysta-malarz, profesor, kierownik rytowni i produkcji wzorów do tkanin w zakładach przemysłowych I. K. Poznańskiego w Łodzi.

Urodzony w roku 1880 w Łodzi, ukończył tutaj szkołę średnią. W 1903 roku udał się do Paryża, gdzie kończył „Ecole Nationale des Arts Decoratifs“. Otrzymał na studiach medal złoty, a wychodząc z uczelni — medal srebrny i dyplom. Powróciwszy do kraju, rozwija szeroką działalność propagandową i pedagogiczną. Propaguje sztukę tworzenia wzorów do tkanin. Wystawiał swoje prace na wielu wystawach krajowych. Na tego rodzaju wystawie w Częstochowie zdobył w roku 1909 medal złoty. Marceli Sprusiak wystawiał swe prace w Łodzi, w warszawskiej „Zachęcie“. Był on współtwórcą Polskiego Związku Zawodowego Łódzkich Artystów Plastyków.

Licznie jest reprezentowany wśród mogił i świat lekarzy medyków, którzy obok swej pracy zawodowej, wiele czasu poświęcali życiu społecznemu i pozostawili po sobie niezatartą pamięć dzielnych i twórczych społeczników, a więc lekarze, doktorzy medycyny: Franciszek Ksawery Łukasiewicz, Stanisław Skalski, Arkadiusz Goldenberg, który spoczywa na cmentarzu ewangelickim, Artur Starzyński i inni.

Franciszek Ksawery Łukasiewicz, doktor medycyny żył lat 61, zmarł dnia 4 lutego 1928 roku.

Na czoło zmarłych lekarzy wysunął się swą treściwą kartą życia dr Stanisław Skalski. Urodził się on w roku 1870 w majątku Brózyca, powiatu łódzkiego w parafii Kurowice z ojca Teofila i matki Lucyny z Rogozińskich. Ojciec brał udział w powstaniu 1863 roku w randze kapitana. Początkowe nauki dr Stanisław Skalski pobierał w domu, oddając się z zamiłowaniem nauce języków: francuskiego i niemieckiego. Wstąpiwszy do klasy I-ej gimnazjum w Kielcach, ukończył je w roku 1891, po czym zapisał się

Ś. p. Marceli Sprusiak, artysta malarz.

na Uniwersytet Warszawski, na którym przesłuchał 3 kursy, przenosząc się następnie na Uniwersytet w Kijowie. W czasie studiów uniwersyteckich był starostą organizacji studenckich. Po otrzymaniu dyplomu lekarskiego dr Stanisław Skalski osiadł w Piotrkowie, skąd niebawem przeniósł się do Tuszyna, gdzie poza działalnością zawodową rozwinął szeroką działalność i na innych polach, organizując Straż Ogniową w Tuszynie i Rzgowie, biorąc udział w założeniu Towarzystwa Pożyczkowo-Oszczędnościowego. Organizuje po okolicznych wioskach kółka rolnicze i wprowadza naukę o higienie do szkół powszechnych.

Od roku 1882 dr Stanisław Skalski znany był jako autor wielu publikacji, zamieszczanych w „Przedświcie“, „Głosie“, „Tygodniu“, „Trzeźwości“ i „Kurierze Codziennym“, oraz prac naukowych, publikowanych w fachowych pismach lekarskich.

Od roku 1905 rozpoczął działalność społeczną w Łodzi. Był współzałożycielem gimnazjum polskiego „Uczelnia“, członkiem Towarzystwa Krzewienia Oświaty, założycielem Towarzystwa „Przyszłość“ dla szerzenia idei trzeźwości, pracuje w Towarzystwie Krajoznawczym, Higienicznym, w „Lutni“, w Lidze Przeciwgruźliczej i w Polskiej Macierzy Szkolnej. Wraz z doktorem Przedborskim powołał do życia Muzeum Miejskie.

W okresie lokautu w latach 1906—1907, kiedy choroby dziesiątkowały rzesze robotników łódzkich, powstał pod przewodnictwem dr Stanisława Skalskiego Główny Komitet Pomocy Zlokautowanym Robotnikom.

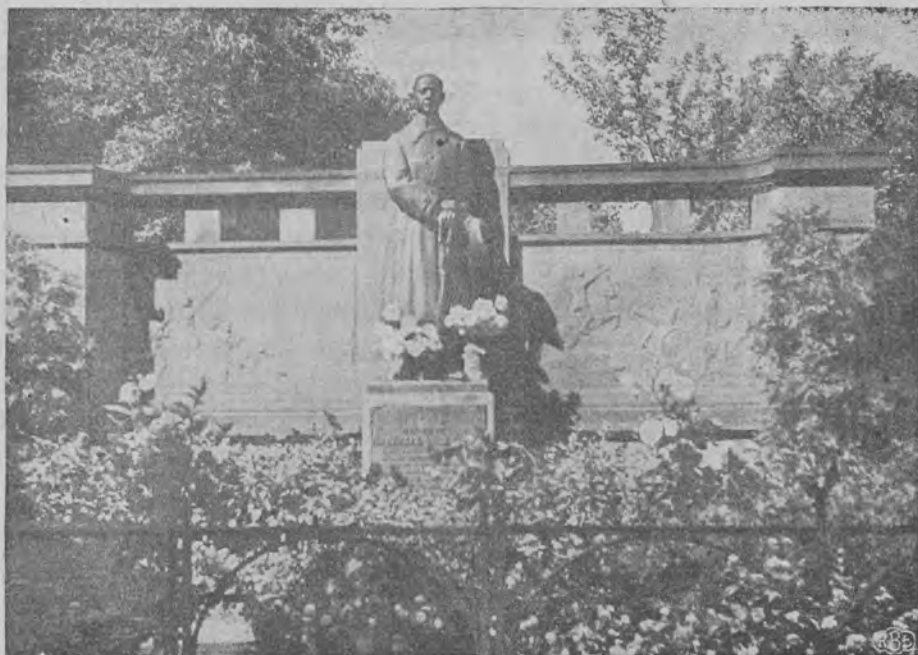
Początek wojny światowej zastał dr Stanisława Skalskiego we Wrocławiu. Niemcy internują go w Kletschkau pod Wrocławiem.

Po powrocie do kraju dr Stanisław Skalski brał czynny udział w pracach

Ś. p. dr. Stanisław Skalski.

Głównego Komitetu Obywatelskiego w Łodzi. Stał na czele sekcji sanitarno-społecznej Komitetu i tworzył pierwsze zręby organizacji miejskiej służby zdrowia. Wprowadził pierwsze przymusowe szczepienia ochronne przeciwko ospie, a w r. 1911 przeprowadził statystykę zgonów na tę epidemię. Sekcja Sanitarno-Szpitalna przekształcona została przezeń na Wydział Zdrowia Publicznego Magistratu m. Łodzi. W sekcji tej dr Stanisław Skalski pracował do roku 1918, a więc do chwili powołania go na stanowisko lekarza powiatowego w Łodzi, a stąd na stanowisko Okręgowego Urzędu Zdrowia w Łodzi i następnie na naczelnika Wydziału Zdrowia Publicznego w Urzędzie Wojewódzkim w Łodzi.

Pomnik na mogile ś. p. kpt. Benedykta Grzymały-Pęczkowskiego,
bohatera spod Radzimina.

Przewodniczył 13 lat Radzie Szkolnej, Oddziałowi Łódzkiemu Polskiego Czerwonego Krzyża, pracował w Komitecie Rozbudowy Miasta, Komitecie Budowy Szkół Powszechnych, Komisji Badania Zmian Kosztów Utrzymania, inicjuje akcję dożywiania dzieci w szkołach powszechnych publicznych w Łodzi, był prezesem Koła Ciułaczy oraz pracował naukowo.

Odnoszony był orderem „Polonia Restituta“, Złotym Krzyżem Zasługi i innymi.

Spoczywający na Starym Cmentarzu Ewangelickim dr Arkadiusz Goldenberg należał do jednostek, które znamionowała niespożyta energia. Popularny, niezwykle czynny działacz społeczny oraz wybitny wychowawca i pedagog dr Arkadiusz Goldenberg zmarł dnia 20 sierpnia 1936 roku w wieku 66 lat. Urodził się w Rosji. Dyplom lekarski zdobył na Uniwersytecie Warszawskim w roku 1898. Zajmując się praktyką lekarską, dr Arkadiusz Goldenberg wolny od zajęć czas poświęcał pracy społecznej, na tworzenie czytelní, bibliotek, Kół Polskiej Macierzy Szkolnej itd. Pracą tą naraził się zaborczym władzom rosyjskim i z rozkazu znanego polakożercy Kaznakowa został w roku 1908 aresztowany oraz przez szereg miesięcy więziony w Łodzi i w Łęczycy, a następnie zesłany poza granice kraju. Po dwuletnim zesłaniu powrócił do Łodzi i obok praktyki lekarskiej, poświęcił się pracy nauczycielskiej w szkolnictwie polskim.

W czasie wojny światowej dr Arkadiusz Goldenberg przebywał, jako lekarz, w Bobrujsku i wybitnie zasłużył się tamtejszej Polonii, organizując szereg placówek oświatowych i samopomocy społecznej.

Po powrocie do Łodzi z zapałem pracuje w takich instytucjach, jak Związek Harcerstwa Polskiego, przy którym w roku 1920 organizuje i prowadzi szpitalik harcerski, Polski Czerwony Krzyż, gdzie organizuje Kursy dla pielęgniarstwa i ambulatorium, w Polskiej Y. M. C. A., Towarzystwie Przyrodniczym, Towarzystwie Krajoznawczym, Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół“, w „Wiedzy“ i w wielu innych.

Polskie szkoły średnie w Łodzi, jak gimnazjum St. Rajskiej, im. Ks. I. Skorupki, K. Tomaszewskiego, A. Zimowskiego, a od roku 1919 Miejskie Seminarium Nauczycielskie i od roku 1924 Miejskie Gimnazjum im. J. Piłsudskiego do 1934 posiadały w gronie profesorskim tego ofiarnego, światłego i gorąco miłującego społeczność polską obywatela.

Ś. p. Stanisław Michałkiewicz najmłodszy legionista
I Brygady Legionów J. Piłsudskiego.
Zmarł od ran na polu chwały 28 września 1915 roku.

Do starszych działaczy społecznych Łodzi, posiadających treściwie zapisaną kartę żywota w księdze dziejów Łodzi należał Wiktor Groszkowski, zmarły w wieku lat 68. Należał on do uspołecznionych i oddanych sprawom naszego miasta obywateli. Był przewodnikiem Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich, członkiem Towarzystwa Teatralnego, Komitetu Obywatelskiego, Rady Miejskiej i Łódzkiego Towarzystwa Aptekarzy.

W czasie okupacji niemieckiej został jako zakładnik aresztowany i więziony. W roku 1923 powołano go na członka Rady Miejskiej oraz w tymże roku na stanowisko wiceprezydenta m. Łodzi. Obowiązki na tym stanowisku pełnił przez 5 lat. Był obywatelem m. Łodzi i właścicielem apteki. Pochowany został w Łodzi na Starym Cmentarzu Katolickim.

Do tych, którzy mogli swe znaleźli poza Łodzią należy m. in. wiceprezydent miasta Łodzi Kazimierz Łukomski. Zmarł w Poznaniu, przeżywszy lat 47. Objął urzędowanie w Zarządzie Miejskim m. Łodzi dnia 2-go lipca 1936 roku. Urodził się na Litwie w roku 1889. Gimnazjum ukończył w Szawlach. Wydział Prawa na Uniwersytecie Kijowskim. Do roku 1929 przebywał za granicą. Po powrocie do kraju wstąpił na służbę do Państwowego Banku Rolnego. Odznaczony był Krzyżem Niepodległości.

W alei głównej w pobliżu kaplicy po stronie lewej od wejścia znajduje się mogiła dr Artura Starzyńskiego, zmarłego w dniu 26 listopada 1930 roku w wieku lat 45.

Ś. p. dr Artur Starzyński.

Powszechnie ceniony, pełen twórczej inicjatywy, nieustraszony lekarz dr Artur Starzyński był w ostatnich latach swego życia dyrektorem szpitala „Kochanówka“ pod Łodzią. Specjalnością jego była neurologia.

Dr med. A. Starzyński ukończył Uniwersytet Jagielloński w roku 1910. W roku 1914 powołany został do służby wojskowej w armii rosyjskiej, w której przebywał do roku 1918 w charakterze lekarza pułkowego.

Od grudnia 1918 roku do 1921 służył w Wojsku Polskim jako naczelny lekarz w 32 p. p., a następnie, jako dowódca szpitala wojskowego w Łodzi.

Od lipca 1921 roku do końca 1923 roku był ordynatorem szpitala dla umysłowo i nerwowo chorych „Kochanówka“, następnie do roku 1928 inspek-

torem sanitarnym m. Łodzi, a ze stanowiska tego przeszedł ponownie do szpitala „Kochanówka“ w charakterze dyrektora.

Dr med. Artur Starzyński wprowadził masowe szczepienia przeciwko tyfusowi metodą prof. Besredki. Był on gorącym patriotą i niestrudzonego działaczem na polu medycyny publicznej.

Na Starym Cmentarzu Katolickim spoczywa Piotr Ajlikow, dr weterynarii, naczelny lekarz rzeźni bałuckiej w Łodzi, człowiek o gorącym sercu.

Urodzony na Kaukazie dnia 1-go września 1888 roku, odbywa studia i kończy instytut weterynaryjny. Po odbyciu długoletniej służby w randze kapitana 10 pułku artylerii polowej Wojsk Polskich, piastuje urząd naczelnego lekarza i dyrektora rzeźni bałuckiej w Łodzi. W okresie wojny w roku 1920 pełni służbę oficera w szeregach armii polskiej. Zmarł w dniu 6-go kwietnia 1930 roku. Mogiła jego znajduje się w kwaterze zasłużonych.

Ziemia Starego Cmentarza Katolickiego kryje w sobie szczątki inż. Stefana Przedpeńskiego, czynnego członka wielu stowarzyszeń, a przede wszystkim Stowarzyszenia Techników w Łodzi.

Inż. Stefan Przedpeński był naczelnym dyrektorem Zakładów Przemysłowych L. Geyera, człowiekiem głębokiego umysłu, niepospolitej wiedzy.

Syn ziemianina Walentego i Marii z Dębickich, urodził się dnia 2-go września 1865 roku w Nowej Wsi pod Łodzią. Ukończył szkołę Techniczną w naszym mieście w roku 1882, następnie odbywał studia w Instytucie Technicznym, który skończył w roku 1887, uzyskując tytuł inżyniera-technologa. Praktykę odbywał w fabryce Biedermanna, Poznańskiego, Scheiblera i w Zawierciu. W roku 1890 zajmował kierownicze stanowisko w fabrykach rosyjskich Bułykina w Iwanowo-Wozniesieńsku. Po powrocie do kraju obejmuje stanowisko dyrektora przędzalni Heintzla i Kunitzera na Widzewie, a z dniem 1-go sierpnia 1894 roku powołany zostaje na stanowisko dyrektora przędzalni w zakładach przemysłowych L. Geyera. Na stanowisku tym przetrwał lat 36.

Tutaj również spoczywa dr Ludwik Drecki, lekarz weterynarii, b. inspektor wojewódzki w Łodzi. Zmarł dnia 27 września 1930 roku, przeżywszy lat 70. Był prezesem Łódzkiego Związku Zawodowego Lekarzy Weterynarii i kierownikiem rzeźni bałuckiej w latach 1915-go do 1920, tuż mogiła dr filozofii inż. Władysława Kiełbasińskiego, chemika.

Dalej stajemy przed mogiłą Antoniny Marii z Siniarskich-Brzozowskiej, żony doktora medycyny, zmarłej w dniu 14 grudnia 1930 roku. Była członkiem-założycielem oraz długoletnim członkiem Zarządu Okręgowego Oddziału Łódzkiego Polskiego Czerwonego Krzyża, niezwykle aktywną społecznicą.

Urodzona w roku 1872 w Płocku, kończy szkołę średnią i kształci się w Warszawie w zakresie muzyki. Wkrótce debiutuje w Warszawie, Płocku i w Łodzi. Pracuje społecznie w ochronkach, w kołach młodzieży i w opiece nad więźniami politycznymi. Odznaczona była przez Polski Czerwony Krzyż złotym medalem zasługi.

W kwaterze przy kaplicy znajduje się mogiła dr med. Tadeusza Kuczborskiego, dr med. Klemensa Lipińskiego, zmarłego w dniu 5 lutego 1916 roku w wieku lat 32. Na pomniku napis: „Służył ludziom“.

W kwaterze przylegającej do granicy, rozdzielającej Cmentarz Katolicki od Prawosławnego, spostrzegamy mogiłę Urbana Wiercińskiego, dr medycyny, urodzonego w Kownie dnia 17 września 1859 roku, zmarłego w Łodzi, dnia 25 czerwca 1929 roku.

Tutaj również mieści się grobowiec rodziny Wocalewskich. Na pomniku czytamy: Zofia Wocalewska, inżynier rolnictwa, harcmistrzyni, odznaczona medalem Niepodległości i Srebrnym Krzyżem Zasługi, dyrektorka Szkoły Rolniczej żeńskiej, długoletnia pracownica na polu społecznym, członek organizacji niepodległościowych, b. naczelniczka Głównej Kwatery Harcerskiej, b. komendantka drużyn harcerskich żeńskich w Łodzi, b. drużynowa V harc. drużyny łódzkiej, b. komendantka łódzkiego szpitalika harcerskiego, urodzona dnia 6 stycznia 1894 roku, zmarła dnia 23 marca 1934 roku.

W pobliżu mogiła inżyniera Józefa Witkowskiego, zmarłego w roku 1882. W tej samej kwaterze spoczywa Wiktoria z Petkowskich Macińska, przełożona gimnazjum żeńskiego, zmarła w roku 1926.

W kwaterze przylegającej do alei głównej przed kaplicą cmentarną jest mogiła z pomnikiem nad nią, utrzymanym w stylu. To miejsce wiecznego spoczynku inż. technologa, Stefana Skrzywana, naczelnego inżyniera Wydziału Kanalizacji i Wodociągów Magistratu m. Łodzi. Imię to w dziejach Łodzi zajęło poczesne miejsce, ponieważ wraz z imieniem tym Łódź weszła w szeregi wielkich ośrodków, korzystających z naukowych zdobyczy sanitarnej techniki.

Inż. Stefan Skrzywan urodził się w roku 1876 w Odessie. Studia wyższe ukończył w Instytucie Technologicznym w Petersburgu. Od 1902 roku do 1911 pracował przy budowie kanalizacji i wodociągów w Warszawie. Od 1911 do 1917 piastował kierownicze stanowisko przy budowie wodociągu w Baku na Kaukazie. W obydwóch tych miastach wykonywano projekty wybitnego angielskiego inżyniera Williama Lindley'a.

Ś. p. inżynier Stefan Skrzywan był jednym z najwybitniejszych Lindleyczyków. Kiedy Łódź powzięła zamiar zrealizowania posiadanego od roku 1909 projektu kanalizacji Lindley'a, na czele tego przedsięwzięcia stanął inż. Stefan Skrzywan.

Do ostatnich dni pracowitego żywota inż. St. Skrzywan stał wytrwale na swym stanowisku, w imię dobra publicznego śmiało zwalczając wszelkie przeszkody.

Ś. p. inżynier-technolog Stefan Skrzywan,
naczelný inżynier Kanałizacji i Wodociągów w Łodzi, uczeń Lindley'a.

Ziemia Starego Cmentarza Katolickiego pochłonięła doczesne szczątki ś. p. Władysława Wagnera, osobistości szczególnie popularnej w społeczeństwie łódzkim, zaś specjalnie w rzemiośle.

Zasługi Władysława Wagnera dla Łodzi, zwłaszcza w dziedzinie skupiania rzemiosła, są poważne. Polskie społeczeństwo naszego miasta nigdy nie zapomni tak wielkich dzieł, jak stworzenie Resursy Rzemieślniczej z własnym pięknym gmachem, jak urządzenie wystawy rzemieślniczej w roku 1912 i wielu, wielu innych.

Władysław Wagner urodził się dnia 17 marca 1865 roku w Warszawie. Jako chłopiec po stracie rodziców rozpoczął pracę w firmie Rudzki w Warszawie, gdzie też odbył praktykę, wychodząc, jako wykwalifikowany odlewnik. W 1920 roku życia wszedł w związek małżeński, a w roku 1936 obchodził złote gody.

Wkrótce zaangażowany został do fabryk metalurgicznych w Rosji, gdzie zdobył sobie stanowisko kierownicze. Pracował w Moskwie, Piotrogradzie i innych miastach.

W roku 1907 powrócił do Polski i wziął czynny udział w życiu społecznym, pracując na stanowisku kierowniczym w zakładach J. Johna w Łodzi.

W roku 1910 przystępuje do organizowania Towarzystwa Resursa Rzemieślnicza, na którego czele stanął jako założyciel i pierwszy prezes.

Biorąc czynny udział w pracach kościoła katolickiego, przyczynił się do budowy kościoła św. Stanisława Kostki, zawiązując równocześnie komitet fundacji dzwonu „Zygmunta“. Wciągnął do komitetu tego wszystkie cechy rzemieślnicze. Praca ta dała piękny rezultat w postaci odlania pod kierownictwem Władysława Wagnera wspianego dzwonu dla kościoła św. Stanisława Kostki.

W roku 1912 Władysław Wagner był jednym z twórców wystawy rzemieślniczej, stając na jej czele, jako organizator i dyrektor. Rezultaty wystawy pozwoliły na nabycie dla Resursy własnej posesji przy ul. Kilińskiego 117 i wybudowanie jednocześnie swojego gmachu. Wojna światowa zastała Władysława Wagnera w Niemczech. Nie mogąc powrócić bezpośrednio do Polski, udał się przez Szwecję do Rosji, gdzie pozostawał do roku 1919. W ciężkich warunkach powrócił do Polski i ponownie zajął kierownicze stanowisko w firmie J. John.

Przyczynił się do uruchomienia Szkoły Rzemiosł, którą po latach przekazał O. O. Salezjanom.

W roku 1920 za zasługi mianowany został dożywotnim kuratorem Resursy Rzemieślniczej.

W latach następnych zasiada w Łódzkiej Radzie Miejskiej, później zaś obejmuje stanowisko dyrektora w szkole Rzemiosł w Pabianicach.

W roku 1935 opuszcza tę placówkę, przechodząc na zasłużony odpoczynek. W dziedzinie organizowania życia gospodarczego, poza pracą w Resursie przyczynił się do zorganizowania Związku Teatrów Świetlnych, stając na jego czele. Odznaczony był Krzyżem Zasługi oraz orderem św. Grzegorza i tytułem szambelana Stolicy Apostolskiej.

Zmarł dnia 14 marca 1937 roku, przeżywszy lat 72.

Na Starym Cmentarzu Ewangelickim spoczął po trudach bardzo treściwego żywota ś. p. Piotr Kon, znany w najszerszych kołach społeczeństwa łódzkiego adwokat. Zmarł dnia 22 lutego 1937 roku.

Urodzony w roku 1866, przybył do Łodzi w roku 1893, jako adwokat przysięgły. Już w tym roku wystąpił po raz pierwszy w charakterze obrońcy w procesie politycznym, a mianowicie w obronie robotników, aresztowanych po wielkiej akcji strajkowej w roku 1892.

Najpoważniejszy okres działalności Piotra Kona przypada na lata walk rewolucyjnych 1905—1906. Adwokat Piotr Kon nawiązał stały kontakt z ogólnopolskim kołem obrońców więźniów politycznych, kierowanym przez Berensona, Patka, Śmiarowskiego i innych. Prowadził dziesiątki procesów politycznych. Występował przed wojennymi sądami rosyjskimi w okresie rządów generała-gubernatora Kaznakowa.

W okresie od lutego 1908 roku do kwietnia 1909 roku przyjeżdżał do Łodzi sąd wojenny na sesje nadzwyczajne. Adwokat Piotr Kon bronił wówczas bojowców rewolucyjnych na wszystkich 11 sesjach. Jego śmiałe i silne mowy stały się słynne w całej Polsce. Walczył odważnie, wierząc w słuszność bronionych przez się ludzi i idei. Obdarzony nieprzeciętnym talentem krasomówczym, nie szczędził wysiłku, by ratować przed szubienicą, względnie zesłaniem na katorgę robotników i inteligentów.

W roku 1907 adwokat Piotr Kon zajmował się likwidacją lokautu. W okresie opuszczenia Łodzi przez okupantów carskich, Komitet Obywatelski, który sprawował wówczas władzę w mieście, powierzył adwokatowi Konowi opiekę nad więźniami, odbywającymi karę lub przebywającymi w śledztwie w więzieniu przy ul. Milsza, dziś ul. im. Kopernika. W tym czasie adwokat Piotr Kon, po zbadaniu akt więźniów, wielu z nich wypuścił na wolność.

Za swą pełną poświęcenia i heroizmu pracę niepodległościową wybrany został honorowym członkiem Stowarzyszenia b. Więźniów Politycznych. Odznaczony był Krzyżem „Polonia Restituta” oraz Krzyżem Niepodległości.

Wśród mogił Starego Cmentarza Katolickiego łodzianin spotyka mogiłę ś. p. dr Wincentego Gajewicza, zmarłego w dniu 19 czerwca 1930 r. w wieku lat 70. Był on człowiekiem wyjątkowej skromności. Na gruncie łódzkim pracował lat 35, jako lekarz w wielu instytucjach, a między innymi K. E. Ł., Elektrowni, Kasy Chorych, Łódzkiego Towarzystwa Kredytowego itd.

Spśród lekarzy łódzkich wkroczyli do przystani wieczności lekarze medycyny: dr Ada z Zieleniewskich Trenknerowa, zmarła dnia 16 września, 1913 r., przeżywszy lat 33. Na mogile pomnik z sentencją: „Żyła zakrótko”. Obok pod pomnikiem pochowane zostały w urnie prochy Heleny z Jacyńców Zieleniewskiej, zmarłej dnia 19 listopada 1922 roku w wieku lat 80. Dalej mogiła dr medycyny Tadeusza Rokickiego, zmarłego dnia 23 grudnia 1918 roku w wieku 58 lat; dr Stanisława Plichty, zmarłego dnia 12 września 1921 roku w wieku 89 lat; dr med. Tadeusza Skibińskiego pułkownika, urodzonego w dniu 21 listopada 1882 roku, zmarłego dnia 10 lipca 1927 roku; dr med. Rudolfa Golca, lekarza powiatu brzezińskiego, urodzonego w Krakowie dnia 23 listopada 1826 roku, zmarłego w Łodzi, dnia 16 wrześ-

nia 1898 roku. Mogiła na terenie działki ósmej, dr med. Ewarysta Czekańskiego, zmarłego dnia 31 września 1898 roku, w wieku 43 lat, Józefa Lachmanowicza, jednego z najwybitniejszych prawników polskich, świetnego znawcy prawa akcyjnego, chluby advokatury łódzkiej, zmarłego w dniu 14 kwietnia 1934 roku.

Ś. p. Józef Lachmanowicz
jeden z najwybitniejszych prawników polskich.

W działce czwartej Starego Cmentarza Katolickiego jest mogiła ś. p. Wojciecha Opeln-Bronikowskiego, inżyniera-technologa, obywatela m. Łodzi, zmarłego dnia 10 sierpnia 1918 roku. W działce szóstej spoczywa ś.p. Walerj Panuszewski, inżynier-technolog, urzędnik dyrekcji Drogi Żelaznej Fabryczno-Łódzkiej, zmarły dnia 13 grudnia 1897 roku, dalej mogiła inż. Jana Rosickiego, inżyniera-chemika, zmarłego dnia 27 lipca 1910 r. w wieku lat 53. Mogiła w sąsiedztwie Cmentarza Prawosławnego.

Tutaj mieszczą się mogiły: Jana Odyńca, sędziego Sądu Rozjemczego, zmarłego dnia 10 lipca 1935 roku w wieku 75 lat i w działce przy mauzoleum Heintzlów przed kaplicą cmentarną po stronie lewej od alei głównej spoczywa adwokat Jarosław Pełka, zmarły w dniu 28 marca 1920 roku w wieku 52 lat; Romuald Chełmicki, inżynier-architekt, zmarły dnia 12-go września 1925 roku; Jan Morsztynkiewicz, adwokat, zmarły 7 lipca 1917 r. w wieku 54 lat, K. Rychter, inżynier, zmarły 21 lipca 1919 roku, w wieku

54 lat; Witold Danielecki, aptekarz, właściciel apteki w Łodzi, zmarły 31 maja 1931 roku w wieku 57 lat; August Raubał, adwokat, prezes I-go Towarzystwa Pożyczkowo - Oszczędnościowego, nauczyciel prawa w Szkole Handlowej, zmarły w roku 1913 w wieku lat 52; Sabin Bohdan Chęciński, b. wiceprezes Sądu Okręgowego w Łodzi, zmarły dnia 8 marca 1934 roku; Maurycy Sprzączkowski, kupiec, obywatel m. Łodzi, zmarły w wieku lat 70 dnia 8 stycznia 1918 roku; Henryk Aleksy Rosiński, zawiadowca stacji Drogi Żelaznej Fabryczno-Łódzkiej, zmarły 24 lutego 1880 r.; Józef Bortnowski, b. prezydent Łomży i Zgierza, urodzony 23 stycznia 1858 roku, zmarły 30 czerwca 1923 roku. Na pomniku epitafium:

„Spoczywaj w Bogu, ukochany Mężu i Ojczu, pamięć o Tobie pozostanie nazawsze. — Żona i Syn“.

Następnie mogiła dr Bronisława Jarzębowskiego, zmarłego w roku 1933.

Ź. p. dr medycyny Bronisław Jarzębowski.

Odbywając długie wędrówki wśród mogił, odnalazłem jeszcze dalsze pamiątki powstania styczniowego roku 1863. Są nimi mogiły weteranów: Władysława Głowackiego, zmarłego dnia 27 lutego 1926 roku w wieku 85 lat, Feliksa Bieńkowskiego, zmarłego 23 lutego 1923 roku w wieku 78 lat; Robakowskiego, Jana Smoleńskiego, zmarłego 28 maja 1914 roku, w wieku lat 71, oraz mogiły: Zygmunta Troszyńskiego, poległego na froncie litew-

sko-białoruskim w roku 1920 w wieku 20 lat, Stefanii, Michaliny Ankerstein Birencwajgowej, odznaczonej Krzyżem Niepodległości, zmarłej w roku 1931 w wieku 47 lat, Tomasza Sawickiego, dyrektora Łódzkiej Okręgowej Dyrekcji Więziennej, zmarłego 8 stycznia 1920 roku; Wacława Drozdowskiego, obywatela m. Łodzi, zmarłego 28 lutego 1934 roku, w wieku 70 lat; Erazma Szpaczyńskiego, zmarłego 19 lutego 1912 roku: Aleksandra Sidorowicza, obywatela ziemskiego, zmarłego dnia 12 marca 1893 roku w wieku 77 lat.

Na Starym Cmentarzu Ewangelickim znajduje się mogiła ś. p. Stefana Linkego, żołnierza Polskiej Organizacji Wojskowej, pierwszej w Łodzi ofiary walk przy rozbrajaniu okupantów.

Ś. p. Stefan Linke, uczeń 7 klasy gimnazjum „Uczelnia“ w Łodzi, plutonowy P. O. W. który poległ pierwszy w dniu 11 listopada 1918 r. na ulicach Łodzi w walce z okupantami.

Stefan Linke poległ śmiercią żołnierską w dniu 11 listopada 1918 roku przy gmachu Banku Polskiego przy ulicy 6-go Sierpnia. W czasie tym był on uczniem klasy 7-ej gimnazjum „Uczelnia“ — dziś im. M. Kopernika, plutonowym P. O. W.

Ku czci imienia bohatera, a pamięci potomnych, P. O. W. wmurowała w ścianę Banku Polskiego tablicę pamiątkową, wykonaną przez art.

rzeźbiarza Zygmunta Kowalewskiego. Na tablicy tej widzimy krzyż peowiacki, a niżej czytamy:

„Obok tego miejsca padł w dniu 11 listopada 1918 roku jako pierwsza ofiara walk przy rozbrajaniu okupantów Stefan Linke, żołnierz Polskiej Organizacji Wolności. — 11 listopada 1936 rok, Związek Peowiaków w Łodzi“.

Stefan Linke, mimo, iż zginął w okresie, gdy zaczynał dopiero sposobić się do pełnego życia, zdążył chlubnie zapisać się na kartach historii pracy niepodległościowej. Wychowany w patriotycznej atmosferze rodzinnego domu, jako syn Edwarda i Marii z Kruszów — ziemian osiadłych wówczas w Chełmie, powiatu kolskiego, Stefan Linke od lat dziecięcych zaprawiał się do pracy publicznej.

Pamiętkowa tablica ku czci
ś. p. Stefana Linkego.

W grobie rodzinnym po stronie lewej od alei głównej Starego Cmentarza Katolickiego za kaplicą spoczywa ś. p. Edward Wagner, inżynier-technolog, osobistość popularna w Łodzi, filister ryskiej korporacji „Arconia“, długoletni prezes Łódzkiego Stowarzyszenia Techników, zmarły dnia 7 grudnia 1931 roku w wieku lat 74.

Urodził się w Kaliszu dnia 24 października 1857 roku. Był synem Edwarda, urzędnika komory celnej i Walerii z Nowosielskich. Ukończywszy gimnazjum kaliskie w 1873 roku wstąpił jako terminator do zakładu ślusarskiego, Karola Rychlickiego w Częstochowie. Po dwóch latach, wyzwolony na czeladnika, wyjechał na Górną Śląsk do Gliwic, gdzie ukończył dwie klasy wyższej szkoły rzemieśniczej w latach 1875-77, po czym udał się bezpośrednio do Rygi i w roku 1885 skończył tam Politechnikę z listem pochwalnym i stopniem inżyniera-technologa. Wstąpił do stalowni na Pradze w Warszawie na pięciomiesięczną praktykę, na której zasadzie, po jej ukończeniu pozyskał miejsce asystenta szefa przy walcowni szyn.

W roku 1887 zmuszony był opuścić zajmowane stanowisko, ponieważ, ze względów rodzinnych nie mógł wyjechać ze stalownią do miejscowości Kamienskoje w Rosji. Obejmuje jednak stanowisko pomocnika naczelnika oddziału reparacji wagonów na kolei Wiedeńsko-Warszawskiej. W roku 1888 przeszedł do zakładów przemysłowych R. Kindlera w Pabianicach, w których pracuje jako inżynier ruchu. W roku 1892 przechodzi na stanowisko inżyniera ruchu i budowy w Towarzystwie Akcyjnym w Łodzi. Wkrótce zostaje głównym inżynierem wszystkich fabryk, a od 1919 roku dyrektorem ruchu w Zjednoczonych Zakładach Przemysłowych K. Scheiblera i L. Grohmana.

Na stanowisku tym pozostawał do chwili ostatniej swego życia. Wykształcił wielu fachowców. Posiadał siedem patentów na wynalazki techniczne. Pracę swą i doświadczenie chętnie oddawał na usługi społeczeństwu. Należał do szeregu instytucyj dobroczynnych w Warszawie, Pabianicach i w Łodzi. Od początku swego pobytu w Łodzi bierze czynny udział w sekcji technicznej jako wiceprezes i prelegent, a następnie w Stowarzyszeniu Techników. Powołany na stanowisko prezesa tego Stowarzyszenia, pobudza organizację do życia i inicjuje wiele pożytecznych sekcyj i komisyj.

W czasie wojny światowej założył kuchnię, piekarnię, herbaciarnię, kąpiele ludowe oraz składnicę Stowarzyszenia Techników. Od lat 45 brał czynny udział w Straży Ogniowej, a od 35 lat sprawował godność wicekomendanta Straży Ogniowej Ochotniczej Scheiblerowskiej.

Pracował w następnych instytucjach: jako pierwszy prezes i wieloletni wiceprezes rady, a następnie członek rady i zarządu Warszawskiego Stowarzyszenia Dozoru Kotłów Parowych, członek rady i wiceprezes Stowarzyszeń Pożarnych i Związku Floriańskiego, członek rady głównej Polskiej Y.M.C.A., założyciel i członek honorowy Towarzystwa Pracowników Handlu i Przemysłu w Pabianicach, założyciel i długoletni członek Zarządu i prezes Szkoły Rzemiosł w Łodzi.

W czasie wielkiej wojny był członkiem Rady Opiekuńczej w Łodzi, członkiem Centralnego Komitetu, naczelnikiem dzielnicy 6 Milicji Obywatelskiej i naczelnikiem ewakuacji z ramienia Polskiego Czerwonego Krzyża.

Za pracę społeczną został ś. p. Edward Wagner odznaczony orderem Polonia Restituta, Złotym Znakiem Związku Floriańskiego, Złotym Znakiem za nieskazitelną służbę w Straży Pożarnej, dyplomem uznania od Rady Głównej P.W.K. w Poznaniu za długoletnią wydatną pracę w przemyśle. Wybrany został na członka Akademii Nauk Politycznych.

Spoczywa w grobie rodzinnym, którego ilustrację widzimy poniżej.

Pomnik nad mogiłą ś. p. inżyniera Edwarda Wagnera.

Skoro mowa o przemyśle, to nie gdzieindziej tylko tutaj na Starych Cmentarzach Chrześcijańskich spoczywają ci wszyscy, którzy budowali i rozbudowywali ten przemysł w Łodzi. Miejscem ich wiecznego spoczynku jest Stary Cmentarz Ewangelicki, sąsiadujący ze Starym Cmentarzem Katolickim. Posiada on znacznie więcej pomników o wyraźnej linii architektonicznej. Jest o wiele bogatszy i zasobniejszy w dokumenty pomnikowe z przeszłości. Już zbliżając się do terenu tego cmentarza zdala zwraca uwagę swymi wieżyczkami gotyckimi pięknie wykonanymi mauzoleum rodziny przemysłowców łódzkich Scheiblerów.

Stajemy przed mogiłą ś. p. dr Roberta Maksymiliana Maczewskiego. Zmarł dnia 7 października 1931 roku w wieku lat 37. Był chirurgiem w szpitalu im. Prezydenta Ignacego Mościckiego. Spoczywa na Starym Cmentarzu Katolickim.

Urodzony w roku 1894 w Łodzi, skończył gimnazjum w 1914 roku. Studia wyższe rozpoczął na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

go. Podczas ewakuacji uczelni przenosi się do Rostowa nad Donem, gdzie kontynuuje studia. W roku 1918 powraca do kraju i studiuje w nowootwartym Uniwersytecie Warszawskim. Wojna z bolszewikami przerywa mu naukę. Dr Robert Maksymilian Maczewski wstępuje do Wojska Polskiego i przebywa całą kampanię wojenną w stopniu porucznika. Odznaczony zostaje Krzyżem Walecznych.

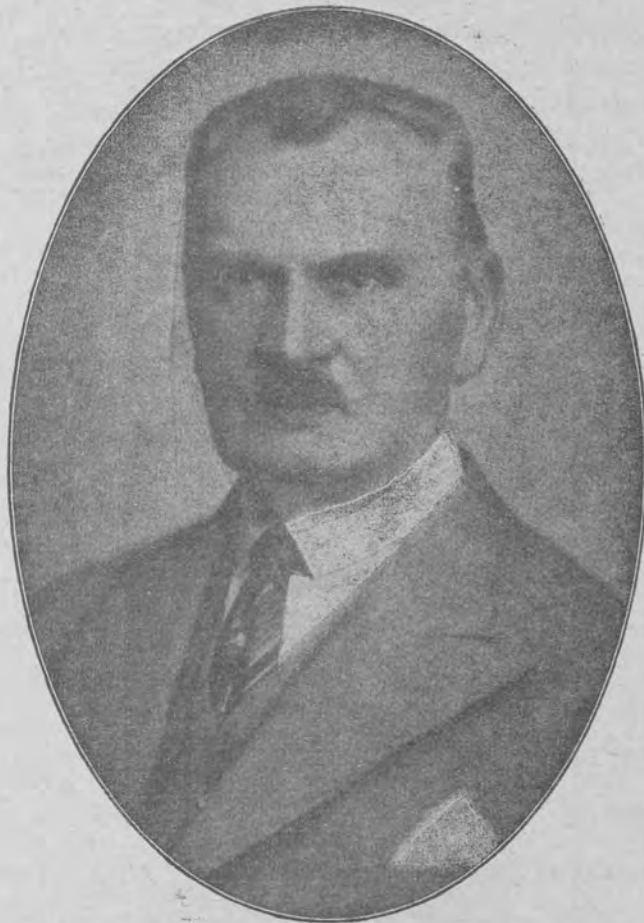
Po wojnie wraca do przerwanych studiów i w roku 1923 otrzymuje dyplom doktora wszechnauk lekarskich na Uniwersytecie Jagiellońskim, po czym wstępuje na roczną praktykę do szpitala wolskiego w Warszawie.

Od roku 1925 do 1930 pracuje w klinice Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na oddziale profesora dr Rutkowskiego, jako starszy asystent. W końcu 1930 roku wraca do miasta rodzinnego i obejmuje placówkę starszego asystenta na oddziale chirurgicznym szpitala im. Prezydenta Ignacego Mościckiego.

Osobistością szczególnie popularną na terenie Łodzi przez lat przeszło 50, ruchliwą, o wysokim poczuciu obywatelskim i patriotycznym, poważnie w życiu społecznym, ekonomicznym i piśmienniczym zaawansowaną, był ś. p. Leon Gajewicz, długoletni dyrektor Biura Łódzkiego Towarzystwa Kredytowego. Przybył do Łodzi w roku 1882 po skończeniu Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Na stanowisku dyrektora biura Towarzystwa Kredytowego pozostawał przez lat 50. Był prawnikiem, ekonomistą i literatem, jednym z założycieli pisma codziennego („Dziennik Łódzki”). Cechowało go umiłowanie języka polskiego, co spostrzega się w broszurach i pracach piśmienniczych, oraz publikacjach w pismach miejscowych codziennych i periodykach.

Wiele zainteresowania okazywał zagadnieniom teatralnym w Łodzi. Czynn timer przez wiele lat pracował na terenie Polskiego Czerwonego Krzyża, który za zasługi tu położone odznaczył dyrektora Leona Gajewicza złotą odznaką. Za działalność społeczną i obywatelską dyr. Leon Gajewicz odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi. Stanowisko dyrektora biura Towarzystwa Kredytowego objął po swym teściu, byłym prezydencie miasta Łodzi, Andrzeju Rosickim. Zmarł dnia 22 października 1933 roku, przeżywszy lat 79.

Przedstawicielem aktywnych działaczy społecznych młodszej generacji w Łodzi, przedwcześnie zgastych był ś. p. Antoni Tadeusz Hejwowski. Wyszedł on z pokolenia, które było pokoleniem ostatnim czasów niewoli. Nic też dziwnego, że reprezentował poważną dynamikę ducha. Był jedną z najdzielniejszych jednostek, pionierem ruchu zawodowego pracowników umysłowych na terenie Stow. Handlowców Polskich. Był czynnym człon-

Ś. p. Leon Gajewicz b. dyrektor Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi.

kiem Zarządu tej organizacji, która dziś istnieje pod nazwą Związku Zawodowego Handlowców Polskich. Sprawuje funkcje począwszy od sekretarza kursów do prezesa włącznie. Przez szereg lat pełnił obowiązki przewodniczącego międzyzwiązkowych komisji pracowniczych. Był współinicjatorem i organizatorem szeregu placówek gospodarczych pracowniczych, jak „Zespół Pracy“, Kasa Samopomocy Urzędników S. A. I. K. Poznański w Łodzi. Pełnił czynności wiceprzewodniczącego Komisji Rewizyjnej K. K. O. m. Łodzi oraz był ławnikiem Sądu Pracy drugiej instancji. Pełnił obowiązki prezesa Rady Okręgowej Unii Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych i wiceprezesa Zw. Zaw. Handlowców Polskich,

członka Rady Naczelnej Unii Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych i sekretarza Zarządu Kasy Samopomocy Urzędników Sp. Akc. I. K. Poznańskiego w Łodzi. Niepospolite zalety charakteru A. T. Hejrowskiego sprawiły, że świat pracowniczy wysunął jego kandydaturę w czasie wyborów na posła do Sejmu.

Zmarł w dniu 6 kwietnia 1937 roku, przeżywszy zaledwie 38 lat.

Ś. p. Antoni Tadeusz Hejrowski,
Prezes Unii Związków Pracowników Umysłowych w Łodzi.

A reprezentantem, sędziwym przedstawicielem generacji starszej, tej generacji, która życie swoje strawiła na nieprzerwanej, ofiarnej, ciężkiej walce z niewolą, przedstawicielem tego pokolenia, które choć zmęczone, miało jeszcze wiele sił żywotnych, by wnieść je w życie odrodzonej Polski był ś. p. Bronisław Głuchowski, magister farmacji, właściciel apteki przy ul. Narutowicza, zmarły dnia 12 września 1934 roku.

Urodził się on w Woli Blakowej, ziemi piotrkowskiej w 1862 r. Szkołę średnią ukończył w Piotrkowie, a studia uniwersyteckie w Warszawie. W początkach swej pracy zajmował stanowisko kierownika laboratorium oraz urząd asesora farmaceutycznego w byłym urzędzie gubernialnym w Piotrkowie, pozostając na tej placówce do roku 1899.

W roku 1895 otrzymał koncesję na aptekę w Łodzi i prowadził ją do końca swego życia. Był jednym z założycieli Muzeum Nauki i Sztuki, zasilał to muzeum cennymi eksponatami, czynnie pracował w Macierzy

Szkolnej, piastował przez szereg lat godność prezesa Łódzkiego Stowarzyszenia Aptekarzy. W roku 1919 zorganizował I-szy Zjazd Aptekarzy Królestwa Polskiego. W czasie okupacji zajmował stanowisko członka sekcji farmaceutycznej przy Komitecie Obywatelskim w Łodzi, był ławnikiem, zastępcą sędziego w Sądzie Pokoju, a po odzyskaniu niepodległości i restytucji Państwa Polskiego był ławnikiem w Sądzie Okręgowym i członkiem Miejskiej Rady Szkolnej.

Od najwcześniejszych lat związany był ściśle z grupą młodzieży niepodległościowej. Mieszkanie ś. p. Bronisława Głuchowskiego było miejscem zebrań politycznych i centralnym punktem dla literatury niepodległościowej, oczywiście nielegalnej, oraz schroniskiem ofiar walki z caratem.

W czasie lokautu fabrycznego w roku 1907 w Łodzi organizował akcję porozumiewawczą.

Ś. p. Bronisław Głuchowski, magister farmacji,
obywatel m. Łodzi i ofiarny patriota.

Niepodległościowcy dobrze pamiętają tę szlachetną, cichą, czynną, a tak ruchliwą postać. Pamiętają wtajemniczeni słowa często wypowiedane za Norwidem przez ś. p. Bronisława Głuchowskiego:

„...Kmiecie my wszyscy tu jesteśmy i od uczestnictwa w związku pracy nikomu wywinąć się nie wolno pod karami wielkimi, które stąd na społeczeństwo spadają“.

Pamiętam i ja dobrze tego w ostatnich latach życia staruszka o bystrym, orlim zawsze, łagodnym, a przecież przenikliwym wzroku. Pamiętam, bo gościłem w komnatach domu tego dobrego Polaka jako korepetytor, w czasie okupacji niemieckiej, jako uczeń gimnazjalny. Ziemia Staro Cmentarza Katolickiego — to prochy pokoleń. Kryje ona w sobie szczątki ś. p. Janiny z Michlewskich-Merlowej, nauczycielki szkół średnich, a między innymi i gimnazjum Aleksiego Zimowskiego, zmarłej dnia 22 sierpnia 1934 roku, Mariana Sokołowskiego, profesora tegoż gimnazjum, gorącego przyjaciela młodzieży i pedagoga, Józefa Romana, b. posła na Sejm i profesora gimnazjum państwowego im. prezydenta Gabryela Narutowicza w Łodzi, zmarłego dnia 29 sierpnia 1934 roku, Bolesława Wołkowskiego, zasłużonego obywatela m. Łodzi, zmarłego dnia 3 września 1934 roku, dr med. Władysława Garlińskiego, zmarłego 28 października 1934 roku w wieku lat 70, założyciela i długoletniego kierownika I-ej Lecznicy Lekarzy Specjalistów.

W działce 6-ej po stronie prawej od alei głównej w kierunku kaplicy znajduje się mogiła artysty-malarza Edmunda Grajnera. Piękny pomnik z płaskorzeźbą, przedstawiającą profil głowy zmarłego, zdobi napis:

„Ukochał piękno i prawdę, w 30 roku życia padł z ręki skrytobójczej dnia 20 kwietnia 1907 roku i wśród powszechnego żalu tu pochowany został — Pamiętkę tę ukochanemu bratu poświęcił — Bronisław“.

Spoczywa tu również Mieczysław Kamieniobrodzki, podpułkownik, aptekarz, zmarły dnia 20 stycznia 1930 roku w wieku lat 51, Stanisław Feliks Jurkowski, b. sędzia pokoju, adwokat zmarły 20 lutego 1930 roku, człowiek honoru i poczucia obowiązku, uczciwy i czysty, Bolesław Tadeusz Wocalewski, obywatel m. Łodzi, nauczyciel emeryt, długoletni pracownik na niwie pedagogicznej i społecznej, autor i wydawca podręczników szkolnych, przyjaciel harcerstwa, urodzony w roku 1856, zmarły w 1924, Konstanty Budkiewicz, b. księgarz i obywatel Żytomierza, zmarły w roku 1891, Kwiryn Dąbrowski, b. obywatel Zgierza, zesłaniec i powstaniec 1863 roku, zmarły w 1911 roku, w wieku lat 72, Jan Pułjanowski, b. obywatel gubernii mińskiej, poborca okręgu łódzkiego, urodzony w roku 1816, zmarł w 1878, Jerzy Kozłowski, dziecko Łodzi, absolwent gimnazjum A. Zimowskiego i W. S. H. w Warszawie, b. ochotnik z roku 1920 i podchorąży rezerwy Wojsk Polskich, syn znanego w Łodzi kupca, Władysław Szossland, zmarły w roku 1938 w wieku 78 lat, rodem kaliszczanin, znany w latach przedwojennych popularny dependent ówczesnego notariatu, Antoni Litwicki, również popularny w tych czasach dependent-notarialny, artysta-malarz Eustachy Pietkiewicz.

(C. d. n.)

P R O T O K Ó Ł
18 POSIEDZENIA RADY PRZYBOCZNEJ
PRZY TYMCZASOWYM PREZYDENCIE MIASTA ŁODZI

Łódź, dnia 20 września 1938 roku.

Komplet członków Rady 30.

Obecnych członków Rady 25.

I. Członkowie Rady Przybocznej:

- a) obecni: 1. Andrzejewski Zygmunt, 2. Antoszkiewicz Andrzej, 3. Cieślak Władysław, 4. Cyrański Adam, 5. Dudkiewicz Edward, 6. Dobranc Bertold, 7. Fiedler Zygmunt, 8. Grabowski Władysław, 9. Gierbich Wawrzyniec, 10. Harasz Antoni, 11. inż. Holcgreber Jan, 12. ks. Kaczyński Dominik, 13. Liberman Fiszel, 14. Malinowski Seweryn, 15. dr Mogilnicki Tadeusz, 16. Raabe Zygmunt, 17. Rybicka Apolonia, 18. Rymkiewicz Władysław, 19. Smolarek Antoni, 20. Socha Józef, 21. Stypułkowski Jan, 22. Szarkowska Zofia, 23. Tomczyk Józef, 24. Walczak Walenty, 25. Włodarek Marian.
- b) nieobecni usprawiedliwieni: 1. Chodakowski Leon, 2. Geyer Robert, 3. Jaworowski Kazimierz, 4. Pawłowski Stanisław, 5) Wolski Aleksander (zmarł).

II. Członkowie Zarządu Miejskiego:

- a) obecni: 1. Prezydent Godlewski Mikołaj, 2. Wiceprezydent Kozłowski Kazimierz.
- b) nieobecny usprawiedliwiony: 1. Wiceprezydent Pączek Antoni.

III. Urzędnicy miejscy:

1. Ancyporowicz Aleksander, 2. Barczewski Jan, 3. Chwalbiński Leon, 4. dr Grabowski Albin, 5. Graliński Włodzimierz, 6. inż. Gundlach Stanisław, 7. Kalinowski Mieczysław, 8. Kempner Stanisław, 9. Kleck Waclaw, 10. Konopka Heliodor, 11. Purtal Antoni, 12. inż. Przeździecki Stanisław, 13. inż. Rybołowicz Jan, 14. Sałaciński Aleksander, 15. dr inż. Wilkoszewski Bogumił.

Przewodniczący: Prezydent Godlewski Mikołaj.

Sekretarz: Graliński Włodzimierz, wicedyrektor Zarządu Miejskiego.

Stenografki: Brzozowska Klara i Milewska Zofia.

Porządek obrad.

- I. Z a g a j e n i e (stwierdzenie quorum, przyjęcie porządku obrad i protokołu ostatniego posiedzenia, komunikaty).
- II. Wybór przedstawiciela Rady Przybocznej do Rady Zarządzającej Przedsiębiorstwa Miejskiego Kanalizacja i Wodociągi — ref. dyr. M. Kalinowskiego —
- III. Sprawozdania Komisyj Radzieckich:
 - a) Finansowo-Budżetowej w przedmiocie:
 1. zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź pożyczki z Banku Gospodarstwa Krajowego w kwocie zł 3.000.000.— na roboty inwestycyjne — ref. p. inż. J. Holcgrebera —
 2. upoważnienia Zarządu Miejskiego do podwyższenia w Komunalnej Kasie Oszczędności m. Łodzi kredytu otwartego na rachunku bieżącym do zł 2.500.000.— ref. p. inż. J. Holcgrebera —
 3. zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy pożyczki w kwocie zł 100.000.— na urządzenie targowiska zwierzęcego — ref. p. St. Pawłowskiemu —
 4. udziału Gminy Miejskiej Łódź w budowie Domu Matki i Dziecka — ref. p. A. Smolarka —
 5. rozbiórki budynków, znajdujących się na posesji miejskiej, położonej w Łodzi przy ul. Wodnej nr 44 — ref. p. A. Smolarka —
 6. przystąpienia do budowy przy ul. Lindley'a gmachu na pomieszczenie biur Zarządu Miejskiego — ref. p. J. Sochy —
 7. odstąpienia Państwowemu Monopolowi Spirytusowemu na cele rozbudowy wytwórni łódzkiej części nieruchomości miejskiej przy ul. Rokicińskiej Nr 26/28 — ref. p. J. Sochy —
 8. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź gruntów pod przedłużenie ul. Żeromskiego — ref. p. J. Sochy —
 9. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od H. i A. Schwartzów nieruchomości pod poszerzenie ul. Wysokiej — ref. p. J. Sochy —
 10. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od suc. W. Bocheńskiego gruntu, położonego przy ul. Generalskiej pod przedłużenie ul. Żeromskiego — ref. p. J. Sochy —

11. przyjęcia darowizny terenów ulicznych przy ul. Spornej od Williama Grosmana — ref. p. J. Sochy —
12. wykupu gruntów pod urządzenie stacji pomp na Dąbrowie — ref. p. inż. J. Holcgrebera.

b) Komisji do Spraw Ogólnych w przedmiocie:

1. uchwalenia ogólno-szczegółowego planu zabudowania placu im. gen. H. Dąbrowskiego i terenów przyległych — ref. p. dr T. Mogilnickiego.

IV. Wolne wnioski (krótkie zapytania, wnioski nagłe i zwykłe oraz interpelacje).

I. Zagajenie:

Posiedzenie otwiera o godz. 19.50 Tymczasowy Prezydent Miasta, stwierdzając, iż jest ono prawomocne, gdyż na 30 członków Rady obecnych jest 25, nieobecnych 5 usprawiedliwionych.

Protokół 17 posiedzenia Rady Przybocznej z dnia 18 sierpnia 1938 roku uznaje się za przyjęty wobec niezgłoszenia doń poprawek przez członków Rady, którym był on wyłożony do przeglądu.

Porządek obrad uznaje się za przyjęty wobec niezgłoszenia doń poprawek przez obecnych.

Sprawę zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy pożyczki w kwocie zł. 100.000.—, którą referować miał p. St. Pawłowski, wobec jego nieobecności zreferuje p. H. Konopka, naczelnik Wydziału Finansowego.

W dniu 29 września 1938 roku odbędzie się specjalne posiedzenie Rady Przybocznej w celu wyboru 153 delegatów Gminy Miejskiej Łódź do zgromadzeń okręgowych, powołanych do wystawienia kandydatów na posłów w 15, 16 i 17 okręgach wyborczych.

Pamięć zmarłego w dniu 19 września 1938 roku Aleksandra Wolskiego, członka Rady Przybocznej, uczczono — na wniosek przewodniczącego — przez powstanie.

Przyjęto do wiadomości:

I. Następujące postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta:

a) w zastępstwie Rady Miejskiej:

1. nr 656/R z dnia 31 sierpnia 1938 roku w sprawie zatwierdzenia Statutu Funduszu Amortyzacyjnego Przedsiębiorstw Gminy Miejskiej Łódź;

2. nr 657/R z dnia 31 sierpnia 1938 roku w sprawie przyjęcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zasiłku pieniężnego w kwocie zł. 1.000.— dla Miejskiego Muzeum Historii i Sztuki im. J. i K. Bartoszewiczów.

b) w zastępstwie Magistratu:

1. nr 1616/M z dnia 24 sierpnia 1938 roku w sprawie wyrażenia zgody na wykonanie przez Towarzystwo Anonimowe Zakładów Allart, Rousseau i S-ka w Łodzi kanału murowanego pod ul. Kątną dla przeprowadzenia rur centralnego ogrzewania od zakładów do domów mieszkalnych, należących do tegoż Towarzystwa;
2. nr 1617/M z dnia 24 sierpnia 1938 roku w sprawie umieszczenia w roczniku Księgi Adresowo-Gospodarczej m. st. Warszawy na rok 1939/40 odpowiednich informacji o Łodzi;
3. n-ry 1618/M, 1619/M i 1620/M z dnia 31 sierpnia 1938 roku w sprawie przekazania Publicznym Szkołom Powszechnym w Dąbrowie, Nowosolnej i Brusie pod Łodzią pewnej ilości ławek, tablic i stołów katedralnych, nie używanych już w łódzkich publicznych szkołach powszechnych;
4. nr 1627/M z dnia 31 sierpnia 1938 roku w sprawie utworzenia w Zarządzie Miejskim Wydziału Prawnego, złożonego z oddziałów: Administracyjno-Prawnego, Cywilno-Procesowego, Egzekucyjnego i Karno-Administracyjnego;
5. nr 1632/M z dnia 3 września 1938 roku w sprawie pobierania na rzecz Gminy Miejskiej Łódź za poświadczenia (oparafowania) ksiąg: obrachunkowej zakładów przemiału zboża i magazynowej zakładów hurtowej sprzedaży mąki i kaszy po zł. 3.— od każdej księgi;
6. nr 1646/M z dnia 6 września 1938 roku w sprawie przyznania Polskiemu Stowarzyszeniu Popierania Wynalazków w Łodzi subwencji z funduszków miejskich w kwocie zł 500.— na urządzenie wystawy;
7. nr 1649/M z dnia 14 września 1938 roku w sprawie uruchomienia z dniem 1 stycznia 1939 roku dwóch biur dzielnicowych Wydziału Opieki Społecznej; w północnej i południowej dzielnicy miasta;
8. nr 1650/M z dnia 14 września 1938 roku w sprawie utworzenia przez Wydział Zdrowia Publicznego z dniem 1 kwietnia 1939 roku na mieście 6 punktów lekarskich dla leczenia ubogich obłożnie chorych;

9. nr 1654/M z dnia 14 września 1938 roku w sprawie przyznania M. Kulakowi, mieszkańcowi Łodzi, zapomogi z funduszków miejskich w kwocie zł 360.— na kontynuowanie studiów w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej w Warszawie;
 10. nr 1657/M z dnia 14 września 1938 roku w sprawie utworzenia w Wydziale Prezydyjnym Referatu Wyborczego do Sejmu i Senatu oraz otwarcia temu Referatowi kredytu na wybory w kwocie zł 50.000.—.
- II. Wyjaśnienie Wydziału Zdrowia Publicznego nr VI. 0.5/25-38 z dnia 5 września 1938 roku w związku z uchwałą Rady Przybocznej nr 124/8 z dnia 16 marca 1938 roku, iż przystąpiono już w roku bieżącym do prac przygotowawczych nad budową sanatorium dla gruźliczo-chorych w Skotnikach, mianowicie wykonane już zostały plany i kosztorysy wszystkich robót, związanych z tą budową.

Po odczytaniu komunikatów na ręce przewodniczącego złożony zostaje przez p. Z. Raabego i tow. wniosek nagły w sprawie przyznania Bursie Rzemieślniczej przy Związku Rzemieślników w Łodzi subwencji w kwocie złotych 10.000.— na wykończenie bursy.

II. W sprawie wyboru przedstawiciela Rady Przybocznej do Rady Zarządzającej Przedsiębiorstwa Miejskiego Kanalizacja i Wodociągi:

Po wysłuchaniu referatu p. W. Gralińskiego, wicedyrektora Zarządu Miejskiego, w zastępstwie nieobecnego dyrektora M. Kalinowskiego, zgłoszono jako kandydatów na przedstawiciela Rady Przybocznej do Rady Zarządzającej Przedsiębiorstwa Miejskiego Kanalizacja i Wodociągi pp.: A. Smolarka, W. Grabowskiego i A. Harasza.

Przewodniczący zarządza głosowanie kartkami, powołując dla obliczenia głosów komisję, złożoną z pp. W. Rymkiewicza i W. Walczaka.

Po zaznajomieniu się z wynikiem głosowania powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 209.

Rada Przyboczna, opierając się na par. 7 Statutu Przedsiębiorstwa Miejskiego Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi, postanawia zaproponować Tymczasowemu Prezydentowi Miasta, powołanie w charakterze członka z ramienia Rady Przybocznej do Rady Zarządzającej tegoż przedsiębiorstwa p. Antoniego Smolarka, na miejsce p. dr Józefa Chodaczka, który z Łodzi wyjechał.

III. W sprawie zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź pożyczki z Banku Gospodarstwa Krajowego w kwocie zł. 3.000.000.— na roboty inwestycyjne:

Po wysłuchaniu referatu p. inż. J. Holcgrebera, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 210.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Finansowego nr II. M. 1/95-38 z dnia 3 września 1938 roku w sprawie zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Banku Gospodarstwa Krajowego krótkoterminowej pożyczki w kwocie zł. 3.000.000.— na pokrycie wydatków, związanych z rozszerzeniem robót wodociągowych oraz na pokrycie wkładu własnego do robót sezonowych, prowadzonych w roku 1938 dla zatrudnienia bezrobotnych.

IV. W sprawie upoważnienia Zarządu Miejskiego do podwyższenia w Komunalnej Kasie Oszczędności m. Łodzi kredytu otwartego na rachunku bieżącym do złotych 2.500.000.—:

Po wysłuchaniu referatu p. inż. J. Holcgrebera, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 211.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Finansowego nr II. M. 1/40-38 z dnia 29 sierpnia 1938 roku w sprawie wystąpienia do Urzędu Wojewódzkiego Łódzkiego o upoważnienie Zarządu Miejskiego w Łodzi do podwyższenia w Komunalnej Kasie Oszczędności m. Łodzi kredytu otwartego na rachunku bieżącym ze zł 1.500.000.— do zł 2.500.000.—.

V. W sprawie zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy pożyczki w kwocie zł 100.000.— na urządzenie targowiska zwierzęcego:

Po wysłuchaniu referatu p. H. Konopki, naczelnika Wydziału Finansowego, w zastępstwie nieobecnego p. St. Pawłowskiego, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 212.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Finansowego nr II. M. 1/93-38 z dnia 31 sierpnia 1938 roku w sprawie zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy w Warszawie pożyczki w wysokości zł 100.000.— na urządzenie targowiska zwierzęcego na terenie m. Łodzi.

VI. W sprawie udziału Gminy Miejskiej Łódź w budowie Domu Matki i Dziecka:

Po wysłuchaniu referatu p. A. Smolarka, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, zapytania p. Z. Fiedlera, oraz odpowiedzi p. K. Kozłowskiego, Tymczasowego Wiceprezydenta Miasta, powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 213.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Opieki Społecznej nr V. O. R/37-38 z dnia 22 lipca 1938 roku w sprawie wzięcia udziału przez Gminę Miejską Łódź w budowie projektowanego Domu Matki i Dziecka przez przekazanie Miejskiemu Komitetowi Pomocy Dzieciom i Młodzieży w Łodzi kwoty zł 540.000.—, należnej Gminie Miejskiej Łódź na dzień 1 kwietnia 1938 roku z funduszu reparycyjnego z tytułu kosztów opieki nad osobami o nieustalonej przynależności gminnej.

VII. W sprawie rozbiórki budynków, znajdujących się na posesji miejskiej, położonej w Łodzi przy ul. Wodnej nr 44:

Po wysłuchaniu referatu p. A. Smolarka, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 214.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta —

w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Gospodarczego nr IX. M. 2b/39-38 z dnia 18 sierpnia 1938 roku w sprawie rozbiórki wskutek zniszczenia 2 budynków, znajdujących się na posesji miejskiej, położonej w Łodzi przy ul. Wodnej nr 44 (róg ul. Rokocińskiej).

O godzinie 20 przewodniczący zarządza przerwę, wznawiając obrady o godzinie 20 min. 20.

VIII. W sprawie przystąpienia do budowy przy ul. Lindley'a gmachu na pomieszczenie biur Zarządu Miejskiego:

Po wysłuchaniu referatu p. J. Sochy, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, zapytania p. B. Dobranca oraz odpowiedzi p. inż. J. Rybołowicza, naczelnika Wydziału Technicznego, powzięto jednogłośnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 215.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Technicznego nr VII. B. 1/3-38 z dnia 30 sierpnia 1938 roku w sprawie przystąpienia kosztem około zł 700.000.— do budowy na placu miejskim przy ulicy Lindley'a 4-kondygnacyjnego gmachu na pomieszczenie biur Zarządu Miejskiego.

IX. W sprawie odstąpienia Państwowemu Monopolowi Spirytusowemu na cele rozbudowy wytwórni łódzkiej części nieruchomości miejskiej przy ul. Rokocińskiej nr 26/28:

Po wysłuchaniu referatu p. J. Sochy, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednogłośnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 216.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Technicznego nr VII. 0.13/115-38 z dnia 27 sierpnia 1938 roku w sprawie odstąpienia Państwowemu Monopolowi Spirytusowemu w Warszawie na cele rozbudowy wytwórni tegoż Monopolu w Łodzi części nieruchomości miejskiej, położonej w Łodzi przy ul. Rokocińskiej nr 26/28, przeznaczonej w myśl projektu planu zabudowania miasta pod składy towarowe i przemysłowe, a zawierającej 12.171.76 m kwadr. pow.

X. W sprawie nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź gruntów pod przedłużenie ulicy Żeromskiego:

Po wysłuchaniu referatu p. J. Sochy, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 217.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Technicznego nr VII. 0.13/32-38 z dnia 31 sierpnia 1938 roku w sprawie:

1. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź pod przedłużenie ul. Żeromskiego od:
 - a) Banku Spółek Niemieckich w Polsce, Sp. Akc. w Łodzi, za kwotę zł 3.750.66 terenu, zawierającego 559,8 m kwadr. powierzchni,
 - b) Tow. Akc. Wyrobów Bawełnianych Gampe i Albrecht w Łodzi za kwotę zł 9.369,12 terenu, zawierającego 2.096 m. kwadr. powierzchni,
 - c) Spółki Akcyjnej Zakładów Włókienniczych Karol Hoffrichter w Łodzi za kwotę zł 41.928.— terenu, zawierającego 16.771,2 m. kwadr. powierzchni;
2. zrezygnowania z przysługującego Gminie Miejskiej Łódź prawa przełożenia na Bank Spółek Niemieckich w Polsce, Sp. Akc., Tow. Wyrobów Bawełnianych Gampe i Albrecht i Sp. Akc. Zakładów Przemysłowych Karol Hoffrichter w Łodzi kosztów pierwszego urządzenia ulicy Żeromskiego na odcinku od ul. Radwańskiej do ul. Kątnej;
3. zaniechania dalszego postępowania wywłaszczeniowego w stosunku do właścicieli nieruchomości, wymienionych w punkcie 1-szym niniejszej uchwały, wszczętego na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 405/R z dnia 24 czerwca 1937 roku.

XI. W sprawie nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od H. i A. Schwartzów nieruchomości pod poszerzenie ulicy Wysokiej:

Po wysłuchaniu referatu p. J. Sochy, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 218.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Technicznego nr VII. 0.13/S/18-38 z dnia 11 sierpnia 1938 r. w sprawie nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Helmuta i Arnolda Schwartzów za sumę zł 9.166,80 gruntów, położonych przy zbiegu ulic Wysokiej i Przejazd, zawierających 763,9 m kwadr. powierzchni, a przeznaczonych pod poszerzenie ulicy Wysokiej.

XII. W sprawie nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od succ. W. Bocheńskiego gruntu, położonego przy ul. Generalskiej, pod przedłużenie ul. Żeromskiego:

Po wysłuchaniu referatu p. J. Sochy, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 219.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Technicznego nr VII. 0.13/86-38 z dnia 26 sierpnia 1938 roku w sprawie nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od succ. Wincentego Bocheńskiego za sumę zł 1.854,50 działki gruntu, położonej w Łodzi przy ul. Generalskiej, zawierającej 370,9 m. kwadr. powierzchni, a przeznaczonej pod przedłużenie ulicy Żeromskiego.

XIII. W sprawie przyjęcia darowizny terenów ulicznych przy ulicy Spornej od Wiliama Grosmana:

Po wysłuchaniu referatu p. J. Sochy sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 220.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej wniosku Wydziału Technicznego nr VII. 0.13.G/14-38 z dnia 10 września 1938 roku w sprawie:

- a) przyjęcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Williama Grossmana darowizny gruntów, przeznaczonych w planie parcelacji części nieruchomości Doły nr 10 i nr 12 oraz części byłej osady włościańskiej nr 3 Bałuty Stare przy ul. Brzezińskiej i ul. Spornej, pod ulice i zieleńce o ogólnej powierzchni 1 ha 7228 m. kwadr.;
- b) zrezygnowania z przysługującego Zarządowi Miejskiemu prawa zobowiązania Williama Grossmana do urządzenia jego kosztem ulic, przewidzianych we wspomnianym wyżej planie parcelacji.

XIV. W sprawie wykupu gruntów pod urządzenie stacji pomp na Dąbrowie:

Po wysłuchaniu referatu p. inż. J. Holcgrebera, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 221.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosków przedsiębiorstwa miejskiego Kanalizacja i Wodociągi n-ry 2678 i 2704 z dnia 13 września 1938 roku w sprawie nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź gruntów pod budowę stacji pomp na Dąbrowie, mianowicie:

1. od Roberta i Emilii małż. Heine — 2-ch działek o łącznej powierzchni 8.340 m kwadr. za sumę zł 7.959,60;
2. od Alicji Grudke — 2-ch działek o łącznej powierzchni 6.669 m kwadr. za sumę zł 6.288,90;
3. od Adama i Matyldy małż. Dietzel — terenu o powierzchni 2526 m kwadr. za sumę zł 2.526.—,
4. od suk. Emilii Lohrer — terenu o powierzchni 3201 m kwadr. za sumę zł 2.240,70,
5. od Leopolda i Elzy-Klary małż. Neuman — terenu o powierzchni 3199 m kwadr. za sumę zł 3.199.—.

XV. W sprawie uchwalenia ogólno-szczegółowego planu zabudowania placu im. gen. H. Dąbrowskiego i terenów przyległych:

Po wysłuchaniu referatu p. dr T. Mogilnickiego, sprawozdawcy Komisji do Spraw Ogólnych, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 222.

Rada Przyboczna, przychylając się do wniosku Komisji do Spraw Ogólnych z dnia 14 września 1938 roku, postanawia wypowiedzieć się

za zatwierdzeniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta — w zastępstwie Rady Miejskiej — wniosku Wydziału Technicznego nr VII R. 2/26-38 z dnia 14 września 1938 roku w sprawie uchwalenia na zasadzie art. 29 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 roku o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. Ust. R. P. nr 23, poz. 202), zmienionego ustawą z dnia 14 lipca 1936 roku (Dz. Ust. R. P. Nr 56, poz. 405) szczegółowego planu zabudowania terenu, zawartego pomiędzy osią ul. P.O.W., osią ul. Cegielnianej, linią biegnącą równolegle do wschodniej linii regulacyjnej placu im. gen. H. Dąbrowskiego w odległości 15 m na wschód od tej linii regulacyjnej oraz osią ul. Narutowicza.

XVI. Wolne wnioski:

1. W sprawie wniosku nagłego p. Z. Raabego i tow.:

Wniosek nagły p. Z. Raabego i tow. w sprawie przyznania Bursie Rzemieślniczej przy Związku Rzemieślników Chrześcijan w Łodzi subwencji w kwocie zł 10.000.— na wykończenie bursy — wobec sprzeciwu przewodniczącego co do niezwłocznego rozpatrzenia sprawy — odesłany zostaje do Komisji Finansowo-Budżetowej dla zajęcia stanowiska.

2. Krótkie zapytania:

- a) Na zapytanie p. A. Cyrańskiego, jak się przedstawia sprawa opracowania statutu dla Wydziału Ewidencji Ludności, odpowiedzi udziela p. W. Graliński, wicedyrektor Zarządu Miejskiego, komunikując, że w ciągu najbliższych miesięcy statut etatów Wydziału Ewidencji Ludności zostanie opracowany,
- b) na zapytanie p. B. Dobranca, kiedy Zarząd Miejski wybuduje szalet publiczny na Placu Wolności, odpowiedzi udziela p. K. Kozłowski, Wiceprezydent Miasta, komunikując, że w roku bieżącym przewidziana jest budowa tylko jednego szaletu publicznego w parku im. H. Sienkiewicza. Jeśli Zarząd Miejski uzyska odpowiednie kredyty, w roku następnym rozważy sprawę budowy szaletów publicznych na Placu Wolności i na innych terenach.

Wobec wyczerpania porządku obrad przewodniczący o godzinie 20 min. 35 posiedzenie zamyka.

Sekretarz

(—) *Włodzimierz Graliński*

(Włodzimierz Graliński)

Wicedyrektor Zarządu Miejskiego

Przewodniczący

(—) *Mikołaj Godlewski*

(Mikołaj Godlewski)

Tymczasowy Prezydent Miasta

P R O T O K O Ł
19 SPECJALNEGO POSIEDZENIA RADY PRZYBOCZNEJ
PRZY TYMCZASOWYM PREZYDENCIE MIASTA ŁODZI,

odbytego w dniu 29 września 1938 roku w sali obrad Magistratu w sprawie
wyboru delegatów do zgromadzeń okręgowych
w 15, 16 i 17 okręgach wyborczych.

Komplet członków Rady 29.

Obecnych członków Rady 27.

I. Członkowie Rady Przybocznej:

a) obecni: 1. Andrzejewski Zygmunt, 2. Antoszkiewicz Andrzej, 3. Chodakowski Leon, 4. Cieślak Władysław, 5. Cyrański Adam, 6. Dudkiewicz Edward, 7. Dobranc Bertold, 8. Fiedler Zygmunt, 9. Geyer Robert, 10. Grabowski Władysław, 11. Gierbich Wawrzyniec, 12. Harasz Antoni, 13. inż. Holcgreber Jan, 14. Jaworowski Kazimierz, 15. Liberman Fiszel, 16. Malinowski Seweryn, 17. Pawłowski Stanisław, 18. Raabe Zygmunt, 19. Rybicka Apolonia, 20. Rymkiewicz Władysław, 21. Smolarek Antoni, 22. Socha Józef, 23. Stypułkowski Jan, 24. Szarkowska Zofia, 25. Tomczyk Józef, 26. Walczak Walenty, 27. Włodarek Marian.

b) nieobecni usprawiedliwieni: 1. ks. Kaczyński Dominik, 2. dr Mogilnicki Tadeusz.

II. Członkowie Zarządu Miejskiego:

1. Prezydent Godlewski Mikołaj, 2. Wiceprezydent Kozłowski Kazimierz, 3. Wiceprezydent Pączek Antoni.

Porządek obrad:

- I. Zagajenie.
- II. Wybór delegatów do zgromadzeń okręgowych w 15, 16 i 17 okręgach wyborczych.

I. Zagajenie:

Posiedzenie otwiera o godz. 19.20 Tymczasowy Prezydent Miasta, stwierdzając, iż na sali obrad znajduje się 27 członków Rady, wobec czego zebranie uznać należy za prawomocne na podstawie par. 17 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 11 lipca 1935 roku, zawierającego regulamin do zgromadzenia okręgowego (Dz. U. R. P. nr 48, poz. 324).

Następnie przewodniczący komunikuje, że na skutek zarządzenia Wojewody Łódzkiego z dnia 17 września 1938 roku należy z ramienia Rady wybrać do zgromadzeń okręgowych:

w 15 okręgu wyborczym	52	delegatów,
w 16 „ „	51	„
w 17 „ „	50	„

Delegatem do zgromadzenia może być każdy wyborca do Sejmu, zamieszkały na terenie danego okręgu wyborczego co najmniej 1 rok.

Listy kandydatów na delegatów może składać grupa, złożona z 5 członków Rady (1/3 ustawowej liczby członków Rady).

Wyciąg z ordynacji wyborczej do Sejmu i z Regulaminu do zgromadzenia okręgowego dołączony był do porządku obrad dzisiejszego zebrania.

Głosowanie odbędzie się za pomocą kartek na listy kandydatów.

Po wezwaniu członków Rady do zgłaszania list kandydatów — przewodniczący powołuje do stołu prezydialnego pp. Chodakowskiego Leona i Smolarka Antoniego w charakterze skrutatorów.

II. W sprawie wyboru delegatów do zgromadzeń okręgowych.

P. Malinowski S. w imieniu swoim i pp. Chodakowskiego L., Smolarka A., inż. Holcgrebera J. i Gierbicha W. składa do Prezydium listy proponowanych kandydatów na delegatów do zgromadzeń okręgowych w 15, 16 i 17 okręgach wyborczych.

W dyskusji nad zgłoszonymi listami głos zabierają pp. Socha J., Cyrański A. i Tomczyk J.

Przewodniczący oświadcza, że wobec niezgłoszenia innych list kandydatów, zgłoszone listy uważa się — w myśl regulaminu wyborczego — za przyjęte i w związku z tym przeprowadzenie głosowania jest zbędne.

Na wniosek przewodniczącego większością głosów jednomyślnie przy jednym wstrzymującym się, powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 223.

Rada Przyboczna — na zasadzie przepisów, zawartych w ustawie z dnia 8 lipca 1935 roku o ordynacji wyborczej do Sejmu (Dz. U.

R. P. nr 47, poz. 319) oraz w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 11 lipca 1935 roku o regulaminie wyborów do zgromadzenia okręgowego (Dz. Ust. R. P. nr 48, poz. 324) — postanawia wypowiedzieć się za powołaniem przez Tymczasowego Prezydenta Miasta w zastępstwie Rady Miejskiej na delegatów Rady Miejskiej w Łodzi do zgromadzeń okręgowych w 15, 16 i 17 okręgach wyborczych do Sejmu osób, wymienionych w załącznikach.

P. Liberman składa oświadczenie, iż — ponieważ nie zna osób, znajdujących się na zgłoszonych przez p. Malinowskiego listach kandydatów — nie może na nich głosować.

Wobec wyczerpania porządku obrad przewodniczący o godz. 19 min. 35 posiedzenie zamyka.

Odczytany protokół zebrania zostaje przez obecnych przyjęty.

Przewodniczący:

Mikołaj Godlewski

(—) Mikołaj Godlewski
Tymczasowy Prezydent Miasta.

R O K 1938.

Delegaci do Zgromadzenia Okręgowego
w Okręgu Wyborczym nr 15
z ramienia Rady Miejskiej.

L. p.	Nazwisko i imię delegata	Zawód	Adres	Uwagi
1.	Ancyporowicz Aleksander	urzędnik komun.	Zgierska 133	
2.	Bednarek Antoni	robotnik	Piramowicza 4	
3.	Baum Juliusz dr	lekarz	Cegielniana 17	
4.	Buda Edmund	kier. szkoły	Południowa 65	
5.	Cytryn Abram	przemysłowiec	Piłsudskiego 34	
6.	Danecki Stanisław	robotnik	Krzyżowa 3	
7.	Duszkiewicz Mieczysław	of. rez. handl.	Pomorska 50	
8.	Dryl Lucjan	aptekarz	Południowa 24	
9.	Dobranc Bertold	właściciel nieruch.	Biegańskiego 9	
10.	Fasttag Józef	kupiec	Kilińskiego 47	
11.	Farbsztajn Josek	kupiec	Piłsudskiego 25	
12.	Goldkorn Jones-Dawid	biuralista	Piłsudskiego 45	
13.	Jaworowski Kazimierz	urzędnik	Biegańskiego 35	
14.	Kawczak Jan inż.	inżynier	Wierzbowa 38	
15.	Krzyżanowski Michał	urzędnik	Biegańskiego 39	
16.	Kozłowski Kazimierz	wiceprezydent	Leszczynowa 2	
17.	Kniatowa Maria	dział. społeczna	Olszowa 6	
18.	Kozłowska Irena	dział. społeczna	Doły 10	
19.	Kukieła Stanisław	robotnik	Franciszkańska 38	
20.	Kołaczk Józef	księgowy	Skarbowa 4	
21.	Kamiński Ludwik	przemysłowiec	Pomorska 83/85	
22.	Kruszewski Jan	robotnik	Brajera 1	
23.	Kotlicki Feliks	urzędnik prywatny	Pasterska 17	
24.	Liberman Fiszel	prez. Rady Gm. Żyd.	Cegielniana 11	
25.	Madaj Aleksander	nauczyciel	Źródłowa 20	
26.	Martynowski Antoni Stan.	urzędnik	Skarbowa 4	
27.	Mazurowski Bronisław	emer. urzędnik	Skarbowa 16	
28.	Morycińska Irena	dział. społeczna	Trębacka 3	
29.	Maciaszek Walenty	woźny	Młynarska 33	
30.	Menkes Juliusz inż.	inżynier	Narutowicza 44	
31.	Margules Josef	kupiec	Zawadzka 12	
32.	Minberg Chil-Abram	pończosznik	Piłsudskiego 45	
33.	Nadel Pinkus	biuralistą	Piotrkowska 17	

L. p.	Nazwisko i imię delegata	Zawód	Adres	Uwagi
34.	Naftali Szymon	przemysłowiec	Narutowicza 44	
35.	Probst Wiktor dr	lekarz	Skarbowska 1	
36.	Petrusowa Józefa	kierown. szkoły	Cegielniana 26	
37.	Poznański Leon	adwokat	Narutowicza 42	
38.	Rybołowicz Jan inż.	urzędnik komun.	Piramowicza 15	
39.	Rundsztajn Maurycy M. dr	lekarz	Pomorska 7	
40.	Skiba Józef	kierownik szkoły	Staszica 1/3	
41.	Stencel Aleksander	admin. Helenowa	Północna 36	
42.	Stahl Dawid	kupiec	Kilińskiego 49	
43.	Szablewska Bronisława	kupiec	Zgierska 63	
44.	Szloser Jakób dr	lekarz	Cegielniana 30	
45.	Trawkowski Józef	aptekarz	Brzezińska 56	
46.	Tułecki Szymon	notariusz	Anstadta 3	
47.	Wolczyński Józef	dyrektor fabryki	Malwowa 6	
48.	Wysocki Adam	urzędnik komun.	Zacisze 4	
49.	Wasilewski Kazimierz	urzędnik	Pomorska 41	
50.	Witoński Abram dr	lekarz	Cegielniana 20	
51.	Winter Ludwik	kierownik	Piramowicza 7	
52.	Zduński Icek-Majer	kupiec	Kilińskiego 50	

R O K 1938.

Delegaci do Zgromadzenia Okręgowego
w Okręgu Wyborczym nr 16
z ramienia Rady Miejskiej.

L. p.	Nazwisko i imię delegata	Zawód	Adres	Uwagi
1.	Arndt Piotr	emeryt	Al. I Maja 73	
2.	Augustyniakowa Irena	dział. społeczna	Gdańska 89	
3.	Baster Kazimierz	kier. Ubezpie. Społ.	Piotrkowska 223	
4.	Burek Franciszek	właściciel nieruch.	Okrzei 11	
5.	Borowska Janina	dział. społeczna	Andrzeja 9	
6.	Cyrański Adam	urzędnik	Gdańska 12	
7.	Chodakowski Leon	urzędnik	Sienkiewicza 67	

L. p.	Nazwisko i imię delegata	Zawód	Adres	Uwagi
8.	Fichna Bolesław dr	adwokat	Nawrot 7	
9.	Friese Oskar	redaktor	Radwańska 53	
10.	Folt Zygmunt	urzędnik komun.	Al. 1 Maja 100	
11.	Fornalska Maria	nauczycielka	Radwańska 6	
12.	Graliński Zygmunt	urzędnik skarb.	Kopernika 70	
13.	Graliński Włodzimierz	urzędnik komun.	Perla 9	
14.	Hoszard Tadeusz	major	Żwirki 28	
15.	Hetman Jan	zecer	Al. Unii 16	
16.	Jaworski Stanisław	mgr. praw	Legionów 16	
17.	Kaffanke Waław	handlowiec	Sienkiewicza 31	
18.	Kopciuch Aleksander	urzędnik	6 Sierpnia 6	
19.	Kostowski Symforian	plenipotent	Wigury 4/6	
20.	Kubalak Roman	urzędnik	Zamenhoffa 38	
21.	Krausz Juliusz dr	lekarz-okulista	Piotrkowska 86	
22.	Kaczyński Dominik ks.	ksiądz	Łakowa 42	
23.	Kuligowski Tadeusz	robotnik	Wólczańska 142	
24.	Konka Stanisław	urzędnik	Srebrzyńska 83	
25.	Kleck Waław	urzędnik	Żwirki 4	
26.	Lisicki Waław	kierownik szkoły	Limanowskiego 124-a	
27.	Mayzel Robert-Edmund inż.	inżynier	Al. Kościuszki 40	
28.	Malinowski Seweryn	urzędnik skarb.	Srebrzyńska 85	
29.	Mogilnicki Tadeusz dr	lekarz	Al. Kościuszki 40	
30.	Niwirski Ignacy	urzędnik komun.	Bandurskiego 20	
31.	Ostrowski Henryk	dyr. szkoły	Kopernika 41	
32.	Oksza-Strzelecki Kaz. dr	notariusz	Pomorska 21	
33.	Peyzerówna Helena	asyst. W. Wszechn.	Piotrkowska 200	
34.	Prądyński Tadeusz	handlowiec	Piotrkowska 174	
35.	Pawłowski Stanisław	adwokat	Al. Kościuszki 40	
36.	Pol Bronisław	kotoniarz	Andrzeja 41	
37.	Płóciennik Stefan	włókniarz	11 Listopada 15	
38.	Rebza Bolesław	technik włók.	Al. Unii 18	
39.	Słoniowski Modest	adwokat	Gdańska 96	
40.	Szaniawski Czesław	nauczyciel	Wyspiańskiego 3/5	
41.	Stypułkowski Jan	adwokat	Żwirki 2	
42.	Stolarski Franciszek	urzędnik	Srebrzyńska 89	
43.	Szifer Krzysztof	kier. szkoły	Zamenhoffa 34	
44.	Tochterman Adolf dr	lekarz	Piotrkowska 152	
45.	Tausz Teodor	urzęd. poczt.	Zachodnia 67	

46. Tomaszewska Matylda	żona lekarza	Andrzeja 3
47. Walczak Walenty	właściciel nieruch.	Limanowskiego 150
48. Woźniakowski Edmund	handlowiec	M. Piotrowiczowej 2
49. Zajączkiewicz Józef	aptekarz	Andrzeja 35
50. Zdrojewski Marian inż.	inżynier	Kopernika 62
51. Żwirski Władysław	urzędnik	Srebrzyńska 81

R O K 1938

Delegaci do Zgromadzenia Okręgowego
w Okręgu Wyborczym nr 17
z ramienia Rady Miejskiej.

L. p.	Nazwisko i imię delegata	Zawód	Adres	Uwagi
1.	Andrzejewski Zygmunt	robotnik	Nowe Sady 37	
2.	Antoszkiewicz Andrzej	robotnik	Kilińskiego 140	
3.	Bilski Klemens	nauczyciel	Podmiejska 21	
4.	Barczewski Jan	urzędnik komun.	Kilińskiego 88	
5.	Braun Tadeusz	urzędnik komun.	Kopcińskiego 42	
6.	Cichecki Tadeusz	urzędnik	Przejazd 51	
7.	Chorążak Józef	właściciel nieruch.	Kilińskiego 127	
8.	Cieślak Władysław	robotnik	Przędzalniana 93	
9.	Dudkiewicz Edward	nauczyciel	Łęczycka 23	
10.	Durko Adam	biuralista	Słowiańska 22	
11.	Frencel Alfred-Ksawery inż.	inżynier	Piotrkowska 276	
12.	Grabowski Władysław	urzędnik	Główna 40	
13.	Holcgreber Jan inż.	inżynier	Sienkiewicza 42	
14.	Harasz Antoni	urzędnik	Tkacka 22	
15.	Jankowski Bolesław	kupiec	Narutowicza 111	
16.	Janowski Franciszek	urzędnik	Przejazd 37	
17.	Juszkiewicz Jan	urzędnik	Nawrot 74	
18.	Kowalski Antoni	przedzalnik	Krasickiego 9	
19.	Kubasiewicz Stanisław	piekarz	Krzywa 11	
20.	Kalinowski Mieczysław	dyrektor	Mostowa 21	
21.	Koperski Zygmunt	urzędnik komun.	Główna 59	
22.	Krzysztofiak Stefan	urzędnik prywatny	Niciarniana 21	
23.	Kozłowski Adam	woźny	Podmiejska 16	
24.	Lewandowski Ludwik	majster fabryczny	Batorego 46	

L. p.	Nazwisko i imię delegata	Zawód	Adres	Uwagi
25.	Mincberg Lejb-Jakób	przemysłowiec	Główna 47	
26.	Mirowski Wincenty	emeryt	Kopcińskiego 46	
27.	Nowierska Regina	urzędniczka	Narutowicza 111-c	
28.	Odbierzałek Michał	tkacz	Miedziana 5	
29.	Plewiński Stefan	pracownik umysł.	Napiórkowskiego 76	
30.	Rowiński Napoleon	dyrektor	Nawrot 72	
31.	Rybicka Apolonia	robotnica	Niciarniana 20	
32.	Rymkiewicz Władysław	przemysłowiec	Kilińskiego 150	
33.	Rachalewski Stanisław	dziennikarz	Chodkiewicza 34	
34.	Sobczak Jan	technik	Kilińskiego 105	
35.	Solecki Mieczysław inż.	inżynier	Fabryczna 17	
36.	Smolarek Antoni	księgowy	Sanocka 24	
37.	Szumlewski Ludwik	nauczyciel	Narutowicza 96	
38.	Szule Teofil	tkacz	Grabowa 22	
39.	Skarżyński Teodor	urzędnik komun.	Mostowa 19	
40.	Socha Józef	urzędnik	Przędzalniana 42	
41.	Szarkowska Zofia	emer. urzędn. państw.	Bednarska 26	
42.	Szwajcer Michał	robotnik	Napiórkowskiego 61	
43.	Sobański Henryk	robotnik	Rzgowska 54	
44.	Taflński Stanisław	urzędnik	Stacja Łódź-Fabr.	
45.	Tomczyk Józef	urzędnik	Antoniewska 18	
46.	Włodarek Marian	kupiec	Rzgowska 7	
47.	Wdówka Marian	kierownik szkoły	Przyszkole 20	
48.	Wileczyński Edmund	urzędn. Ubezpie. Społ.	Dygasińskiego 6	
49.	Właźlik Bronisław	urzędnik	Ruska 7	
50.	Wojakowski Rajmund	emer. nauczyciel	Wysoka 28	

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA.

Odroczenia zasadniczej służby wojskowej studentów.

Rozporządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 18 sierpnia 1938 roku (Dz. Ust. R. P. nr 69, poz. 504) określa szkoły krajowe i zagraniczne, których studenci względnie uczniowie mogą w myśl art. 67 ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 roku o powszechnym obowiązku wojskowym ubiegać się o odroczenie zasadniczej służby wojskowej.

Wybory do Rad Miejskich.

W okólniku nr 33 z dnia 9 września 1938 roku oraz okólniku nr 34 z dnia 17 września 1938 roku (Dz. Urz. nr 27, poz. 167 i 168) Min. Spraw Wewnętrznych udzieliło szeregu wyjaśnień przepisów ustawy o wyborze radnych miejskich.

Do okólnika nr 34 dołączono obszerną instrukcję dla Zarządów Miejskich i komisyj wyborczych w sprawie wyborów radnych miejskich.

Podatek drogowy na rzecz związków samorządowych.

W nr 76 Dziennika Ustaw Rz. P. pod poz. 730 ukazało się rozporządzenie Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 27 września rb. o podatku drogowym. Rozporządzenie to jako wykonawcze do artykułu 12 ustawy z dnia 5 sierpnia 1938 roku o uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. nr 59, poz. 455) reguluje łącznie z tym artykułem wymiar i pobór podatku drogowego na rzecz związków samorządowych. W myśl tych przepisów podatek drogowy obciąża grunty, przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe oraz nieruchomości przy czym maksymalna jego wysokość nie może przekraczać:

- a) 75% wymiaru państwowego podatku gruntowego,
- b) 15% ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych,
- c) 3,5% podstawy wymiaru podatku od nieruchomości.

S t a t u t

Funduszu Amortyzacyjnego przedsiębiorstw Gminy Miejskiej Łódź,

zatwierdzony postanowieniem Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 656/R z dnia 31 sierpnia 1938 r., powziętym w zastępstwie Rady Miejskiej.

§ 1.

Na podstawie art. 28 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 roku (Dz. U. nr 62/36 poz. 454) przedsiębiorstwa miejskie, wymienione w § 108 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 listopada 1932 roku (Dz. Ustaw nr 113/32, poz. 937) i w § 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 1932 roku (Dz. Ust. nr 11/33, poz. 71), obowiązane są w każdym zamknięciu rachunkowym za ubiegły okres budżetowy dokonywać odpisów amortyzacyjnych.

§ 2.

Amortyzacji podlega cały majątek nieruchomy i ruchomy, użytkowany przez przedsiębiorstwa miejskie, za wyjątkiem gruntów, placów i żywego inwentarza hodowlanego.

§ 3.

Fundusz amortyzacyjny przeznaczony jest na uzupełnienie i odnowienie zużywanego w czasie eksploatacji majątku ruchomego i nieruchomego przedsiębiorstwa. Zarząd Miejski nie przeprowadza w związku z tym z przedsiębiorstwami miejskimi rozrachunków z tytułu czynszu komornianego.

§ 4.

Za każdorazowe dokonanie odpisów amortyzacyjnych i stosowanie właściwych stawek amortyzacyjnych, zgodnych z §§ 5 i 6 niniejszego statutu, odpowiedzialny jest kierownik przedsiębiorstwa.

§ 5.

Wysokość stawek amortyzacyjnych ustala kierownictwo przedsiębiorstwa miejskiego, stosując zasadę, że całkowita amortyzacja majątku użyt-

16) instrumenty i narzędzia lekarskie, rzemieślnicze, gospodarcze itp., używane wyłącznie przez fachowców 20°/_o

U w a g a: Specjalne urządzenia fabryczne (np. piece gazownicze), specjalne urządzenia techniczne (np. kanały, wodociągi) oraz wszelkie przedmioty nie objęte powyższym spisem — powinny być amortyzowane według stawek, ustalonych przez powołane do tego, zgodnie z § 5 niniejszego statutu, fachowe komisje.

Narzędzia i inne drobne przedmioty, które z tytułu swego przeznaczenia są zużywane w ciągu roku budżetowego i dla których prowadzenie ścisłej kontroli amortyzacji każdego przedmiotu oddzielnie jest niecelowe — amortyzacji nie podlegają; w bilansach należy je traktować jako normalne wyposażenie przedsiębiorstwa i wyodrębnić w oddzielnej pozycji pod nazwą „narzędzia drobne i inne“ w pierwotnej ich wartości, spisywanie tych przedmiotów odbywa się drogą wysortowania, jako niezdatnych do użytku.

§ 7.

Obiekty majątkowe, zakupione w okresie sprawozdawczym, podlegają amortyzacji już w pierwszym roku obrachunkowym według normalnej stawki amortyzacyjnej.

§ 8.

Odpisy amortyzacyjne powinny być przewidywane w preliminarzach budżetowych w wydatkach rzeczowych oddzielnie dla majątku nieruchomości i oddzielnie dla majątku ruchomego.

§ 9.

Odpisy amortyzacyjne podlegają rozrachowaniu z Kasą Miejską w okresach rocznych, przy czym Wydział Finansowy, zgodnie z § 30 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 XII. 1932 roku (Dz. U. nr 11/33 poz. 72), na sumach pozabudżetowych księguje jako „fundusz specjalny“ odpisy amortyzacyjne dla każdego przedsiębiorstwa miejskiego oddzielnie, otwierając odpowiednie podrachunki na ogólnym rachunku sum amortyzacyjnych.

§ 10.

W księgowości przedsiębiorstw odpisy amortyzacyjne uwidocznione zostają po stronie Ma, jako rachunek Funduszu Amortyzacyjnego, przelanego do Miejskiej Kasy.

§ 11.

Wydatki z funduszu amortyzacyjnego powinny być objęte budżetem nadzwyczajnym, w którym preliniuje się dotację dla zainteresowanego przedsiębiorstwa na uzupełnienie inwentarza, zaś w dochodach sumę w tej samej wysokości preliniuje się jako przelew z sum pozabudżetowych z rachunku sum amortyzacyjnych. Tego rodzaju dotacja dla każdego przedsiębiorstwa może być preliniowana tylko z funduszu amortyzacyjnego tego samego przedsiębiorstwa.

§ 12

W razie likwidacji przedsiębiorstwa, posiadającego fundusz amortyzacyjny, fundusz ten może być zużyty w całości lub częściowo na pokrycie strat likwidacyjnych, a o przeznaczeniu ewentualnej pozostałości decyduje każdorazowo Rada Miejska na wniosek przełożonego Gminy.

I N S T R U K C J A

o zakresie czynności i odpowiedzialności pracowników Przedsiębiorstwa Miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi“, zatwierdzona zarządzeniem Tymczasowego Prezydenta Miasta Nr. 6 z dnia 1 września 1938 roku.

I. Postanowienia wstępne.

§ 1.

(1) Instrukcja niniejsza, ustalona na podstawie § 4 Statutu Przedsiębiorstwa Miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi“, określa zakres czynności i odpowiedzialności urzędników przedsiębiorstwa.

(2) Odpowiedzialność, która w myśl niniejszej instrukcji ciąży na urzędnikach podwładnych, nie zwalnia urzędników, nad nimi przełożonych, od czuwania nad należytym spełnianiem obowiązków przez podległy im personel i wykonywania nadzoru nad całokształtem załatwianych spraw.

II. Dyrektor Przedsiębiorstwa.

§ 2.

Dyrektor Przedsiębiorstwa:

1. jest reprezentantem przedsiębiorstwa na zewnątrz;
2. układa preliminarze budżetowe i sprawozdania z działalności przedsiębiorstwa;
3. składa wnioski we wszystkich sprawach, podlegających decyzji:
 - a) Prezydenta Miasta,
 - b) resortowego wiceprezydenta oraz
 - c) Rady Zarządzającej,
4. decyduje we wszelkich sprawach, co do których prawo decyzji nie jest przepisami zastrzeżone dla innej władzy;
5. podpisuje jednoosobowo korespondencję i wszelkie urzędowe dokumenty przedsiębiorstwa, względnie upoważnia do podpisywania w swoim zastępstwie wicedyrektora oraz poszczególnych urzędników;

z wyjątkiem tej korespondencji i zobowiązań, które wymagają podpisu Prezydenta Miasta;

6. utrzymuje stały kontakt z resortowym wiceprezydentem, mającym nadzór nad przedsiębiorstwem;
7. sprawuje bezpośrednio kontrolę nad czynnościami wszystkich oddziałów;
8. projektuje i stosuje przepisy, regulujące stosunki służbowe pracowników;
9. bierze udział we wszystkich posiedzeniach, na których obecność przedstawiciela przedsiębiorstwa jest konieczną;
10. ma prawo inicjatywy w sprawie zwoływania posiedzeń Rady Zarządzającej w nagłych wypadkach;
11. przegląda akta, wpływające do przedsiębiorstwa, i w razie potrzeby zamieszcza krótkie dyrektywy o sposobie ich załatwienia, przy czym czynności te może przekazać wicedyrektorowi lub kierownikowi Oddziału Ogólnego;
12. składa wnioski Prezydentowi Miasta odnośnie zakresu samodzielnej aprobaty wicedyrektora i kierowników oddziałów oraz udziela im ogólnych instrukcyj co do załatwienia spraw;
13. dokonywa lustracji czynności oddziałów oraz co najmniej raz w miesiącu kontroli kasy przedsiębiorstwa.

§ 3.

(1) Dyrektor jest zwierzchnikiem wszystkich pracowników przedsiębiorstwa i sprawuje ogólne kierownictwo tegoż przedsiębiorstwa zgodnie z przepisami prawa, interesem publicznym oraz dyrektywami Prezydenta Miasta.

(2) W szczególności dyrektor jest odpowiedzialny:

1. za należyte zorganizowanie pracy w przedsiębiorstwie oraz za nadzór nad jego funkcjonowaniem;
2. za nadzór nad należytym spełnianiem obowiązków przez kierowników oddziałów i innych pracowników;
3. za koordynowanie działalności oddziałów przedsiębiorstwa pod względem prawnym i rzeczowym;
4. za zgodność aprobowanych załatwień z ogólnymi instrukcjami władz miejskich oraz z ogólnym interesem publicznym i za zachowanie jednolitości w traktowaniu załatwień;

5. za celowość aprobowanych załatwień w ramach obowiązujących ustaw, rozporządzeń i instrukcyj;
6. za należyte preliminowanie i wykonywanie budżetu;
7. za podjęcie inicjatywy wobec władz miejskich co do wydania niezbędnych zarządzeń, wynikających czy to z przepisów prawnych, czy też ze stosunków faktycznych, związanych z zakresem działania przedsiębiorstwa.

Wicedyrektor Przedsiębiorstwa.

§ 4.

Wicedyrektor przedsiębiorstwa:

1. jest z urzędu stałym zastępcą dyrektora;
2. sprawuje nadzór nad przydzielonymi oddziałami;
3. ma prawo aprobaty wszystkich spraw, dotyczących działalności oddziałów, nad którymi sprawuje nadzór, a nie zastrzeżonych kompetencji dyrektora;
4. bierze udział w posiedzeniach Rady Zarządzającej i tych, na które otrzyma delegacje dyrektora;
5. rozpatruje wnioski w sprawie organizacji oddziałów, nad którymi sprawuje nadzór.

§ 5.

Wicedyrektor jest odpowiedzialny:

1. za należyte zorganizowanie pracy w oddziałach, przez niego nadzorowanych;
2. za nadzór nad należytym spełnianiem obowiązków przez kierowników oddziałów nadzorowanych;
3. za zgodność załatwień z ogólnymi instrukcjami dyrektora, władz miejskich oraz z ogólnym interesem publicznym i za zachowanie jednolitości w traktowaniu załatwień;
4. za ściśle informowanie dyrektora o stanie tych spraw, które powinny być podane do jego wiadomości, i dopilnowanie wykonania jego wskazań.

Kierownik oddziału:**§ 6.**

(1) Kierownicy oddziałów:

1. sprawują nadzór nad działalnością oddziałów;
2. składają dyrektorowi sprawozdania o stanie prac, wykonanych przez oddział;
3. zasadniczo aprobują względnie bezpośrednio załatwiają sprawy o charakterze informacyjnym i porządkowym, powtarzające się i załatwiane stale w ten sam sposób;
4. opracowują i załatwiają sprawy, przekazywane im przez dyrektora;
5. referują sprawy dyrektorowi i wicedyrektorowi;
6. stawiają wnioski w sprawach personalnych pracowników;
7. układają preliminarze budżetowe swoich oddziałów, a poza tym kierownik Oddziału Finansowego zestawia preliminarze budżetowe całego przedsiębiorstwa;
8. kierownicy oddziałów: Ogólnego i Finansowego biorą udział w posiedzeniach Rady Zarządzającej.

(2) W wypadku, gdy decyzja dyrektora lub wicedyrektora, zdaniem kierownika, nie jest zgodna z obowiązującymi przepisami prawnymi lub interesami Gminy Miejskiej, kierownik obowiązany jest zakomunikować im swe spostrzeżenia.

(3) W razie potwierdzenia na piśmie przez dyrektora lub wicedyrektora swej pierwotnej decyzji, kierownik obowiązany jest wydane mu polecenie wykonać, zawiadamiając o tym wraz z uzasadnieniem swego odmiennego zdania wiceprezydenta, sprawującego nadzór nad przedsiębiorstwem.

§ 7.

Kierownik oddziału jest odpowiedzialny:

- a) za należyte urzędowanie oddziału, odpowiednie zatrudnienie urzędników i ich obeznanie z przepisami, obowiązującymi w zakresie danego oddziału;
- b) za bezpośredni nadzór nad należytym spełnianiem obowiązków przez podległych mu pracowników;
- c) za stronę prawną załatwień i zgodność ich z ogólnymi wskazaniem i przełożonych oraz celowość w ramach przepisów prawnych i dyrektyw;

- d) za przestrzeganie zasad oszczędności oraz za upraszczanie trybu załatwiania spraw;
- e) za należyte preliminowanie i wykonanie budżetu oddziału;
- f) za podjęcie inicjatywy wobec dyrektora co do wydania niezbędnych zarządzeń, wynikających z przepisów prawnych lub ze stosunków faktycznych, związanych z zakresem działalności oddziału;
- g) za nadzór nad stanem magazynów.

Zastępca kierownika oddziału — starszy referent.

§ 8.

Zastępcy kierowników oraz starsi referenci odpowiadają:

1. za należyte urzędowanie przydzielonych im referatów, odpowiednie zatrudnianie pracowników i obeznanie ich z przepisami, obowiązującymi w zakresie danego oddziału;
2. za ścisłe stosowanie obowiązujących przepisów;
3. za dopilnowanie terminów, zarówno wynikających z ustaw i rozporządzeń, jak i określonych przez władze przełożone, oraz terminów wynikających z okoliczności sprawy.

§ 9.

(1) Jeżeli kierownik nie pełni obowiązków urzędowych, zakres obowiązków jego zastępcy rozciąga się na wszystkie czynności, spełniane przez kierownika.

(2) Zastępca kierownika — st. referent — w czasie normalnego urzędowania, załatwia sprawy, przydzielane przez kierownika periodycznie, bądź też sprawy, wydzielone na stałe.

Referenci (urzędnicy referujący) i urzędnicy fachowi.

§ 10.

(1) Na czele referatów w poszczególnych oddziałach stoją referenci (urzędnicy referujący).

(2) Urzędnicy referujący przygotowują załatwianie spraw i ponoszą odpowiedzialność:

- a) za dokładną znajomość przepisów w zakresie danego referatu,
- b) za ścisłe stosowanie obowiązujących przepisów,

- c) za należyte gromadzenie materiału, potrzebnego do załatwiania sprawy, dokładne ustalenie stanu faktycznego oraz przedstawienie sprawy zgodnie z aktami,
- d) za dokładne i bez błędów przytoczenie w załatwianiu wszelkich dat, nazwisk, nazw, obliczeń cyfrowych itp.,
- e) za dopilnowanie terminów, wynikających z ustaw i rozporządzeń oraz terminów, zakreślonych przez władze przełożone lub wynikających z okoliczności spraw,
- f) za należyte przechowywanie akt, ewidencji i pomocy urzędowych.

(3) Urzędnikiem referującym w rozumieniu niniejszego paragrafu jest także kierownik oddziału, o ile sam daną sprawę referuje.

(4) Każdy z referentów otrzymuje od dyrektora tzw. kartę przydziału, która określa zakres jego czynności i odpowiedzialności; odpisy kart przydzielonych referentów posiadają: kierownik oddziału i dyrektor przedsiębiorstwa.

§ 11.

Niezależnie od odpowiedzialności, ciążącej w ogóle na urzędnikach danego stanowiska, pracownicy fachowi ponoszą nadto całkowitą odpowiedzialność za załatwianie przez siebie sprawy, zgodnie z wymaganiami danej gałęzi wiedzy fachowej.

Zależność służbowa.

§ 12.

(1) Pracownicy, zatrudnieni w oddziałach, pozostają w bezpośredniej zależności służbowej od kierowników oddziałów, kierownicy oddziałów — od dyrektora, dyrektor zaś od resortowego wiceprezydenta względnie prezydenta miasta, w sprawach, należących do ich kompetencji.

(2) W tej kolejności winny być udzielane zlecenia służbowe. Urzędnik, który otrzyma zlecenie z pominięciem powyższej kolejności, winien zakomunikować o tym bezzwłocznie swemu bezpośredniemu przełożonemu.

§ 13.

(1) W wypadkach, nie cierpiących zwłoki, gdy zachowanie drogi służbowej albo uzyskanie przepisanej aprobaty nie jest możliwe, względnie spowodowało by zwłokę w załatwieniu sprawy, nie dopuszczalną ze stanowiska interesu publicznego lub ważnego interesu prywatnego, każdy pracow-

nik jest obowiązany przedsięwziąć co należy, aby sprawa nie ucierpiała, względnie nie ominięto terminu prekluzyjnego.

(2) W tym wypadku referent może wydać decyzję zamiast kierownika oddziału, kierownik oddziału zamiast dyrektora lub wicedyrektora, dyrektor lub wicedyrektor zamiast wiceprezydenta względnie prezydenta miasta, zawiadamiając o tym niezwłocznie właściwego przełożonego.

Podpisywanie korespondencji i dokumentów.

§ 14.

(1) Pisma, wysyłane przez przedsiębiorstwo, mają nagłówek „Zarząd Miejski w Łodzi — Przedsiębiorstwo Miejskie „Kanalizacja i Wodociągi“.

(2) Pisma, wysyłane przez przedsiębiorstwo, podpisują: dyrektor lub w razie jego nieobecności wicedyrektor. Pisma i dokumenty, przez które przedsiębiorstwo zaciąga zobowiązania, podpisują — po zaopatrzeniu ich pieczęcią urzędową — prezydent miasta i dyrektor przedsiębiorstwa.

(3) Prezydent miasta ustala dla przedsiębiorstwa, rodzaje pism, które mają podpisywać dyrektor przedsiębiorstwa, wicedyrektor i kierownicy oddziałów.

§ 15.

(1) Pisma, wychodzące na zewnątrz, nie wymagające podpisu Prezydenta lub resortowego wiceprezydenta, podpisuje dyrektor, lub w razie jego nieobecności wicedyrektor, pod stemplem: „Za Prezydenta Miasta“; pod podpisem umieszcza się tytuł naukowy, imię i nazwisko osoby podpisującej oraz jej tytuł służbowy.

(2) Nie używa się formuły: „Za Prezydenta Miasta“ na orzeczeniach i elaboratach fachowo-technicznych, opracowywanych przez inżynierów; w tych wypadkach aprobatem ostatecznym jest pracownik fachowy, który podpisuje te orzeczenia i elaboraty pod właściwym stemplem z dodaniem imienia i nazwiska oraz tytułu naukowego.

(3) Nie należy również używać formuły „Za Prezydenta Miasta“ przy podpisywaniu pism, których treść, z uwagi na małą ważność oraz względnie na autorytet Prezydenta, przemawia za pominięciem tej formuły.

§ 16.

(1) Pisma w korespondencji z wydziałami i instytucjami Zarządu Miejskiego podpisuje dyrektor (wicedyrektor) pod właściwymi stemplami z do-

daniem imienia, nazwiska i tytułu naukowego oraz w jego zastępstwie, z upoważnienia dyrektora, kierownicy oddziałów pod stemplem: „Za Dyrektora“. Pod tym stemplem umieszcza się tytuł naukowy, imię i nazwisko osoby podpisującej oraz jej tytuł służbowy.

(2) W podobny sposób podpisują pisma w korespondencji wewnętrznej za kierowników ich zastępcy i referenci.

(3) Korespondencji wewnętrznej zasadniczo nie prowadzi się; między oddziałami dopuszczalna jest ona tylko w wyjątkowych wypadkach.

(4) Pracownik, któremu powierzono pełnienie funkcji, związanych z danym stanowiskiem służbowym, kładzie przed swym podpisem litery „p. o.“, używając stempla, zawierającego określenie tych funkcji.

§ 17.

Poza czynnościami i odpowiedzialnością urzędników przedsiębiorstwa, przewidzianymi niniejszą instrukcją, obowiązują ponadto wszystkich bez wyjątku pracowników przepisy Statutu Służbowego pracowników przedsiębiorstwa.

Postanowienia końcowe.

§ 18.

(1) Instrukcja niniejsza wchodzi w życie z dniem zatwierdzenia przez Prezydenta Miasta.

(2) Z dniem tym tracą jednocześnie moc prawną obowiązujące dotychczas w tej dziedzinie przepisy.

PRZEPISY

o przydzielaniu mieszkań służbowych pracownikom Przedsiębiorstwa Miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi“ oraz o opłatach za mieszkania, zajmowane przez tych pracowników w budynkach miejskich, administrowanych przez Przedsiębiorstwo, zatwierdzone postanowieniem Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 670/R z dnia 23 września 1938 roku, powziętym w zastępstwie Rady Miejskiej.

§ 1.

Prawo korzystania z mieszkań służbowych przysługuje zasadniczo pracownikom etatowym Przedsiębiorstwa, którzy ze względu na charakter zajmowanego stanowiska powinni zamieszkiwać w miejscu swej pracy.

W wyjątkowych wypadkach mogą być przydzielane mieszkania służbowe pracownikom nietatowym, o ile praca danego pracownika wymaga jego obecności w miejscu służby w każdym czasie (magazynierzy, dozorczy, woźni itp.).

§ 2.

Pracownikom, których czynności służbowe nie wymagają stałej obecności w miejscu pracy, mogą być przydzielane mieszkania w domach, administrowanych przez Przedsiębiorstwo, o ile mieszkania są wolne i nie są przewidziane dla pracowników, wymienionych w § 1.

§ 3.

Pracownicy, posiadający własne budynki mieszkalne, których stanowiska nie wymagają stałej obecności w miejscu pracy, nie mogą zajmować mieszkań w domach miejskich, administrowanych przez Przedsiębiorstwo.

§ 4.

Pracownicy, którym przydzielono mieszkania służbowe na zasadzie § 1 niniejszych przepisów, ponoszą opłaty za mieszkania ryczałtowo w wysokości 10% swego uposażenia.

Podstawą do obliczania opłat są pobory stałe brutto.

O ile by jednak 100% uposażenia przewyższało kwotę, należną za mieszkania służbowe przy zastosowaniu §§ 5 i 6 niniejszych przepisów, wówczas opłatę za mieszkania służbowe pobiera się w wysokości, obliczonej według tych paragrafów.

§ 5.

Za podstawę do obliczenia wysokości opłat za korzystanie z mieszkań, otrzymywanych przez pracowników Przedsiębiorstwa, wymienionych w § 2, służyć będzie — w domach starych — komorne, obliczone w myśl postanowień ustawy z dnia 11 kwietnia 1924 roku o ochronie lokatorów (Dz. Ust. R. P. nr 39, poz. 297, r. 1936).

§ 6.

Dla lokali, które przed rokiem 1914 nie były wynajmowane, względnie dla lokali w nowowzniesionych budynkach, wysokość komornego, wymienionego w § 5 niniejszych przepisów, ustala Komisja Gospodarcza przy Wydziale Gospodarczym Zarządu Miejskiego w Łodzi.

§ 7.

Opłaty, obliczone w myśl zasad, wyłuszczonych w §§ 4, 5 i 6 niniejszych przepisów, odnoszą się wyłącznie do lokali mieszkalnych. Za użytkowanie zabudowań i pomieszczeń gospodarczych, jak: garaży, szop, placów, ogrodów itp., pobierane będą od pracowników opłaty dodatkowe, wysokość których zostanie ustalona na zasadach, przewidzianych w § 6.

§ 8.

Pracownicy, którym przydzielono mieszkania w domach miejskich, administrowanych przez Przedsiębiorstwo na podstawie § 1 względnie 2 niniejszych przepisów, ponoszą całkowite opłaty z tytułu opału i światła podług rzeczywistych kosztów Przedsiębiorstwa.

§ 9.

Zarząd Miejski ma prawo zmniejszania lub zwiększania norm płaconego komornego według zasad, zawartych w § 4 niniejszych przepisów na wniosek Dyrektora Przedsiębiorstwa.

§ 10.

Wykaz mieszkań służbowych, garaży, szop itp., ze wskazaniem ich wartości, obliczonej w sposób, wskazany w §§ 5, 6 i 7 niniejszych przepisów, prowadzi Oddział Gospodarczy Przedsiębiorstwa.

§ 11.

Przydział mieszkań służbowych dokonywa Dyrektor Przedsiębiorstwa w porozumieniu z resortowym Wiceprezydentem Miasta na wniosek zainteresowanego Kierownika Oddziału.

§ 12.

Przepisy niniejsze wchodzi w życie z chwilą zatwierdzenia przez Radę Miejską.

OBWIESZCZENIE ZARZĄDU MIEJSKIEGO W ŁODZI

z dnia 28 września 1938 roku Nr I. Og. 4/10-38
o wprowadzeniu w życie regulaminu targowego.

Na podstawie art. 68 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej Polskiej z dnia 7 czerwca 1927 roku o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. nr 53, poz. 468), uzupełnionego ustawami z dnia 10 marca 1934 roku (Dz. Ust. R. P. nr 40, poz. 350) i z dnia 8 sierpnia 1938 roku (Dz. Ust. R. P. nr 60, poz. 463) — po wysłuchaniu opinij: Rady Przybocznej, Izby Przemysłowo-Handlowej, Izby Rzemieślniczej oraz Izby Rolniczej — wydaję następujący

REGULAMIN TARGOWY

targów małych (zwykłych, tygodniowych) w m. Łodzi.

Uczestnicy targów.

Par. 1.

(1) Każdy ma prawo uczęszczać na targi małe, tudzież sprzedawać i kupować na targach towary, należące do kategorii przedmiotów dozwolonego na nich obrotu targowego (par. 3).

(2) Kto ze sprzedaży towarów na targach czyni samoistny przemysł, winien go zgłosić do władzy przemysłowej (art. 53 prawa przemysłowego).

(3) Towary, których sprzedażą trudnić się można jedynie na podstawie uzyskanej koncesji, mogą na targach sprzedawać tylko osoby posiadające koncesje.

(4) Cudzoziemcy mają prawo uczestniczenia w targach narówni z krajowcami, o ile w zastosowaniu wzajemności nie wydano odmiennych postanowień (art. 4 prawa przemysłowego).

Par. 2.

Wszyscy uczestnicy targów mają równe prawo zawierania interesów targowych. Zarząd Miejski jednak w okresach zmniejszonej podaży towarów na targ może zarządzić, że w pierwszych 5-ciu godzinach targowych prawo zakupu artykułów żywnościowych przysługuje wyłącznie spożywcom.

Par. 3.

Każdy sprzedawca, kupujący i zwiedzający targ jest obowiązany stosować się natychmiast do zarządzeń urzędników gminnych, nadzorujących ruch i porządek targowy, oraz ich personelu pomocniczego, wydanych w interesie spokoju, porządku, bezpieczeństwa publicznego i w celach sanitarnych.

Przedmioty obrotu targowego.

Par. 4.

(1) Przedmiotami obrotu targowego na targach małych (zwykłych, tygodniowych) są:

Plody surowe przyrody, małe zwierzęta domowe, jak drób, króliki, gołębie oraz inne; zwierzęta rozrywkowe (kanarki, papugi, myszy itp.); artykuły żywności wszelkiego rodzaju; naczynia i narzędzia gospodarcze i rolnicze oraz przedmioty, których wytwarzaniem zajmuje się ubocznie ludność okoliczna.

(2) Prócz powyższych przedmiotów dopuszczone zostają do obrotu targowego na targach małych:

Towary włókiennicze, ubrania, czapki, bielizna, obuwie, pantofle, skóry, dodatki szewskie, wyroby powroźnicze i konopie, emalie, drobne żelastwo, galanteria, wyroby koszykarskie, mydło, obrazy, kalendarze, wyroby stolarskie, blacharskie, bednarskie, szczotki, miotły, wyroby gliniane (art. 61 ust. 2 prawa przemysłowego).

Par. 5.

Obrót targowy na targach małych podlega wszelkim ograniczeniom, jakie wprowadzają obowiązujące w tym względzie przepisy.

Wyszynk napojów alkoholowych na targach jest wzbroniony.

Miejsca, dni i czas trwania targów.

Par. 6.

Targi małe w Łodzi odbywają się:

- a) na Placu Boernera,
- b) na Wodnym Rynku,
- c) na placu przy ulicy Wileńskiej (Karolew),
- d) na placu przy ulicy Srebrzyńskiej (osiedle im. Montwiłła-Mireckiego),

- e) na placu przy ul. Rokicińskiej obok budującej się chłodni,
- f) większe zwierzęta domowe i trzodę chlewną, z wyjątkiem drobiu, wystawiać wolno na sprzedaż tylko na targowisku zwierzęcym przy ulicy Inżynierskiej nr 1.

Właściciele zwierząt domowych, nie wyłączając drobiu, dostarczonych na sprzedaż winni posiadać urzędowe świadectwa miejsca pochodzenia zwierzęcia (podstawa: Dz. Ust. R. P. nr 42/28, poz. 408).

Par. 7.

Na placu przy ul. Rokicińskiej wolno sprzedawać tylko hurtowo warzywa i owoce.

Par. 8.

Targi małe odbywają się w Łodzi na wszystkich targowiskach (par. 6) w każdy dzień tygodnia z wyjątkiem niedziel i świąt ustawowo uznanych.

Par. 9.

(1) Targi małe wolno rozpoczynać:

- a) w czasie od dnia 1 kwietnia do dnia 30 września o godz. 5,
- b) w czasie od dnia 1 października do dnia 31 marca o godz. 7.

(2) Targi małe kończą się:

- a) w czasie od 1 kwietnia do dnia 30 września o godz. 18,
- b) w czasie od 1 października do 31 marca o godz. 16,

(3) Targi przypadające na dzień 24 grudnia i soboty przed Wielkanocą i Zielonymi Świątkami o godz. 12-ej.

(4) W razie konieczności rychlejszego opróżnienia miejsc targowych w całości lub w części, uczestnicy targu obowiązani są zastosować się bezwzględnie do odnośnego zarządzenia.

Par. 10.

Obrót towarowy dokonany poza targowiskami (par. 6) albo poza czasem targowym (par. 9), nie jest obrotem targowym.

Zakaz handlowania na targowiskach poza czasem targowym.

Par. 11.

(1) Przed i po upływie czasu, wyznaczonego na targi małe nie wolno na targowiskach wykonywać żadnego handlu przedmiotami obrotu targowego.

(2) Zakaz ten nie dotyczy osób, które wykonują handel na targowiskach poza czasem targowym na podstawie właściwego zezwolenia.

Czas przywozu i ustawiania straganów, stołów, ławek itp., czas zajazdu wozów oraz wystawiania i układania towarów na targowiskach.

Par. 12.

(1) Straganów, stołów, ław, naczyń i innych sprzętów targowych nie wolno wносить ani ustawiać na targowiskach wcześniej, niż na dwie godziny przed rozpoczęciem targu. Nie wolno również zajeżdżać wozami, ani też ustawiać lub wykładać towarów na targowiskach wcześniej niż przed jedną godziną przed rozpoczęciem targu.

(2) Stragany winny być czyste i odpowiadać co do wymiarów i wyglądu typom, zatwierdzonym przez Zarząd Miejski.

Porządek postojowy.

Par. 13.

(1) Ustawianie straganów, stołków, ławek, basenów oraz innych naczyń, tudzież zajmowanie wyznaczonych stanowisk, odbywać się powinno według wskazówek osób dozorujących ruch i porządek targowy, a wyznaczone przejścia i przejazdy służyć będą wyłącznie dla ruchu pieszego lub kołowego.

(2) Przejścia mieć będą przynajmniej 1 m. szerokości, przejazd zaś dla wozów nie mniej niż 2 i 2 i pół metra.

(3) Nikomu nie przysługuje prawo żądania stanowiska pewnej określonej wielkości lub szerokości.

(4) Żaden sprzedawca nie może zajmować na jednym targowisku więcej niż jedno miejsce, ani miejsca tego dowolnie powiększać lub rozszerzać, ani odstępować innej osobie.

(5) Kto nie zajął wyznaczonego miejsca targowego w godzinę po rozpoczęciu targu, traci prawo do zajęcia tego miejsca.

Par. 14.

(1) Wozów, wózków ręcznych itp., służących do przewozu towarów nie wolno pozostawiać na targowiskach dłużej niż to jest konieczne dla wyładowania przywiezionych towarów.

(2) Wózki ręczne wolno pozostawiać na targowiskach tylko wówczas, gdy przywiezione nimi towary wymagają pozostawienia ich przez czas

trwania targu na wózkach. O ile by jednak miejsce na targowisku zostało wskutek pozostawienia wózka znacznie powiększone, należy wózek usunąć.

Par. 15.

Sprzedawcom zamiejscowym, przywożącym artykuły żywnościowe na targi wozami, wolno o ile ruch targowy na to pozwala, zajeżdżać na targowiska wozami i z wozów tych na miejscach wyznaczonych sprzedawać towary. Wozy takie należy ustawiać według wskazówek osób dozoruujących ruch i porządek targowy.

Po sprzedaży towarów wozy winny być natychmiast usunięte z targowisk.

Oznaczenie stanowisk targowych.

Par. 16.

(1) Każdy sprzedawca winien wywiesić na swym stanowisku targowym (na straganie, stole, ławie, wozie lub wózku ręcznym) w sposób widoczny tablicę, na której ma być umieszczone w języku polskim jego nazwisko i imię oraz miejsce zamieszkania (ulica) i nr domu), pismem co najmniej 5 cm.

(2) Sprzedawcy mleka, masła, jaj i drobiu, dziczyzny oraz innych towarów, przynoszonych na targowiska w koszykach, klatkach, naczyniach itp., obowiązani są umieścić na tych przedmiotach małą tabliczkę, zawierającą nazwisko i imię oraz miejsce ich zamieszkania.

Zakaz tamowania ruchu, chodzenia z towarami, wykrzykiwania, losowania i licytowania.

Par. 17.

(1) Nie wolno ustawiać się z towarami przeznaczonymi na sprzedaż na chodnikach i w przejściach, pozostawionych także w czasie targowym dla ruchu.

(2) Zakazane jest: sprzedaż na targowisku sposobem okrężnym, wywoływanie i głośne zalecanie towarów, jakoteż urządzenie publicznego przetargu lub losowania.

Zabezpieczenie towarów przed deszczem, kurzem itp.

Par. 18.

Sprzedawcom wolno zabezpieczać towary przed zmoknięciem, zakurzeniem lub szkodliwym działaniem słońca. Nakrycia takie powinny być z nieprzemakalnego materiału i umieszczone tak, aby nie hamowały ruchu, ani też w inny sposób publiczności nie przeszkadzały.

Składanie towarów żywnościowych, zakaz dotykania ich. Branie próbek.

Par. 19.

Sprzedaż artykułów żywnościowych może się odbywać tylko z koszyków, naczyń, skrzyń itp., umieszczonych na podwyższeniu. Składanie tych artykułów bezpośrednio na ziemi, lub umieszczanie w naczyniach nieczystych, na szmatach brudnych, lub pochodzących z odzieży jest zakazane.

Par. 20.

(1) Kupującym nie wolno przed zakupieniem dotykać żadnych artykułów żywnościowych.

(2) Próbki masła, sera itd. wolno tylko sprzedawcy podawać w czystych naczyniach; pozostałości takich próbek winny być usunięte.

Opakowanie i zawijanie artykułów spożywczych.

Par. 21.

Do opakowania artykułów żywnościowych używać należy czystego papieru przed tym nieużywanego i niefarbującego. Używanie dla tego celu makulatury jest wzbronione.

Sprzedaż owoców.

Par. 22.

(1) Niedojrzałe owoce należy jako takie na targowiskach oznaczać odpowiednimi napisami. Nie wolno mieszać owoców niedojrzałych z owocami dojrzałymi.

(2) Sprzedaż owoców niedojrzałych dzieciom jest wzbroniona.

(3) Owoce wystawiane na targach na sprzedaż winny być przykrywane gazą muślinową.

Sprzedaż mleka i jego przetworów.

Par. 23.

- (1) Masło i ser wolno na targach sprzedawać tylko w kawałkach na wagę.
- (2) Do zawijania masła, sera itp. należy używać czystego papieru pergaminowego, woskowanego lub celuloidowego, poza tym dla sera można używać papieru aluminiowego lub cynfolii, nie zawierającej ołowiu. Zawijanie masła, sera w szmaty jest wzbronione.
- (3) Sprzedaż mleka i jego przetworów na targach odbywać się może jedynie na miejscach na ten cel wyznaczonych.

Sprzedaż pieczywa i wyrobów cukierniczych.

Par. 24.

- (1) Sprzedaż pieczywa oraz wyrobów cukierniczych na targach dopuszczalna jest jedynie przy zastosowaniu specjalnych urządzeń, zabezpieczających produkty te od wszelkich zanieczyszczeń (gablotki, szafki, wózki). Gablotki, szafki i wózki powinny być oszklone i utrzymane w czystości.
- (2) Osoby zajęte sprzedażą pieczywa i wyrobów cukierniczych powinny nosić białe, czyste fartuchy z rękawami, mieć czyste ręce i używać do wydawania wyrobów cukierniczych specjalnych szczypców lub łopatek.

Sprzedaż mięsa, dziczyzny w kawałkach i ptactwa oskubanego.

Par. 25.

Zabrania się sprzedaży mięsa oraz dziczyzny w kawałkach na targach i rynkach w straganach otwartych.

Zakaz handlu wędlinami.

Par. 26.

Handel wędlinami i wyrobami wędliniarskimi na targach jest wzbroniony.

Sprzedaż ryb.

Par. 27.

Ryby wolno wystawiać na sprzedaż tylko w miejscach specjalnie na ten cel urządzonych.

Ochrona zwierząt.

Par. 28.

(1) Drób żywy wszelkiego rodzaju wolno sprowadzać na targi i wystawiać na sprzedaż tylko w klatkach okratowanych lub w innych przewiewnych skrzyniach.

Klatki (skrzynie) powinny być zbudowane tak, aby ptactwo mogło się w nich pomieścić wygodnie obok siebie. W każdej klatce (skrzyni) musi znajdować się przymocowane naczynie z wodą.

(2) Nie wolno wiązać ptactwa za skrzydła lub nogi, związywać dwóch sztuk lub więcej razem, unosić za skrzydła lub nogi.

Zakaz zabijania, skubania, obdzierania ze skóry i paproszenia zwierząt na targowiskach.

Par. 29.

Wzbronione jest zabijanie, skubanie, obdzieranie ze skóry i patroszenie zwierząt na targowiskach.

Zakaz niewłaściwego zachowania się sprzedających i kupujących.

Par. 30.

(1) Wszyscy uczestnicy targu tak sprzedający, jak kupujący, obowiązani są na targu przyzwoicie się zachowywać i ściśle się stosować do zarządzeń targowych organów dozoruujących.

(2) Osoby, dotknięte chorobami zaraźliwymi, lub wstępnymi wzbudzającymi, osoby widocznie pijane, zakłócające swym zachowaniem się spokój publiczny, lub sprzeciwiające się zarządzeniom organów dozoruujących, będą z targu usunięte.

(3) Zmuszanie kupujących do zaniechania zakupu jest zakazane.

(4) Pośrednikom i odsprzedającym nie wolno otaczać i obsiadać wozów rolników, producentów i sprzedawców w taki sposób, który by utrudniał pozostałej kupującej publiczności zbliżanie się do wozu i zakup towarów.

(5) Bezcynne i bezcelowe stanie w miejscu, utrudniające ruch targowy, jest wzbronione.

Legalne jednostki miar.

Par. 31.

(1) Dla odważania i mierzenia towarów sprzedawcy obowiązani są posiadać na targowiskach dobrze działające wagi i miary. Przy odważaniu i mierzeniu towarów należy stosować legalne jednostki miar.

(2) Wzbronione jest używanie na targowiskach wag ręcznych.

Odmierzanie (odważanie) suchych artykułów żywności.

Par. 32.

Nie wolno tą samą miarą (wagą), która służy do odmierzania suchych artykułów żywności, odmierzać towarów mokrych, tłustych lub mięsnych.

Ujawnianie cen.

Par. 33.

Dla celów statystyki urzędowej sprzedający i kupujący na targach obowiązani są udzielać właściwym osobom informacji o uzyskanych za towary cenach.

Opróżnianie i czyszczenie targowisk.

Par. 34.

(1) Natychmiast po ukończeniu targu uczestnicy targów winni rozpocząć rozbiórkę straganów oraz usunąć ich części, jak: stoły, ławki, naczynia itp.; w ciągu godziny prace te muszą być ukończone i targowiska zupełnie opróżnione.

(2) Czyszczenie targowisk po ukończonym targu, jako też usuwanie odpadków i pozostałości należy do Gminy Miejskiej Łódź.

Opłaty targowe (postojowe).

Par. 35.

Pobieranie opłat targowych (postojowych) za używanie miejsc targowych regulują osobne przepisy.

Postanowienia karne, końcowe i przejściowe.

Par. 36.

Winni naruszenia przepisów regulaminu niniejszego podlegają na podstawie ust. 3 art. 126 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7-go czerwca 1927 roku o prawie przemysłowym (Dz. Ust. R. P. nr 53, poz. 468) w brzmieniu ustaw z dnia 10 marca 1934 roku (Dz. Ust. R. P. nr 40, poz. 350) i z dnia 8 sierpnia 1938 roku (Dz. Ust. R. P. nr 60, poz. 463) karze grzywny zł 50.— lub aresztu do dni 3, o ile naruszenie nie będzie podlegało ust. 1 i 2 tegoż art. 126 lub innym przepisom karnym.

Par. 37.

(1) Regulamin niniejszy wchodzi w życie dnia następnego po jego ogłoszeniu w „Łódzkim Dzienniku Wojewódzkim“.

(2) Z dniem wejścia w życie niniejszego regulaminu tracą moc obowiązującą wszystkie sprzeczne z nim przepisy miejscowe, w szczególności regulamin targowy, uchwalony przez Radę Miejską w Łodzi dnia 20 stycznia 1921 roku.

Par. 38.

Najpóźniej do dnia 31 grudnia 1938 roku należy zlikwidować na wszystkich targowiskach miejskich sprzedaż towarów, nie dopuszczonych do obrotu targowego według niniejszego regulaminu.

Tymczasowy Prezydent Miasta
w/z. (—) *Kazimierz Kozłowski*
(KAZIMIERZ KOZŁOWSKI)
Tymczasowy Wiceprezydent Miasta

SPRAWOZDANIE FINANSOWE ZARZĄDU MIEJSKIEGO W ŁODZI

za czas od 1 kwietnia do 30 września 1938 roku.

NAZWA RACHUNKU	Bilans otwarcia na dzień 1 kwietnia 1938 r.		Obroty od 1. IV. — 31. VIII. 1938 r.		Obroty w miesiącu wrześniu 1938 r.		Ogólne obroty za czas od 1. IV. — 30. IX. 1938 r.	
	Winien	Ma	Winien	Ma	Winien	Ma	Winien	Ma
	1. Kasa	49.082.83	—	10.599.523.05	10.552.760.56	2.098.443.23	2.065.072.86	12.747.049.11
2. Wydatki budżetowe	—	—	13.106.606.47	154.792.11	3.761.730.68	487.174.04	16.868.337.15	641.966.15
3. Dochody budżetowe	—	—	135.421.91	9.184.206.80	7.447.26	1.972.969.12	142.869.17	11.157.175.92
4. Zakłady i Szpitale	—	—	921.973.95	185.160.10	329.950.69	240.704.36	1,251.924.64	425.864.46
5. Przedsiębiorstwa komunalne	—	—	2,518.577.87	762.055.40	288.437.12	330.897.74	2,807.014.99	1,092.953.14
6. Zobowiązania z tyt. wyk. budżetu	20.—	3.076.155.54	14.279.298.53	13.116.535.97	2,353.353.02	2,381.837.73	16.632.671.55	18,574.529.24
7. Instytucje kredytowe	30.223.02	—	14.361.601.—	14.248.853.66	2,783.514.15	2,744.081.41	17,175.338.17	16,992.935.07
8. Sumy przechodnie	1,957.757.22	1,157.956.58	12,667.696.64	16,145.756.61	2,502.049.15	3 448.499.11	17,127.503.01	20,752.212.30
9. Weksle obce	30.432.—	—	200.—	—	—	—	30.632.—	—
0. Zaliczki	1,703,699.65	25,778.13	3,278,079.24	3,000,370.86	458,651.30	366,013.79	5,440,430.19	3,392,162.78
1. Dłużnicy i Wierzyciele	100,212.15	10,519.45	11,368.45	—	—	—	111,580.60	10,519.45
2. Akcepty	—	322,000.—	405,141.17	550,841.17	200,000.—	635,000.—	605,141.17	1,507,841.17
3. Depozyty walorowe obce	516,267.12	—	178,107.22	148,215.21	24,415.37	15,469.—	718,789.71	163,684.21
4. Deponenci	—	745,141.96	599,797.82	692,658.99	158,390.78	205,749.55	758,188.60	1,643,550.50
5. Pożyczki krótkoterminowe	—	1,500,000.—	350,000.—	3,050,000.—	675,000.—	300,000.—	1,025,000.—	4,850,000.—
6. Papiery wartościowe własne	17,096,033.40	—	—	2,750.—	124.50	150.—	17,096,157.90	2,900.—
7. Skarbiec	—	17,096,033.40	2,750.—	—	150.—	124.50	2,900.—	17,096,157.90
8. Fundusz specjalny Gminy	—	1,201,934.65	38,501.95	75.—	—	—	38,501.95	1,202,009.65
9. Depozyty własne wydane	—	9,737,758.67	9,332,000.—	2,687,000.—	3,600,000.—	3,600,000.—	12,932,000.—	16,024,758.67
0. Różni za depozyty własne wydane	9,737,758.67	—	2,687,000.—	9,332,000.—	—	—	12,424,758.67	9,332,000.—
1. Deficyty i nadwyżki	1,908,034.12	—	—	—	—	—	1,908,034.12	—
2. Przedsiębiorstwa własne i zakłady	2,139,385.03	395,626.83	395,626.83	2,055,239.66	—	447,914.04	2,535,011.86	2,898,780.53
3. Bilans otwarcia	—	—	35,399,842.01	35,399,842.01	—	—	35,399,842.01	35,399,842.01
4. Różne	130,936.80	130,936.80	—	—	—	—	130,936.80	130,936.80
Ogółem	Zł. 35,399,842.01	35,399,842.01	121,269,114.11	121,269,114.11	19,241,657.25	19,241,657.25	175,910,613.37	175,910,613.37

WYKONANIE BUDŻETU

za czas od

Dział	NAZWA DZIAŁU	Wydatki zwyczajne		Stosunek % %
		preliminarz na okres roczny	wydatkowano za 2 kwartały	
I	Zarząd ogólny	4.516.577.—	2.342.043.62	51,85
II	Majątek komunalny	207.586.—	162.687.06	78,37
III	Przedsiębiorstwa komunalne	205.580.—	—	—
IV	Splata długów	4.904.672.—	2.133.251.14	43,49
V	Drogi i place publiczne	1.633.387.—	1.782.497.61	109,13
Va	Pomiary i plany rozb. miasta	385.107.—	188.924.10	49,06
VI	Oświata	3.226.624.—	1.422.642.86	44,09
VII	Kultura i sztuka	801.823.—	385.632.18	48,09
VIII	Zdrowie publiczne	4.934.236.—	2.204.249.68	44,67
IX	Opieka społeczna	3.261.617.—	1.515.717.31	46,47
X	Popieranie rolnictwa	480.936.—	197.361.87	41,03
XI	Popieranie przemysłu i handlu	532.632.—	225.545.57	42,35
XII	Bezpieczeństwo publiczne	1.656.891.—	618.373.17	37,32
XIII	Różne	1.644.640.—	296.617.21	18,03
	Ogółem	Zł. 28.392.308.—	13.475.543.38	47,46

ZARZĄDU MIEJSKIEGO w ŁODZI

1 kwietnia do 30 września 1938 r.

Dział	NAZWA DZIAŁU	Dochody zwyczajne		Stosunek % %
		Preliminarz na okres roczny	Wpłynęło za 2 kwartały	
I	Majątek komunalny	306.900.—	96.576.17	31,47
II	Przedsiębiorstwa komunalne	3.285.341.—	1.541.327.56	46,92
III	Subwencje i dotacje	423.801.—	51.622.—	12,18
IV	Zwroty	2.602.021.—	833.749.65	32,04
V	Oplaty administracyjne	589.814.—	324.075.08	54,95
VI	Oplaty z urządzeń dobra publ.	660.588.—	317.920.54	48,13
VII	Dopłaty	—	—	—
VIII	Udział w podatk. państwowych	12.473.023.—	4.783.397.04	38,35
IX	Dod. do podatków państwowych	6.709.000.—	2.491.075.41	37,13
X	Podatki samoistne	1.200.000.—	545.333.30	45,44
XI	Różne	200.004.—	192.590.54	96,29
	Ogółem	Zł. 28.450.492.—	11.177.667.29	39,29

UWAGA: Sumy wykonania dz. VIII i dz. IX wykazane w rubryce 2-ej nie obejmują wpływów podatkowych za miesiąc wrzesień 1938 r. z powodu przekazania tych należności przez Izbę Skarbową w następnym miesiącu.—

WYBORY DO SEJMU I SENATU.

Zarządzeniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 września 1938 roku rozwiązano Sejm i Senat Rzeczypospolitej.

Zarządzeniem z tegoż dnia Pan Prezydent Rzeczypospolitej zarządził wybory do Sejmu na dzień 6 listopada 1938 roku, zaś wybory do Senatu — na dzień 13 listopada 1938 roku. Zarządzenia te ukazały się w nr 67 Dziennika Ustaw R. P. pod pozycjami 497 i 498.

Kalendarz wyborczy do Sejmu.

Termin dokonania czynności wyborczej	Czynność wyborcza
do 14 września 1938 r.	Prezydent Rzeczypospolitej powołuje Generalnego Komisarza Wyborczego i jego zastępcę (art. 13 ordynacji wyborczej).
do 23 września	Minister Spraw Wewnętrznych powołuje okręgowych komisarzy wyborczych (art. 22). Generalny Komisarz Wyborczy powołuje przewodniczących okręgowych komisji wyborczych oraz ich zastępców (art. 14 i 18). Wydziały Wojewódzkie (w Warszawie Komisarz Rządu i prezydent miasta) powołują członków okręgowych komisji wyborczych oraz ich zastępców (art. 14 i 18).
do 30 września	Przewodniczący okręgowych komisji wyborczych powołują przewodniczących obwodowych komisji wyborczych oraz ich zastępców (art. 15 i 18).
do 3 października	Władze administracji ogólnej i przełożeni gmin powołują członków obwodowych komisji wyborczych oraz ich zastępców (art. 15 i 18). Ukończenie sporządzania spisów wyborców do Sejmu przez przełożonych gmin (art. 11). Ukończenie wyborów do zgromadzeń okręgowych (art. 35). Zgłaszanie delegatów do zgromadzeń okręgowych przez wyborców (art. 33).

- do 4 października Przełożeni gmin przesyłają spisy wyborców przewodniczącym obwodowych i okręgowych komisji wyborczych (art. 23).
- Przewodniczący organów, dokonywujących wyboru delegatów do zgromadzeń okręgowych, przesyłają odpisy protokółów z wyboru delegatów przewodniczącym okręgowych komisji wyborczych i okręgowym komisarzom wyborczym (art. 37).
- Władze administracji ogólnej ogłaszają o podziale powiatu na obwody głosowania (art. 52).
- Przewodniczący obwodowych komisji wyborczych podają do wiadomości publicznej godziny urzędowania obwodowych komisji wyborczych, tudzież termin i miejsce wyłożenia spisu wyborców i wnoszenia reklamacyj (art. 52).
- 6 października Przewodniczący obwodowych komisji wyborczych wykładają do publicznego przeglądu spisy wyborców do Sejmu (art. 24).
- do 8 października Przewodniczący okręgowych komisji wyborczych unieważniają wybór delegata do zgromadzenia okręgowego, jeżeli wybór ten został dokonany niezgodnie z prawem i zarządzają wybory uzupełniające (art. 38).
- 13 października Ostatni dzień wyłożenia do publicznego przeglądu spisów wyborców (art. 24).
- Zgromadzenia okręgowe zbierają się w celu ustalenia listy kandydatów na posłów (art. 39).
- 18 października Przewodniczący obwodowych komisji wyborczych przesyłają zażalenia i nieuwzględnione sprzeciwy przewodniczącym okręgowych komisji wyborczych (art. 28).
- do 18 października Kandydaci na posłów przesyłają do komisji okręgowej oświadczenie o zgodzie na kandydowanie (art. 49).
- 19 października Okręgowe komisje wyborcze przystępują do zatwierdzania list kandydatów na posłów (art. 50).
- do 22 października Zastępcy kandydatów, wpisani przez okręgową komisję wyborczą na listę kandydatów na posłów, przesyłają do komisji okręgowej oświadczenie o zgodzie na kandydowanie (art. 51).

- do 23 października Przewodniczący okręgowych komisji wyborczych po rozpoznaniu zażaleń i sprzeciwów nakazują obwodowym komisjom wyborczym wciągnięcie lub skreślenie ze spisu osoby, wnoszącej zażalenie lub sprzeciw (art. 29).
- do 25 października Obwodowe komisje wyborcze wprowadzają do spisu wyborców zmiany, nakazane przez przewodniczących okręgowych komisji wyborczych (art. 30).
- do 28 października Przewodniczący okręgowych komisji wyborczych ogłaszają listę kandydatów na posłów ze wskazaniem dnia i godzin głosowania (art. 53).
- 5 listopada Przewodniczący obwodowych komisji wyborczych wykładają do publicznego przeglądu ostatecznie ustalony spis wyborców (art. 30).
- 6 listopada Głosowanie do Sejmu (art. 9 i 54)
- 9 listopada Okręgowe komisje wyborcze przystępują do ustalenia wyniku głosowania w okręgu i przyznania mandatów kandydatom na posłów (art. 71).
- 18 listopada Generalny Komisarz Wyborczy ogłasza w gazecie rządowej wynik wyborów do Sejmu (art. 76).
- do 21 listopada Generalny Komisarz Wyborczy przesyła każdemu wybranemu posłowi list wierzytelny (art. 77).
- do 25 listopada Wnoszenie do Sądu Najwyższego protestów przeciwko wyborom (art. 78).

Kalendarz wyborczy do Senatu.

Termin dokonania
czynności wyborczej

Czynność wyborcza

- do 28 września 1938 r. Generalny Komisarz Wyborczy powołuje przewodniczących wojewódzkich kolegiów wyborczych oraz ich zastępców (art. 6 ordynacji wyborczej).
- do 1 października Przewodniczący okręgowych komisji wyborczych do Sejmu powołują przewodniczących zebrań obwodowych oraz ich zastępców (art. 6).

- do 4 października Władze administracji ogólnej przesyłają spisy wyborców do Senatu przewodniczącym zebrań obwodowych i przewodniczącemu okręgowej komisji wyborczej do Sejmu (art. 11).
- Władze administracji ogólnej ogłaszają o podziale powiatu na obwody wyborcze (art. 13)
- Przewodniczący zebrań obwodowych podają do wiadomości publicznej godziny swego urzędowania, tudzież termin i miejsce wyłożenia spisu wyborców i wnoszenia reklamacyj (art. 13).
- 6 października Przewodniczący zebrań obwodowych wykładają do publicznego przeglądu spisy wyborców do Senatu (art. 12).
- 13 października Ostatni dzień wyłożenia do publicznego przeglądu spisu wyborców (art. 12).
- 18 października Przewodniczący zebrań obwodowych przesyłają zażalenia i nieuwzględnione sprzeciwy przewodniczącym okręgowych komisji wyborczych do Sejmu (art. 12).
- do 21 października Przewodniczący okręgowych komisji wyborczych do Sejmu po rozpoznaniu zażeń i sprzeciwów nakazują przewodniczącym zebrań obwodowych wciągnięcie lub skreślenie ze spisu osoby, wnoszącej zażalenie lub sprzeciw (art. 12).
- do 23 października Przewodniczący zebrań obwodowych wprowadzają do spisu wyborców zmiany, nakazane przez przewodniczących okręgowych komisji wyborczych do Sejmu (art. 12).
- 23 października Zebrania obwodowe wybierają delegata do wojewódzkich kolegiów wyborczych (art. 5 i 14).
- 30 października Zebrania obwodowe wybierają ponownie delegata w przypadku unieważnienia poprzedniego wyboru przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej do Sejmu (art. 22).
- 13 listopada Wojewódzkie kolegia wyborcze powołują senatorów oraz ich zastępców (art. 5, 23 i 31).
- 18 listopada Generalny Komisarz Wyborczy ogłasza w gazecie rządowej wynik wyborów do Senatu (art. 34).

- do 21 listopada Generalny Komisarz Wyborczy przesyła listy wierzytelne senatorom, powołanym w wojewódzkich kolegiach wyborczych (art. 35).
- do 25 listopada Prezydent Rzeczypospolitej powołuje senatorów i przesyła akt powołania Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu (art. 5 i 40).
Wnoszenie do Sądu Najwyższego protestów przeciwko wyborom w wojewódzkich kolegiach wyborczych (art. 36).
- do 28 listopada Generalny Komisarz Wyborczy wydaje listy wierzytelne senatorom, powołanym przez Prezydenta Rzeczypospolitej (art. 40).
Przewodniczący kolegiów przesyłają Sądowi Najwyższemu protesty wraz z aktami zaskarżonych czynności, Biuro zaś Senatu — odpisy protestów (art. 37).

W celu wykonania zadań nałożonych na Gminę Miejską Łódź ustawami z dnia 8 lipca 1935 roku o ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu (Dz. Ust. R. P. nr 47, poz. 319 i 320) został przez Prezydenta Miasta powołany do życia postanowieniem nr 1672/M z dnia 1 października 1938 roku, powziętym w zastępstwie Magistratu, Referat Wyborczy do Sejmu i Senatu. Kierownikiem Referatu został p. Mieczysław Kalinowski, dyrektor Zarządu Miejskiego, zaś zastępcą kierownika — p. Adam Wysocki, naczelnik Wydziału Ewidencji Ludności. Na pomieszczenie Referatu przeznaczono pokoje nr nr 17 i 18 w gmachu Zarządu Miejskiego przy Placu Wolności nr 14.

Zarząd Miejski był obowiązany:

1. sporządzić w 3-ch egzemplarzach spis wyborców do Sejmu i Senatu dla każdego obwodu głosowania,
2. mianować po 2-ch członków i po 2-ch zastępców członków do każdej z obwodowych komisji wyborczych do Sejmu,
3. dostarczyć okręgowym i obwodowym komisjom wyborczym lokale należycie umeblowane i oświetlone wraz z obsługą,
4. zaopatrzyć komisje wyborcze we wszelkie materiały piśmienne oraz w osłony i urny wyborcze.

Dla celów wyborczych do Sejmu teren miasta Łodzi jest podzielony na 3 okręgi. Okręg nr 15 obejmuje: II, III i V komisariaty Policji Państwowej, Okręg nr 16 obejmuje: I, IV, VI, VII, i X komisariaty Policji Państwowej, Okręg nr 17 obejmuje: VIII, IX, XI, XII, XIII i XIV komisariaty Policji Państwowej.

Całe miasto podzielono na 226 obwodów głosowania (w okręgu 15 — 75 obwodów, w okręgu 16 — 76 obwodów i w okręgu 17 — 75 obwodów).

Dla celów wyborczych do Senatu teren miasta Łodzi jest podzielony na 68 obwodów głosowania.

Przewodniczącymi i zastępcami Okręgowych Komisji Wyborczych zostali mianowani:

W Okręgu 15 — przewodniczącym sędzia Żabiński Ludwik, zastępcą przewodniczącego — sędzia Kozłowski Wacław,

w Okręgu 16 — przewodniczącym — sędzia Kubiak Józef, zastępcą przewodniczącego — sędzia Kasiński Zygmunt,

w Okręgu 17 — przewodniczącym — sędzia Salm Witold, zastępcą przewodniczącego — sędzia Zawadzki Władysław.

Komisarzami wyborczymi zostali mianowani:

w Okręgu 15 — Obuchowicz Antoni,

w Okręgu 16 — Wojtecki Adam i

w Okręgu 17 — Hertel Eugeniusz.

W czasie od dnia 14 września do dnia 15 października 1938 roku Referat Wyborczy —

1. sporządził w 3-ch egzemplarzach spis wyborców do Sejmu dla każdego z 226 obwodów głosowania.

W Okręgu 15 ilość wyborców wyniosła 117.420 osób, w Okręgu 16 — 127.767, w Okręgu 17 — 127.441, ogółem więc Łódź liczy 372,628 wyborców do Sejmu.

2. W porozumieniu z Łódzkim Starostwem Grodzkim przeprowadził rejestrację wyborców do Senatu oraz współpracował w sporządzeniu w 3-ch egzemplarzach spisu wyborców do Senatu dla każdego z 68 obwodów głosowania. Ilość wyborców do Senatu wyniosła 6,766 osób (z tytułu zasługi — 2,178 osób, z tytułu wykształcenia — 4.108 osób i z tytułu zaufania — 482 osoby).

3. Mianował po 2-ch członków i 2-ch zastępców członków do każdej z 226 obwodowych komisji wyborczych do Sejmu.

4. Wyzначył lokale na pomieszczenie obwodowych komisji wyborczych do Sejmu i na zebrania obwodowe do Senatu.

5. Wywiesił w każdej nieruchomości łódzkiej kartkę ze wskazaniem siedziby obwodowej komisji wyborczej do Sejmu.

Budżet Referatu Wyborczego do Sejmu i Senatu ustalono na zł 45.000.—. Jest to wydatek nadzwyczajny Zarządu Miejskiego, nie był on bowiem przewidziany w budżecie Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1938/39. Na wydatki personalne przewidziano zł 36.000.—, zaś na wydatki rzeczowe zł 9.000.—.

Personel kierujący i nadzorczy rekrutował się z pracowników Zarządu Miejskiego i Starostwa Grodzkiego Łódzkiego, zaś personel wykonawczy i pomocniczy spośród bezrobotnych pracowników umysłowych, skierowanych do Zarządu Miejskiego przez Wojewódzkie Biuro Pośrednictwa Pracy.

WYBORY DO RADY MIEJSKIEJ.

W dniu 30 września 1938 roku Zarząd Miejski w Łodzi otrzymał pismo Wojewody Łódzkiego nr SA. I. 14c/3/38 treści następującej:

„Na podstawie art. 8 ustawy z dnia 16 sierpnia 1938 roku o wyborze radnych miejskich (Dz. Ust. R. P. nr 63, poz. 480) zarządzam wybory radnych miejskich w mieście Łodzi.

Dniem zarządzenia wyborów jest dzień 1 października 1938 roku, a dniem głosowania dzień 18 grudnia 1938 roku.

W załączeniu przesyłam kalendarz wyborczy“.

Kalendarz wyborczy przy wyborze radnych miejskich w Łodzi.

Czynności wyborcze	Daty
Zarządzenie wyborów (art. 8)	1. X. 1938 r.
1. Powołanie komisji wyborczych (art. 10 ust. (4))	— nie później niż 17. X. 38 r.
2. Ogłoszenie głównej kom. wyborczej o czynnościach wyb. (art. 18)	— najpóźniej 21. X. 1938 r.
3. Doręczenie spisów przewodniczącym okr. kom. wyb. przez przełożonego gminy (art. 17)	— nie później niż 26. X. 1938 r.
4. Wyłożenie spisów (art. 19)	— od 28. X. do 1. XI. 38 r. włą. (5 dni)
5. Składanie reklamacyj (art. 19 ust. (2))	— jak wyżej
6. Zgłaszanie kandydatów i list kandydatów (art. 24)	— do 2. XI. 1938 r. włącznie
7. Załatwianie reklamacyj (art. 23 ust. (1))	— do 10. XI. 1938 r. włącznie
8. Badanie zgłoszeń art. 28 i list kandydatów oraz wzywianie pełnomocników do usuwania braków i wad (art. 29 ust. (2))	— do 11. XI. 1938 r. włącznie
9. Ponowne wyłożenie ostatecznie ustalonych spisów wyb. (art. 29 ust. (3))	— 12. XI.—13. XI. 1938 r. włącznie (2 dni)
10. Usuwanie braków i wad w zgłoszeniach i listach kandydatów (art. 29 ust. (3))	— do 14. XI. 1938 r. włącznie
11. Ogłoszenie kandydatów i list kandydatów (art. 30 ust. (1))	— nie później niż 11. XII. 38 r.
12. Głosowanie (art. 30 ust. (2))	— 18. XII. 1938 r.

Jednocześnie Wojewoda Łódzki pismem nr SA. I. 14c/3/38 z dnia 30 września 1938 roku ustalił podział miasta na 13 okręgów wyborczych i 226 obwodów głosowania. Łódź wybiera 84 radnych.

Okręg I — Stare Miasto — składa się z 27 obwodów głosowania i wybiera 8 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Śródmiejska, Cegielniana, Kilińskiego, Franciszkańska, Brzezińska, Młynarska, Zawiszy, Bałucki-Rynek, Zgierska, Lotnicza, Limanowskiego, Masarska, Wesoła, Stodolniana, Zachodnia.

Okręg II — Śródmieście — składa się z 29 obwodów głosowania i wybiera 8 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: kpt. Żwirki, Piotrkowska, Główna, Sienkiewicza, Nawrot, Kilińskiego, Cegielniana, Śródmiejska, Zachodnia, 11-go Listopada, kpt. Pogonowskiego, 6-go Sierpnia, Żeromskiego, Zamenhoffa, Wólczańska.

Okręg III — Bałuty — Radogoszcz — składa się z 20 obwodów głosowania i wybiera 8 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Rynek Bałucki, Zawiszy, Młynarska, Pasterska, Franciszkańska, Dworska, Marysińska, Admiralska, Łagiewnicka, gen. Sowińskiego, Zgierska, św. Teresy, granice miasta, Pojezińska, Projektowana, Adwokacka, Zgierska.

Okręg IV — Bałuty-Wschód — składa się z 20 obwodów głosowania i wybiera 8 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Pomorska, granice miasta, Brzezińska, granice miasta, Admiralska, Marysińska, Dworska, Franciszkańska, Pasterska, Młynarska, Brzezińska, Franciszkańska.

Okręg V — Wschód — składa się z 22 obwodów głosowania i wybiera 8 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Pomorska, Niciarniana, tor kolejowy, Zagajnikowa, Rokicińska, Głęboka, Fabryczna, Przędzalniana, Rokicińska, Główna, Sienkiewicza, Nawrot, Kilińskiego.

Okręg VI — Widzew — składa się z 6 obwodów głosowania i wybiera 3 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: tor kolejowy, Niciarniana, Pomorska, granice miasta, Graniczna, Milionowa, Konstytucyjna, Fabryczna, Głęboka, Rokicińska i Zagajnikowa.

Okręg VII — Bałuty-Zachód — składa się z 22 obwodów głosowania i wybiera 8 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Stodolniana, Wesoła, Marsarska, Limanowskiego, Lotnicza, Zgierska, Adwokacka, Projektowana, Pojezierska, granice miasta, tor kolejowy, Drewnowska.

Okręg VIII — Polesie Konstantynowskie — Karolew — składa się z 6 obwodów głosowania i wybiera 3 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Towarowa, Srebrzyńska, Sobieskiego, Drewnowska, tor kolejowy, rzeka Bałutka, Biegunowa, Krańcowa, 11-go Listopada, granice miasta i tor kolejowy.

Okręg IX — Zachód — składa się z 20 obwodów głosowania i wybiera 8 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Parkowa, Radwańska, Wólczańska, Zamenhoffa, Żeromskiego, 6-go Sierpnia, kpt. Pogonowskiego, 11-go Listopada, Zachodnia, Stodolniana, Drewnowska, Sobieskiego, Srebrzyńska, Towarowa.

Okręg X — Rokicie — składa się z 16 obwodów głosowania i wybiera 6 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Piotrkowska, Napiórkowskiego, Suwalska, Wodna, Zarzewska, Łomżyńska, Dąbrowska, Rzgowska, Miła, Doroty, Pabianicka, granice miasta, rzeka Jasień, granice miasta, tor kolejowy, Towarowa, Parkowa, Radwańska, Wólczańska, kpt. Żwirki.

Okręg XI — Księży-Młyn — składa się z 15 obwodów głosowania i wybiera 6 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Główna, Rokicińska, Przędzalniana, Fabryczna, Konstytucyjna, Milionowa, granice miasta, Napiórkowskiego, Piotrkowska.

Okręg XII — Zarzew-Dąbrowa — składa się z 11 obwodów głosowania i wybiera 5 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Napiórkowskiego, granice miasta, tor kolejowy, Rzgowska, Kapliczna, Projektowana, Słowackiego, Łukasińskiego, Rzgowska, Dąbrowska, Łomżyńska, Nowo-Zarzewska, Suwalska.

Okręg XIII — Chojny składa się z 12 obwodów głosowania i wybiera 5 radnych.

Granicami tego Okręgu są następujące ulice: Pabianicka, Doroty, Miła, Rzgowska, Łukasińskiego, Słowackiego, Projektowana, Kapliczna, Rzgowska, granice miasta.

Celem wykonania zadań, nałożonych na Gminę Miejską Łódź ustawą z dnia 16 sierpnia 1938 roku o wyborze radnych miejskich (Dz. Ust. R. P. nr 63, poz. 480) został przez Prezydenta Miasta postanowieniem nr 1672/M z dnia 1 października 1938 roku, powziętym w zastępstwie Magistratu, powołany do życia Referat Wyborczy do Rady Miejskiej. Kierownikiem Referatu został p. Mieczysław Kalinowski, dyrektor Zarządu Miejskiego, zaś zastępcą kierownika p. Włodzimierz Graliński, wicedyrektor Zarządu Miejskiego.

Na pomieszczenie Referatu przeznaczono pokoje nr nr 17 i 18 w gmachu Zarządu Miejskiego przy Placu Wolności nr 14.

Budżet Referatu Wyborczego do Rady Miejskiej w Łodzi został ustalony na zł 80.000.—. Suma ta figuruje w budżecie Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1938/39). Na wydatki personalne przeznaczono zł 63,000.—, na wydatki rzeczowe — zł 17,000.—.

KRONIKA.

I. OGÓLNA.

15-LECIE L. O. P. P.

W dniu 25 września rb. na terenie całej Polski rozpoczęły się uroczystości tygodnia L.O.P.P., urządzone w związku z piętnastą rocznicą tej jednej z najpożyteczniejszych instytucyj wyższej użyteczności publicznej.

W Łodzi uroczystości te miały przebieg szczególnie imponujący.

Rozpoczęły się one nabożeństwem okolicznościowym o godzinie 9-ej w Katedrze św. Stanisława Kostki, w czasie którego odbyło się jednocześnie poświęcenie sztandaru. Rodzicami chrzestnymi byli pp.: dyr. Wredowa i płk. dypl. M. Bolesławicz.

Po nabożeństwie, przed Katedrą prezes zarządu obwodowego p. dyr. Wrede wygłosił przemówienie podkreślając charakter uroczystości, wielkie cele i zasługi L.O.P.P. i znaczenie symbolu sztandaru, następnie odbyło się wbijanie gwoździ, a później przekazanie sztandaru oddziałom organizacji.

Skolei nastąpiło złożenie wieńca na płycie Nieznanego Żołnierza, a potem udekorowanie zasłużonych działaczy L.O.P.P.

Po dokonaniu dekoracji odznaczeniami uformowano pochód złożony ze służb O.P.L. modelarzy, Kół L.O.P.P., młodzieży szkolnej, harcerstwa i innych zaprzyjaźnionych organizacyj a zamknięty przez pięknie udekorowane pojazdy mechaniczne, rowery i samochody, który przeciągnął ul. Piotrkowską do Pl. Wolności, gdzie się odbyła defilada. Defiladę przyjął w zastępstwie p. Wojewody Łódzkiego — naczelnik dr St. Wrona w otoczeniu p. płk. dypl. M. Bolesławicza i p. Prezydenta Miasta M. Godlewskiego.

Następnie odbyły się przewidziane programem imprezy.

Pierwszą był konkurs dekoracji pojazdów mechanicznych i rowerów, który się odbył na Placu Wolności.

W godzinach popołudniowych odbyły się zawody marszowe drużyn w maskach przeciwigazowych.

W ciągu całego dnia na ulicach miasta prowadzona była kwesta na rzecz L.O.P.P.

Uruchomienie nowego gabinetu roentgenowskiego w szpitalu św. Józefa.

W dniu 27 września rb. odbyła się w szpitalu miejskim św. Józefa przy ulicy Drewnowskiej uroczystość otwarcia nowego gabinetu roentgenowskiego.

W uroczystości tej wzięli udział przedstawiciele Zarządu Miejskiego z p. wiceprezydentem Antonim Pączkiem na czele, reprezentanci świata lekarskiego, a między innymi pp. dr Mogilnicki, dr Tomaszewski, dr B. Misjon, dr St. Stańczak, naczelnik Wydziału Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego p. St. Kempner, dr Tochterman i dyrektorzy szpitali miejskich. Uroczystość zainauguował krótkim przemówieniem okolicznościowym ks. prałat D. Kaczyński, podkreślając, że tego rodzaju gabinet roentgenowski, jaki otrzymał szpital miejski św. Józefa, jest pierwszym w Łodzi. Aparatu roentgenowskiego tego typu i tych rozmiarów Łódź dotychczas nie posiadała. Jest to zatem niezmiernie poważny nabytek w dziedzinie lecznictwa miejskiego. Ks. prałat D. Kaczyński życzył szpitalowi, by aparat roentgenowski stał się pożytecznym dla cierpiących i pomocy potrzebujących chorych.

Przed przecięciem wstęgi u wejścia do nowego gabinetu roentgenowskiego przemawiał do zebranych lekarzy, zaproszonych gości oraz przedstawicieli prasy p. wiceprezydent A. Pączek.

„Szpitalnictwo łódzkie — mówił p. wiceprezydent Pączek — posiada jeszcze duże braki. Zarząd Miejski w Łodzi wnika w potrzeby szpitalnictwa miejskiego. Najlepszym dowodem troski władz miasta jest nowy gabinet roentgenowski w szpitalu św. Józefa.

Miasto nie rozporządza takimi funduszami, które pozwoliły by usunąć braki w szpitalnictwie miejskim w sposób radykalny, lecz Zarząd Miejski stara się w miarę dysponowanych środków, stopniowo czynić zadość potrzebom i potrzeby te zaspakajać. Nowozainstalowany aparat znakomicie winien ułatwić pracę lekarzom. Przecinając wstęgę, p. wiceprezydent A. Pączek życzył szpitalowi św. Józefa, by praca jego wydała pożądane rezultaty.

W odpowiedzi dr Rosiewicz, dyrektor szpitala św. Józefa, pokrótce scharakteryzował pracę szpitala przed zdobyciem nowego aparatu roentgenowskiego. Była to praca szczególnie trudna, ponieważ stary aparat roentgenowski okazał się niezdolny do potrzeb.

Zawdzięczając Zarządowi Miejskiemu, szpital zdobył tak bardzo potrzebny aparat. Dr Rosiewicz złożył serdeczne podziękowanie p. wiceprezydentowi A. Pączkowi za troskliwą opiekę, za zrozumienie potrzeb szpitalnictwa, oraz członkom komisji technicznej.

P. wiceprezydent A. Pączek, dziękując księdzu prałatowi Kaczyńskiemu za dokonanie poświęcenia nowego gabinetu roentgenowskiego, zaprosił obecnych do wnętrza gabinetu, w którym szczegółowych i fachowych wyjaśnień udzielał dr mjr. Helwig.

Nowy gabinet czyni imponujące wrażenie. Składa się z jednego pokoju większego, w którym zainstalowany został składany aparat Roentgena ze stołem rozdzielczym elektrycznym oraz przyborami uzupełniającymi i specjalną komorą wysokiego napięcia.

Poświęcenie nowego gmachu szkoły powszechnej w Łodzi.

Podniosła uroczystość w szkole im. dr St. Kopcińskiego.

W dniu 30 września rb. odbyła się podniosła uroczystość poświęcenia i oddania do użytku nowego gmachu szkolnego przy ul. Franciszkańskiej nr 76. W gmachu tym mieści się szkoła powszechna im. dr St. Kopcińskiego.

Na uroczystość tę przybyli: J. E. ks. biskup dr K. Tomczak w towarzystwie ks. ks. prałatów Jelińskiego i Pyszyńskiego, kurator Okręgu Szkolnego Warszawskiego p. W. Ambroziewicz, wizytator szkolny p. Drzewiecki, wiceprezydent m. Łodzi, p. A. Pączek, inspektor szkolny p. A. Komander, naczelnik dr B. Wilkoszewski, zastępca inspektora p. S. Szletyński, zastępca inspektora p. Mirkowicz, redaktor J. Stypułkowski, inspektor powiatu łódzkiego p. H. Ochędalski, naczelnik Krzywobłocki, przedstawiciele Wydziału Oświaty i Kultury Zarządu Miejskiego w Łodzi oraz reprezentanci społeczeństwa.

Uroczystość rozpoczęła się powitaniem J. E. ks. biskupa dr K. Tomczaka i p. kuratora W. Ambroziewicza u wejścia do gmachu przez kierownika szkoły p. Mądalskiego oraz przez uczennice szkoły.

Po odmówieniu modlitwy w kaplicy szkolnej J. E. ks. biskup Tomczak w asyście ks. ks. prałatów Jelińskiego i Pyszyńskiego oraz w obecności przedstawicieli władz i zaproszonych osób dokonał poświęcenia gmachu, złożonego z 20 izb lekcyjnych i należycie wyposażonego oraz z sali rekreacyjnej, po czym wszyscy uczestnicy zajęli miejsca w wielkiej i jasnej sali szkolnej, w której wygłosili przemówienia okolicznościowe J. E. ks. biskup dr K. Tomczak, p. wiceprezydent A. Pączek, p. kurator W. Ambroziewicz, opiekun szkoły p. Borezyk, kierownik szkoły p. Mądalski.

Sympatycznym momentem było przemówienie jednej z uczennic, wyrażającej podziękowanie władzom za tak piękny dar, jak poświęcony nowy gmach szkoły im. dr St. Kopcińskiego.

Wzruszającym zaś aktem było składanie przyrzeczenia przez młodzież i dzieci tej szkoły. Rotę przyrzeczenia, odczytywaną przez uczennicę, pia-

stującą godność prezesa samorządu szkolnego, powtarzały chóralnie dzieci, zgromadzone w sali.

Oto treść przyrzeczenia: „My, dzieci szkoły im. dr St. Kopcińskiego, w dniu tak dla nas uroczystym, w obecności wysokich dostojników kościelnych, państwowych i samorządowych oraz w obecności Rady Pedagogicznej i rodziców, przyrzekamy pracować chętnie i sumiennie w szkole i w domu wypełniać dokładnie wszystkie swoje obowiązki, kochać rodziców i nauczycieli, pomagać w pracy słabszym, pracować dla dobra klasy i organizacji, szanować gmach szkolny i wszystko, co się w nim znajduje. Wszyscy pragniemy dążyć do tego, by o szkole naszej mówiono zawsze i wszędzie najlepiej, pragniemy pracować na chwałę Najjaśniejszej Rzeczypospolitej“.

Przyrzeczenie to wywarło na obecnych silne wrażenie.

Uroczystość zakończono wpisywaniem się obecnych do pamiątkowej księgi szkolnej.

Pożegnanie dr Jana Zacherta, który odszedł w stan spoczynku.

W dniu 1 października rb w Oddziale Weterynarii Wydziału Zdrowia Publicznego odbyła się uroczystość pożegnania odchodzącego w stan spoczynku dr Jana Zacherta, starszego okręgowego lekarza weterynarii m. Łodzi.

Dr J. Zachert wstąpił na służbę miejską w roku 1922, a więc w okresie, kiedy państwowa służba weterynarii przekazana została samorządowi miejskiemu. W czasie tym dr J. Zachert zajął się organizacją tej służby i na stanowisku kierowniczym pozostawał do roku 1928. Na skutek niedomagań pod względem zdrowia stanowisko to opuścił i pozostał w charakterze starszego lekarza okręgowego.

Dr J. Zachert położył duże zasługi na polu miejskiej służby weterynaryjnej, bądź to jako organizator, bądź jako zasobny w wiedzę nauczyciel młodego pokolenia lekarzy weterynarii.

W uroczystości pożegnania brali udział przedstawiciele Zarządu Miejskiego oraz inspektor wojewódzki dr Bobiński i radca weterynarii wojewódzkiej dr Okwieciński oraz pracownicy Oddziału Weterynarii.

W imieniu Wydziału Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego żegnał odchodzącego w stan spoczynku dr J. Zacherta p. naczelnik St. Kempner oraz dr Wróblewski, zastępca inspektora weterynarii miejskiej.

Dr J. Zachertowi wręczono ozdobny adres, podpisany przez pp. Prezydenta miasta, wiceprezydentów, dyrektorów Zarządu Miejskiego oraz wiązaną kę kwiatów.

Uroczystość zakończono wykonaniem wspólnej fotografii.

Radosna manifestacja Łodzi z powodu przyłączenia Śląska Cieszyńskiego do Macierzy.

W dniu 1 października rb. w godzinach przedwieczornych zwołana została przez Federację Polskich Związków Obrońców Ojczyzny radosna manifestacja z powodu wkroczenia wojsk polskich na Śląsk Zaolzański.

Jak żywo ludność Łodzi zareagowała na ten radosny fakt, świadczyły wielotysięczne tłumy, które o godz. 19 wypełniły po brzegi Plac Wolności.

Zgromadzenie zagał prezes Grodzki Federacji p. T. Fornalski, który w krótkich słowach scharakteryzował radosną chwilę.

Następnie zabrał głos Prezydent Miasta p. Mikołaj Godlewski:

„Obywatele — mówił Prezydent — zebraliśmy się aby spontanicznie dać wyraz naszej radości i dumy, która wypełnia serca nasze. Runęły słupy graniczne, dzielące nas od Śląska Zaalzańskiego, starej ziemi piastowej. Rodacy, którzy wyciągali do nas ręce, gnębieni przez zaborcę, doczekali się chwili, w której zostali oswobodzeni. Chwili historycznej nie zmarnowaliśmy. Osiem dni temu na wielkim zgromadzeniu publicznym wołaliśmy: Chcemy Śląska Zaalzańskiego! Dziś możemy z dumą patrzeć na siebie. Stanęliśmy przy armii i wodzu. Wspólny wysiłek i wspólna wola odniosły zwycięstwo.

Z wielkiej historycznej chwili musimy — dla siebie wyciągnąć naukę — oto możemy liczyć tylko na siebie. Przyjaciele zawodzą, zjednoczony naród nie zawiedzie nigdy. Ślubujemy zjednoczenie dokonane dziś utrzymać. Stać przy armii i Wodzu Naczelnym, wraz z nim wspólnie dążąc do pięknej przyszłości Ojczyzny! Armia nasza i Wódz Naczelnym niech żyją!”

Wielotysięczne tłumy odśpiewały „Rotę“.

Na mównicę wszedł prezes wojewódzki FPZOO mec. Fichna:

„Odśpiewaliśmy pieśń tak zrośniętą z nami, jak my z ziemią Polską. W historycznym dniu 21 września, w tym samym miejscu wołaliśmy — Marsz na Olzę! — dziś nasze wojska przekroczyły Olzę, niosąc wolność naszym rodakom. Tak, my obchodzimy dzień 11-go listopada, tak Polacy zaolzańscy będą święcili na zawsze dzień dzisiejszy. Król Bolesław Chrobry bił słupy graniczne. Dziś gdy stajemy na Ostrawicy, zbliżamy się do granic, które wytyczyli nasi wielcy przodkowie.

Musimy liczyć na siebie. I dlatego wołamy dziś w stronę Francji — Francjo! Jesteś wielka i masz wielką kulturę, musisz jednak iść z nami razem i nie wysyłać Frossardów, którzy depczą twą kulturę.

Gdy na ziemię zaolzańską wkraczają polscy żołnierze, serca nasze biegają do śląskich górników, hutników i włościan, którzy wyciągali z tęsknoty ręce w stronę Macierzy, a dziś widzą mundur polskiego żołnierza.

W Polsce panuje radość. Widzi się nawet łzy radości. Jest to wielki moment zjednoczenia narodu.

W takim dniu podejmujemy następującą rezolucję:

„Obywatele miasta Łodzi zebrani na spontanicznej manifestacji na Placu Wolności wyrażają swą radość i dumę, iż Śląsk Zaolzański wraca do Macierzy. Zjednoczony przy Głowie Państwa i Naczelnym Wodzu cały naród wykazał w ciągu ostatnich dni niezłomną wolę przeprowadzenia celów, które historia mu wskazała. Stajemy twardo na zachodzie na Ostrawicy. Żądamy wspólnej granicy z Węgrami. Jedność i zjednoczenie to nasze hasło!“

Powyższa rezolucja przyjęta została przez zgromadzonych entuzjastycznymi okrzykami. Orkiestry odegrały Hymn Narodowy, który również odśpiewały tłumy.

Organizatorowie manifestacji wybrali następnie delegację w osobach pp.: Prezydenta Mikołaja Godlewskiego, mec. B. Fichny, prez. T. Fornalskiego, por. Folta i Adamczewskiego, która udała się niezwłocznie do p. Wojewody Łódzkiego i na jego ręce, jako reprezentanta władz państwowych, złożyła rezolucję.

Następnie wysłano depeze hołdownicze do Prezydenta Rzplitej, Marszałka Śmigłego-Rydza i Ministra Spraw Wojskowych gen. Kasprzyckiego.

* * *

Pracownicy miejscy wydziałów administracyjnych i przedsiębiorstw miejskich podjęli samorzutnie akcję zbiórki na rzecz przyjscia z pomocą bohaterskim braciom zaolzańskim. W wyniku zainicjowanej zbiórki wpłynęła suma zł. 4.709.—, którą wpłacono niezwłocznie na konto w P. K. O.

Niezależnie od powyższej kwoty Dyrekcja Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi wpłaciła na powyższy cel sumę zł 1.000.—

II. Z ŻYCIA SAMORZĄDU MIEJSKIEGO.

Postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta. We wrześniu 1938 roku Tymczasowy Prezydent Miasta powziął ogółem 59 postanowień, przyczym w zastępstwie Rady Miejskiej 17, a w zastępstwie Magistratu 42 postanowienia.

Dla powzięcia postanowień zgłosił Wydział Prezydialny 11, Wydział Finansowy 4, Wydział Podatkowy 1, Wydział Oświaty i Kultury 4, Wydział Opieki Społecznej 3, Wydział Zdrowia Publicznego 4, Wydział Techniczny 22, Wydział Plantacyj 1, Wydział Gospodarczy 3, Wydział Przedsiębiorstw Miejskich 2, Kanalizacja i Wodociągi 4 wnioski.

11 postanowień dotyczy spraw finansowych, 5 — spraw gruntowych, 3 — spraw budowlanych, 2 — spraw inwestycyjnych, 9 — spraw organizacyjnych, 2 — przepisów i statutów, 6 — spraw gospodarczych, 6 — dostaw wszelkiego rodzaju, 6 — subwencji i zapomóg, 1 — opłat wszelkiego rodzaju i 8 — spraw różnych.

Z ważniejszych postanowień. powziętych przez Tymczasowego Prezydenta Miasta należy wymienić:

1. Ustalenie opłat targowiskowych za zajęte miejsca pod budki na placach targowych przy ul. Zgierskiej nr 6 i Żydowskiej nr 7.
2. Upoważnienie Wydziału Zdrowia Publicznego do przewożenia na koszt Wydziału Powiatowego Łódzkiego ubogich chorych z gmin sąsiadujących z Łodzią do szpitali miejscowych.
3. Przyznanie Społecznemu Komitetowi Radiofonizacji Kraju—Oddział w Łodzi jednorazowej subwencji z funduszków miejskich w kwocie zł 695.
4. Przyznanie Wojewódzkiemu Komitetowi Kongresu Dziecka jednorazowej subwencji z funduszków miejskich w kwocie zł 100.
5. Przyznanie Wydawnictwu miesięcznika literacko-społecznego „Wymiary” w Łodzi jednorazowej subwencji z funduszków miejskich w kwocie zł 1000.
6. Wykonanie dla odwodnienia ulic Tużyńskiej i Lokatorskiej oraz przyległych działek krytego kanału z rur

betonowych.

7. Zaciągnięcie na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Banku Gospodarstwa Krajowego pożyczki w kwocie zł 4.000.000.— na roboty inwestycyjne.
8. Uchwalenie szczegółowego planu zabudowania terenu, obejmującego Plac im. Gen. H. Dąbrowskiego.
9. Zaciągnięcie na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy pożyczki w sumie zł 100.000.— na urządzenie na terenie Rzeźni Miejskiej nr 1 targowiska zwierzęcego,
10. Wzięcie udziału w budowie projektowanego Domu Matki i Dziecka w Łodzi przez przekazanie Komitetowi Pomocy Dzieciom i Młodzieży w Łodzi sumy około zł 540.000 —, należnej Gminie Miejskiej Łódź z funduszu repartycyjnego z tytułu kosztów opieki nad osobami o nieustalonej przynależności gminnej.
11. Przystąpienie do budowy kosztem około zł 700.000.— 4-kondygnacyjnego gmachu na pomieszczenie biur Zarządu Miejskiego.
12. Nabycie na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Helmuta i Arnolda Schwartzów gruntów pod poszerzenie ul. Wysokiej i częściowo Przejazd.
13. Nabycie na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od succ. Wincentego Bocheńskiego działki gruntu pod przedłużenie ul. Żeromskiego.
14. Przyjęcie na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Williama Grossmana darowizny terenów ulicznych, położonych przy ul. Brzezińskiej i Spornej.
15. Nabycie na rzecz Gminy Miejskiej Łódź gruntów pod budowę stacji pomp na Dąbrowie pod Łodzią.
16. Zatwierdzenie Przepisów o przydzielaniu mieszkań służbowych pracownikom Przedsiębiorstwa Miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi”.
17. Powołanie na zasadzie ordynacji wyborczej do Sejmu delegatów Rady Miejskiej w Łodzi do zgromadzeń okręgowych w 15, 16 i 17 okręgu wyborczym do Sejmu.

NEKROLOGI

W dniu 19 września 1938 roku, zmarł przeżywszy 57 lat

ALEKSANDER
WOLSKI

Członek Rady Przybocznej
Przy Tymczasowym Prezydencie Miasta Łodzi.

Cześć Jego pamięci!
ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

W dniu 26 września 1938 roku, zmarł przeżywszy lat 71

MATEUSZ FRANKOWSKI

emeryt miejski

Zmarły pracował w służbie miejskiej w czasie od dnia 8.II.
1916 r. do dnia 25.IX. 1933 r., w charakterze ogrodnika.

Cześć Jego pamięci!
ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

W dniu 6 października 1938 roku, zmarł przeżywszy lat 74.

Ś. † P.

STANISŁAW BOCHEŃSKI

emeryt miejski

Zmarły przepracował w służbie miejskiej 6 lat.

Cześć Jego pamięci!

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

RUCH SŁUŻBOWY PRACOWNIKÓW ETATOWYCH ZARZĄDU MIEJSKIEGO w ŁODZI

ZA MIESIĄC WRZESIEŃ 1938 ROKU.

A. ZWOLNIENIA

a) urzędnicy:

1. **Kominiak Stanisław**, administrator Osiedla im. Montwiłła Mireckiego z dniem 30.IX. 1938 r.

B. MIANOWANIA.

a) urzędnicy:

1. **Ancyporowicz Aleksander**, naczelny radca prawny Oddziału Prawnego mianowany z dniem 1.IX. 1938 r. naczelnikiem Wydziału Prawnego z dotychczasowym uposażeniem.

C. PRZENIESIENIA.

a) urzędnicy:

1. **Klimek Hipolit**, sekretarz Wydziału Ewidencji Ludności przeniesiony z dniem 22.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Karno-Administracyjnego z dotychczasowym uposażeniem.

2. **Hanke Zygmunt**, referent Wydziału Przemysłowego przeniesiony z dniem 12.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Wydziału Opieki Społecznej z dotychczasowym uposażeniem.

3. **Zazdrośniński Jan**, referent Wydziału Zdrowia Publicznego przeniesiony z dniem 12.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Wydziału Przemysłowego z dotychczasowym uposażeniem.

4. **Rosner Tadeusz**, kierownik Oddziału Wydziału Podatkowego przeniesiony z dniem 1.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Egzekucyjnego w Wydziale Prawnym z dotychczasowym uposażeniem.

5. **Arndt Juliusz**, referent Wydziału Podatkowego przeniesiony z dniem 1.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Egzekucyjnego w Wydziale Prawnym z dotychczasowym uposażeniem.

6. **Arnold Józef**, d-tto

7. **Chudzik Bolesław**, — sekretarz „

8. **Chaszczyński Władysław**, „ „

9. **Głowański Wacław**, „ „

10. **Grabowski Roman**, „ „

11. **Jaśniewicz Wiktor**, sekretarz Wydziału Podatkowego przeniesiony z dniem 1.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Egzekucyjnego w Wydziale Prawnym z dotychczasowym uposażeniem.

12. **Korpalska Maria**, d-tto

13. **Kozłowski Jan**, „

14. **Machuderski Władysław**, „

15. **Nowakowski Kazimierz**, „

16. **Sikorski Stanisław**, „

17. **Tomicki Stanisław**, „

18. **Wajnert Jan**, „

19. **Gorzkiwicz Kazimierz**, sekwestратор Wydziału Podatkowego przeniesiony z dn. 1.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Egzekucyjnego w Wydziale Prawnym z dotychczasowym uposażeniem.

20. **Kranas Stefan**, kancelista Wydziału Podatkowego przeniesiony z dniem 1.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Egzekucyjnego w Wydziale Prawnym z dotychczasowym uposażeniem.

21. **Mowszowicz Lajb**, rachmistrz Wydziału Podatkowego przeniesiony z dniem 1.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Egzekucyjnego w Wydziale Prawnym z dotychczasowym uposażeniem.

22. **Pięstrzyński Wincenty**, d-tto

23. **Szpikowski Leon**, „

b) niżsi funkcjonariusze :

24. **Jakubiak Jan**, dozorca Wydziału Gospodarczego przeniesiony z dniem 1.IX. 1938 r. na stanowisko dozorca parkowego do Wydziału Plantacyj z dotychczasowym uposażeniem.

25. **Chrzan Wacław**, dozorca parkowy Wydziału Plantacyj przeniesiony z dniem 1.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Wydziału Gospodarczego z dotychczasowym uposażeniem.

26. **Kunowski Robert**, szofer Wydziału Gospodarczego przeniesiony z dniem 10.IX. 1938 r. na stanowisko konwojenta do Oddziału Egzekucyjnego w Wydziale Prawnym z dotychczasowym uposażeniem.

27. **Kostrzewa Stanisław**, konwojent Wydziału Podatkowego przeniesiony z dniem 1.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Egzekucyjnego w Wydziale Prawnym z dotychczasowym uposażeniem.

28. **Lambrecht Wacław**, d-tto

29. **Zejden Jan**, „

30. **Kwiatosiński Józef**, woźny Wydziału Podatkowego przeniesiony z dniem 1.IX. 1938 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Egzekucyjnego w Wydziale Prawnym z dotychczasowym uposażeniem.

D. PRZENIESIENIA W STAN SPOCZYNKU.**a) urzędnicy :**

1. **Raabe Maria**, przełożona szpitala św. Józefa z dniem 1.IX. 1938 r.
2. **Kalenbet Jan**, felczer szpitala w Radogoszczu z dniem 1.IX. 1938 r.

b) niżsi funkcjonariusze :

3. **Klimczewski Józef**, ogrodnik II Okręgu Plantacyjnego z dniem 1.IX. 1938 r
-

Okólniki

OKÓLNIK Nr 29.

Do

Wszystkich Wydziałów, Urzędów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w miejscu

Przedmiot:
Utworzenie funduszu amortyzacyjnego.

Podaję do wiadomości, że postanowieniem nr 656/R z dnia 31 sierpnia 1938 roku, powziętym w zastępstwie Rady Miejskiej, zatwierdziłem Statut Funduszu Amortyzacyjnego przedsiębiorstw Gminy Miejskiej Łódź.

Postanowienia podanego Statutu rozciągają się na Wydział Finansowy (w części, dotyczącej rozrachunków z przedsiębiorstwami i budżetowania wydatków i wpływów z tego tytułu) oraz na następujące przedsiębiorstwa, urzędnienia i zakłady miejskie:

1. Kanalizację i Wodociągi.
2. Gazownię Miejską.
3. Aptekę Miejską.
4. Warsztaty Mechaniczne.
5. Betoniarnię.
6. Zakład Hodowli Roślin.
7. Majątek miejski w Rszewie.
8. Osiedle im. Montwilla-Mireckiego.
9. Tabor Miejski.
10. Rzeźnię Miejską nr 2.

Przepisy Statutu Funduszu Amortyzacyjnego wchodzi w życie niezwłocznie. W związku z tym zainteresowane wydziały i przedsiębiorstwa miejskie skuteczną zamknięcie bilansowe i amortyzację majątku nieruchomości i ruchomego już za okres 1938/39 roku zgodnie z wymogami wspomnianego Statutu.

Łódź, dnia 12 września 1938 roku

Tymczasowy Prezydent Miasta

(—) *Mikołaj Godlewski*

(MIKOŁAJ GODLEWSKI)

OKÓLNIK Nr 30.

Do
Wszystkich Wydziałów, Urzędów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi.

Odpisy przesłać Związkowi Zawodowym
Pracowników Miejskich w Łodzi.

Przedmiot:
Zaświadczenia, stwierdzające udział
w pracy niepodległościowej pracow-
ników miejskich.

Stosownie do pisma Wojewódzkiego Biura Funduszu Pracy w Łodzi z dnia 12 września rb. przypominam, że pracownicy, którzy nie są odznaczeni Krzyżem lub Medalem Niepodległości, a którzy brali udział w pracy niepodległościowej, winni w najbliższym czasie poczynić starania celem uzyskania od właściwych władz zaświadczeń, stwierdzających ich pracę niepodległościową, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych z dnia 22 stycznia 1938 roku (Dz. U. R. P. nr 8 poz. 50). Władzami, powołanymi zgodnie z cytowanym powyżej rozporządzeniem do wydawania takich zaświadczeń, są:

- 1) Wojskowe Biuro Historyczne,
- 2) Komisja Kwalifikacyjna Polskiej Organizacji Wojskowej przy Wojskowym Biurze Historycznym,
- 3) Archiwum Wojskowe,
- 4) Dowództwo Okręgowego Korpusu nr VII,
- 5) " " " " VIII.

Pracownicy, którzy uzyskali wzgl. uzyskają zaświadczenia, stwierdzające ich pracę niepodległościową, winni przesłać odpisy tych zaświadczeń do Oddziału Personalnego Wydziału Prezydyjnego celem włączenia do akt osobowych.

Łódź, dnia 6 października 1938 roku

Tymczasowy Prezydent Miasta
(—) *Mikołaj Godlewski*
(MIKOŁAJ GODLEWSKI)

OKÓLNIK Nr 31.

Do
Wszystkich Wydziałów, Urzędów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi.

Odpisy przesłać Związkowi Zawodowym
Pracowników Miejskich w Łodzi.

Przedmiot:
Zapomogi dla studiujących na
W. W. P. — Oddział w Łodzi.

Pragnąc przyjść z pomocą pracownikom, studiującym na Wcnej Wszechnicy Polskiej — Oddział w Łodzi — w charakterze rzeczywistych słuchaczy tej uczelni, postanowiłem przyznać wymienionym pracownikom na bieżący rok akademicki zapomogi w wysokości:

- 1) całkowitego opłacanego czesnego dla pracowników, których uposażenie służbowe nie przekracza poborów, przewidzianych dla V st. sl.,
- 2) 50% opłacanego czesnego dla pracowników, których uposażenie służbowe przekracza pobory, przewidziane dla V st. sl.

Łódź, dnia 6 października 1938 roku

Tymczasowy Prezydent Miasta

(—) *Mikołaj Godlewski*

(MIKOŁAJ GODLEWSKI)

OKÓLNIK Nr 32.

Do
Wszystkich Wydziałów, Urzędów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi.

Odpisy przesłać Związkom Zawodowym
Pracowników Miejskich w Łodzi.

Przedmiot:

Wykorzystywanie urlopów przez
pracowników miejskich.

W myśl § 7 obowiązujących przepisów o urlopach wszyscy pracownicy Zarządu Miejskiego obowiązani są wykorzystywać przysługujące im urlopy wypoczynkowe w ciągu danego roku kalendarzowego.

Wbrew tej zasadzie dość znaczna liczba pracowników nie wykorzystwała jeszcze całkowicie należnych im za rok bieżący urlopów, pozostawiając resztki tych urlopów na miesiące zimowe roku przyszłego.

Aby uniknąć wypadków nadmiernego obciążania urlopami miesięcy zimowych z uwagi na to, że w myśl okólnika nr 26 z dnia 7 września 1938 roku pracownicy miejscy będą mogli korzystać w roku 1939 z urlopów w czasie od 1 stycznia do 31 grudnia w 2-ch terminach, tj. w okresie letnim i zimowym, polecam PP. Naczelnikom Wydziałów, ażeby uprzedzili podwładnych im pracowników o konieczności wykorzystania należnych im za rok bieżący urlopów do końca bieżącego roku, tj. do 31 grudnia.

Niezależnie od tego PP. Naczelniccy obowiązani są wyznaczyć zainteresowanym pracownikom terminy, w jakich mają korzystać z pozostałego urlopu, niewykorzystanie bowiem przez pracowników należnych im urlopów do końca bież. roku pozbawi ich prawa do tych urlopów.

Łódź, dnia 6 października 1938 roku

Tymczasowy Prezydent Miasta

(—) *Mikołaj Godlewski*

(MIKOŁAJ GODLEWSKI)

Pisma okólne

PISMO OKÓLNE.

Do

Wszystkich Wydziałów, Urzędów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi.

Komunikuję, że — zgodnie z prośbą Komisji Wczasów dla Pracowników Zarządu Miejskiego w Łodzi i Ich Rodzin — Pan Prezydent decyzją z dnia 19 września br. zezwolił na powstanie instytucji delegatów poszczególnych Wydziałów, Urzędów i Przedsiębiorstw oraz ich zastępców dla utrzymania kontaktu między Komisją Wczasów a ogółem pracowników.

Delegatów powołają PP. Naczelnicy Wydziałów w porozumieniu z Komisją Wczasów.

Łódź, dnia 24 września 1938 roku.

Za Dyrektora Zarządu Miejskiego

(—) *Włodzimierz Graliński*
(WŁODZIMIERZ GRALIŃSKI)

Wicedyrektor Zarządu Miejskiego

PISMO OKÓLNE.

Do

Wszystkich Wydziałów, Urzędów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi

Przedmiot:

Statut o opłacie administracyjnej —
zmiana wyrażenia.

Komunikuję, że w § 3 p. 3 Statutu o opłacie administracyjnej, zatwierdzonego postanowieniami nr 1027/M z dnia 23 lipca 1937 roku, nr 1507/M z dnia 25 maja rb. oraz nr 1632/M z dnia 3 września rb., wyrażenie „na identycznych tytułach prawnych” należy zmienić na wyrażenie „na tych samych tytułach prawnych”.

Odnośną poprawkę proszę wprowadzić do posiadanych egzemplarzy Statutu o opłacie administracyjnej.

Łódź, dnia 28 września 1938 roku.

Tymczasowy Prezydent Miasta

(—) *Mikołaj Godlewski*
(MIKOŁAJ GODLEWSKI)

DROBNE OGŁOSZENIA

Adler Josek, zam. w Łodzi przy ul. Lutomierskiej nr 26, zagubił znak rejestracyjny furgonu nr 2110, wydany przez Wydział Podatkowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Albert Hersz-Wolf, zam. w Łodzi przy ul. Kilińskiego nr 18, zagubił potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie sklepu z nabiałem, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Ajzenman Abram-Majlech, zam. w Łodzi przy ul. Pomorskiej nr 3, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

„**Atlantyda**“ — Fabryka Konserw, Łódź, ul. Bandurskiego nr 26, (dawniej ul. Św. Anny) zagubiła potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Balcerzakowa Maria, pielęgniarka Sekcji Walki z Gruźlicą Wydziału Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego w Łodzi, zam. w Łodzi przy ul. Srebrzyńskiej nr 85, zagubiła legitymację służbową.

Banaszczyk Marian, zam. w Łodzi przy ul. Senatorskiej nr 54-a, zagubił znak rejestracyjny platformy jednokonnej nr 2621, wydany przez Wydział Podatkowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Borensztein Mojsze-Josef, zam. w Łodzi przy ul. Gdańskiej nr 144, zagubił zwolnienie od odbycia zastępczej służby wojskowej, wydane przez Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Cytrynowicz Jakub-Ichok, zam. w Łodzi przy ul. Pomorskiej nr 18, zagubił kartę wezwania do odbycia zastępczej służby wojskowej, wydaną przez Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Drymer Władysław, kierownik Oddziału Ogólnego Wydziału Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego w Łodzi, zam. w Łodzi przy ul. Narutowicza nr 111-b, zagubił legitymację służbową.

Eberhardt Emil, zam. w Łodzi przy ul. Smoczej nr 7, zagubił kwity kaucyjne i koncesyjne na taksówkę nr 158, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Firma: „**Feldbrill — S-cy**“, (Łódź, ul. Piotrkowska nr 167) zagubiła potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Goldsztajn Icek, zam. w Łodzi przy ul. Północnej nr 19, zagubił kartę rejestracji wojskowej (rocznik 1918), wydaną przez Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Hiller Szmul, zam. w Łodzi przy ul. Piłsudskiego nr 44/46, zagubił kartę rzeźmięślniczą, wydaną przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Kelmanowicz Hersz, zam. w Łodzi przy ul. Nowomiejskiej nr 9, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Kozłowski Wolf, zam. w Łodzi przy ul. Śródmiejskiej nr 27, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Kuperberg Abram, zam. w Łodzi przy ul. Składowej nr 17, zagubił kartę rejestracji wojskowej (rocznik 1918), wydaną przez Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Miller Edmund, zam. w Łodzi przy ul. Podleśnej nr 10, zagubił książeczkę wojskową, wydaną przez P. K. U. Piotrków.

Minkowski Jankiel, zam. w Łodzi przy ul. Łutomiejskiej nr 14, zagubił koncesję na ubój rytualny nr 226, wydaną przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Moszer Izrael, zam. w Łodzi przy ul. Zachodniej nr 29, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane w 1928 roku przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Ruszecki Nuchem, zam. w Łodzi przy ul. Nowomiejskiej nr 8, zagubił potwierdzenie zgłoszenia nr 4211, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Siciński Zenon, pracownik Wydziału Wojskowego Zarządu Miejskiego w Łodzi, zam. w Łodzi przy ul. Warszawskiej nr 14, zagubił legitymację służbową nr 1691.

Wolman Ita, zam. w Łodzi przy ul. Nowomiejskiej nr 3, zagubiła potwierdzenie zgłoszenia nr 15912, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Zakłady Przemysłowe Włókienniczej Spółki Akcyjnej: „N. Ejtingon i S-ka“ (Łódź, ul. Radwańska nr 30) zagubiły potwierdzenie zgłoszenia, wydane w roku 1928/29 przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.
